

The Project Gutenberg eBook of Kuvauksia, by K. A. Järvi

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kuvauksia

Author: K. A. Järvi

Release date: August 29, 2016 [EBook #52926]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUVAUKSIA ***

Produced by Tapio Riikonen

KUVAUKSIA

Kirj.

K. A. Järvi

Helsingissä, G. W. Edlund, 1891.

SISÄLLYS:

Pari päivää Strauchin perheessä.
Elsa ja hänen tyttärensä.
Lapsuuden ystävät.
Sanomalehti-puuha.
Raittiuspakotusta.
Raittiuspuihissa.
Helmikuun ruusu.
Köyhä äiti.

PARI PÄIVÄÄ STRAUCHIN PERHEESSÄ.

I.

Oli kevättalvi-ilta. Ilma oli kuitenkin vielä kolea ja sentähden paloi leimuava valkea salin uunissa. Pankinhoitaja istui keinutuolissa, sanomalehteä lukien. Hänen rouvansa ja tyttärensä Sigrid istuivat tehden käsityötä, mutta Laura, nuorempi tytär, soitti hiljaa pianoa. Pankinhoitajan poika, lääketieteen ylioppilas, Johannes opetti tuskautuneen näköisenä nuorempaa veljeään Fritzia.

— Miten on latinaksi: Ihminen on eläin?

— Muista aina ajatella, Johannes, ajaessasi oppia nuoremman veljesi päähän, äläkä muodosta tuollaisia definitsioneja kuin tuo vastalausumasi on!

Näin keskeytti Strauch Johanneksen, mutta vaipui taas lukemaan sanomalehteä.

— On, hyvä isä, ihmisenkin eläintieteelliseltä kannalta katsoen eläin, puolusti Johannes itseään.

— Onpa Laura edistynyt soitannossa! Kuulkaa äiti, miten sulavat säveleet hän saapi, koetti Sigrid keskeyttää isän ja Johanneksen kinastusta.

— Hän soittaa taiteellisesti, vastasi rouva, joka aina oli mielestään suuri musiikintuntija.

— Miten on latinaksi: Ihminen on eläin?

— Homo est animal, käänsi Fritz.

Samassa aukeni salin ovi ja vähäinen poika toi sähkösanoman. Pankinhoitaja kohotti silmänsä sanomalehdestä ja yritti nousemaan, ottaakseen sähkösanoman, mutta Sigrid oli sillä välin pannut työnsä pöydälle ja otti pojalta sen.

Kuitattuaan antoi hän suletun sähkösanoman isälleen, joka kiihkoisesti tarttui siihen. Sairaanomainen puna kohosi pankinhoitajan kasvoille ja hänen kätensä hiukan vapisi, ottaessaan sähkösanomaa. Hän silmäsi sähkösanoman läpi ja luki sitte aivan tyynesti:

— Tervehdän teitä tänä iltana vieraana. Poikanne Walter.

— Walter tänä iltana täällä, huudahti rouva.

— Sepä hauska uutinen, lisäsi Laura, joka rakasti enin Walteria.

— Fritz, mene sanomaan Marille, että hän heti järjestää Walterin kamarin!

Fritz totteli mielellään äitinsä käskyä ja lähti latinan äärestä, mutta Johannes nousi ylös ja alkoi kävellä lattialla, liivinsä taskuja kaivellen.

Hän oli huomannut sen arkuuden, mikä vaivasi isää, ottaessaan sähkösanoman. Tuo ihmetytti ääntä ja saattoi hänen miettimään siihen syytä.

— Lueppa, Laura, ajan kuluksi joku hauska runoelma, pyysi rouva.

— Mutta kuka nyt ajaa kartanolle!

Näin huudahdettuaan meni pankinhoitaja ovelle, sitte etehiseen, ja kaikki muut, paitsi Johannes, seurasivat häntä. Hän tarkkasi isän kaikkia toimia kiihkeällä uteliaisuudella ja pyrki pääsemään tutkintonsa perille.

Kohta avattiin salin ovi, ja pankinhoitajan vävy, tuomari Berg, rouvansa ja neiti von Kleinin kanssa astui saliin.

— Terve Johannes! Oletpa taas niin miettiväisen näköinen. Epäilemättä tulee sinusta aimo tiedemies, kehui Berg tervehtiessään lankoaan.

— Oletpa, rakas veli, laihtunut viime näkemältä, puheli Bergin rouva Emilia.

— Ja meillä on kunnia nähdä vieraanamme neiti von Kleiniäkin, sanoi Johannes, tervehtiessään kaunista aatelisneitiä.

Hildur von Klein oli puolisisko Bergille, sillä Bergin äiti oli Hildurin isän ensimmäinen vaimo.

— Olkaa tervetulleet! Istukaa alas! Tehkää hyvin, kehoitti rouva Strauch.

— Taisi olla kylmä viima, kysyi pankinhoitaja.

— Ei suomalaisesta tunnu maansa ilma liian kylmältä. Hauskaa ja terveellistä oli sitä henkiä, niin raikasta se oli, puheli Berg istuutuessaan sohvaan.

— Kyllä kai Heikki kestää vaikka Lapinki viimat, arveli Johannes.

— Kestän minä, joka jo lapsena sain jäätä imeä, väliin lämpimän maidon asemasta, vastasi Berg sohvalta.

Berg oli syntynyt Tornion seuduilla, mutta jo aivan nuorena joutunut pääkaupunkiin, kun hänen isänsä oli muuttanut sinne virkamieheksi. Hän oli kookas mies, olkapäät pystyt ja hartiat leveät. Ijältään oli hän noin kolmen; kymmenenvuotinen.

Neidit siirtyivät toiseen päähän salia. Johannes meni myös sinne.

— Mutta kuinka tulitte jo näin varhain? Me odotimme teitä vasta muutamia päiviä myöhemmin.

— Niin, mamma, me jouduimme todellakin varemmin kuin luulimmekaan. Kajaanista kävi matka Ouluun sukkelasti, sillä keli oli mainio. Reki meni, että vilisi, eikä lumi tarttunut haitaksi jalaksiin.

— Kuulen, että olet, Emilia, ollut maalla, sillä ennen et tiennyt jalaksista, keskeytti rouva Strauch.

— Niin en tiennyt, mutta nyt tiedän ja on hauska tietää. Sitte Oulusta ei tietysti rautatiellä viivytty pitkää aikaa Hämeenlinnaan, josta poikkesimme Kleinin maa-hoviin. —

— Neiti von Klein, kuinka isänne voipi, kysyi Johannes.

— Kiitos kysymästänne! Hän voipi varsin hyvin.

— Onko hän vielä yhtä kiivas sanomalehtien tutkija kuin ennenkin?

— Kyllä kai.

Laura katsoi nuhtelevasti Johannekseen.

— Mennään minun kamariini! Minulla on paljon näyttämistä Hildurille, sanoi hän.

Neidit menivät oikeanpuoleisesta ovesta, mutta Johannes jäi saliin.

— Sitte tulimme taas Hämeenlinnaan, Hildur muassa, sillä hänkin halusi tulla käväsemään taas pääkaupungissa.

— Ja nyt olette täällä.

— Nyt olemme täällä entisessä rakkaassa kodissamme. Hauskalta tuntuu tavata aina ajan takaa omaisiaan entisessä kodissaan vaikka onkin oma koti. Mutta onko teillä täällä ollut hauska? Isäkin on vanhentunut: harmaita hiuksia ilmautuu päähän yhä useampia, ja leuka käy jo hieman köykkyyn.

— Niin, lapseni, aika ei säästä ketään.

— Saammeko tuoda herroille jotain lämmintä, kysyi pankinhoitajan rouva.

— Kiitos! Tuokaa vain! Oletpa Emilie oikein toimekkaan emännän näköinen yksinkertaisessa puvussasi.

— Niin, isä! Kaikki on meillä somaa ja kodikasta. Korutonta kyllä, mutta maukasta. Jospa joskuskaan viitsisitte lähteä sinne katsomaan!

— Ei, lapseni! Sinne on kovin pitkä matka meille pääkaupunkilaisvanhuksille.

Rouva lähti Emilien kanssa salista. Kauvan ei hän viipynyt, ennenkuin hän palasi totineuvoin kanssa.

— Kuuleppas, Henri, kun Walterkin tulee vielä tänä iltana! äiti sanoi, että oli juuri tullut sähkösanoma. Tehkää hyvin!

Samassa asetti Emilie tarjottimen pöydälle.

— On hauska, kun saadaan oikea perhe-iltama. En ole vielä nähnytkään Walter Strauchia luutnanttina, sanoi Berg.

— Puolitoista vuotta hän vasta on ollutkin siinä toimessa, mutta luulen, että hän toimittaa virkansa kelpo lailla, sanoi Johannes valmistessaan totia.

— Aina on Walter ollutkin ahkera poika, eikä hänessä tähän saakka ole ollut mitään moitittavaa, lisäsi Emilie.

Pankinhoitaja loi katseen tyttärensä, mutta ei virkkanut mitään.

— Mutta vuodet ja seura, mitä ne saavat aikaan, vastasi Berg tavallisella suoruudellaan.

Emilie ei ollut tuota kuulevinaan. Strauch katsoa tuijotti totilasiinsa, ja Johannes oli vaiti, vaikka hän olisi puhunut mielellään.

Kuului laulua läheisestä huoneesta.

— Neidit siellä laulavat. Sallinevat kai he yhden rouvasihmisenkin tulla heidän seuraansa.

Emilie meni neitien luo.

Johannes otti sanomalehden taskustaan ja silmäili sitä.

— No hyvin siellä pohjosessa tulee aikaan? kysyi pankinhoitaja.

— Ainakin minä olen mielistynyt virkaani. Ukot ovat aika hauskoja, vaikka yksinkertaisia hieman.

— Kummasti pian sinä sait vakinaisen viran.

— Minulla on ollut aina hyvä onni. Mutta kuinka täällä kävi niin hullusti valtiopäivämiesten vaalissa? Ei yhtään suomalaisten —

— Mitä? hullustiko? Oletko sinä suomenmielinen?

Pankinhoitaja odotti aivan kummastuneena vastausta.

— Täysiverinen fenno minä olen, sillä minä olen muuttunut.

— Oletko todella, Heikki? Sepä hauskaa! Tuossa käsi sen päälle!

Berg tarttui Johanneksen käteen, mutta Strauch katsoi karsaasti häneen.

— Heittäkäämme nämä asiat sikseen, sanoi pankinhoitaja, koettaen olla tyyneä.

— Miks'emme voi puhua näistäkin, kysyi Johannes.

Mutta pankinhoitaja ei ollut kuulevinaan kysymystä.

— Maistetaanpas, kehoitti hän.

Johannes ei puhunut mitään, nypläili vaan pöydällä olevaa liinaa.

Maistettuaan totia aikoi Berg puheen uudestaan.

— Pyydän anteeksi, että vielä sekaudun tuohon samaseen asiaan. Mutta minun kertomukseni on hiukan opettavainen ja ehkä voi olla hyödyksi teidänkin kuulla. Muutoin koko tapaus rajoittuu yksistään minun omaan persoonaani. Niinkuin muistatte olin silloin, kun hain ja sain viran, ruotsinmielinen, sillä minä olin tottunut näkemään vain pääkaupungin ihmisiä ja kuulemaan heidän mielipiteitään.

— Ei olisi muutoin lähtenytkään sinulle Emilie, ei ainakaan äidin puolelta, keskeytti pankinhoitaja.

— Tiedän kyllä, että anoppini on, ankara ruotsalaisuuden puolustaja ja että te aina noudatatte... Mutta minä jatkan kertomustani. Minä sitte jouduin maaseudulle virantoimituksiin, niinkuin tiedätte, ja siellä opin tuntemaan kansaa ja sen toivomuksia. Säälisen kuulin heidän yksinkertaista, mutta sydämeen käypää valitustaan vieraan kielen käyttämisestä heidän asiapapereissaan. Tietysti minun täytyi muuttua, jos tahdoin olla rehellinen virkamies. Niin, vähitellen alkoi mieleni muuttua. Luulenpa, että useakin ruotsinmielinen, kun perin pohjin tutkisi asian, kääntyisi kansan etujen partaaksi puolustajaksi. Mutta nyt vain nuoretkin ylhäisissä piireissä sokeasti seuraavat sitä mielipidettä, mitä heidän isänsä, isoisänsä ja niin pois päin omat seuranneet.

— No jaa, puhui Strauch pitkäveteisesti, partaansa sivellen.

Rouva Strauch avasi salin oven.

— Kamreeri Heder pyytää tavata sinua, Hjalmar. Hän odottaa sinua työhuoneessasi.

— Vai niin. Lähden häntä tapaamaan.

Pankinhoitaja lähti rouvineen salista.

II.

Johannes nousi ylös ja alkoi kävellä. Ajattelevaisena alla päin kulki hän salin käytävämattoa.

— Mutta sinulla, Johannes, on jotain mielessäsi. Joku suru sinua painaa.

— Niin. Minä olen miettinyt heittää lukemisen sikseen ja ruveta maanmieheksi. En minä pyrikään maineen sylilapseksi, vaan olen mielelläni kunnian äpärapoikana.

— Mikä sinulle nyt on pistänyt päähän! Sinä maanmieheksi! Ethän sinä ole paljon karhia etkä taikkoa nähnytkään! Ei hyvä mies sinusta ole maanmieheksi. Tiede on paras ala hengellesi, sillä sinne on singonnut neronkipunoita.

— Mutta vaikea on taistella tunteita vastaan. Pane järki ja tunne rinnakkain, kallistu tunteen puolelle ja sinä olet olemuksesi orja!

— Sinä puhut tunteista! Oletko rakastunut? Ja keneen?

— Et sinä tunne häntä. Minä olen kovasti taistellut tunteitani vastaan, mutta minä olen lannistunut. Tuo taistelu on ollut kova, sillä minä olen koettanut noudattaa säätyäni arvoa. Vasta viikko takaperin ilmaisin isälleni aikeeni, että aivon mennä kihloihin hänen kanssaan, ja silloin tietysti seurasi suuri ällistys isäni puolelta, sillä hän ei tiennyt koko asiasta mitään. Sillä minä olen koettanut olla seurustelematta lemmittyäni kanssa ja olen koettanut vierottaa itseäni hänestä. Vasta viime syksynä hänet ensi kerran näinkin, jolloin hän tuli äitinsä luo; hän oli ollut muutamassa maaseutukaupungissa palveluksessa.

— Kuka hän sitte on? Sinä selität, etkä kuitenkaan selitä mitään.

— Hän on huvilamme vahdin tyttö.

— Sepä romantillista! Taidatpa olla todella pyörällä. Kyllä on parasta, että unhotat hänet, sillä nykyisessä seurapiirissä ei sinua enää pidetä minkään arvoisena, jos morsiamesi on piika.

— En minä voi häntä unhottaa! Se oli viime syyskuun alussa, me olimme juuri kaupunkiin muuttohommissa, kun hänen ensi kerran näin. Minä jäin häntä katsomaan, niin ihana hän oli. Niin sanomattoman suloinen, niin vallattoman viehättävä! Tuossa on hänen valokuvansa.

— Onpa tyttö kaunis, se täytyy myöntää mutta minkätapainen esimerkiksi. Hän on jotenkin korskeasti puettu ja yli säätyänsä. On ollut kaupungissa. Tällaisissa tapauksissa on vähän miettimistä.

— Hän on neitsyeellisen puhdas! Sen minä takaan sydänverelläni. Koko päivän oli hänen kuvansa mielessäni ja illalla minun *täytyi* mennä häntä tapaamaan. Sitte olen käynyt aina joskus talvella siellä.

— Tämä on vaikea asia. Jos hänet nait, niin muuna et menesty kuin maanmiehenä, pelkkänä maan muokkarina. Ja uskaltaa yhden tytön tähden niin paljon! Ei, se on liikaa!

— Mutta, hyvät herrat! Te täällä vain istutte ja juttelette, ettekä tule pitämään seuraa naisille!

Näin lausui Emilie, avatessaan oven saliin.

— Niin todellakin!

Berg oli hyvillään, että pääsi pois muiden ihmisten pariin, sillä tuo Johanneksen asia oli hänen mielestään kovin arkatuntoista laatua vierailijalle vaikkapa sukulaisellekin.

Johannes ja Berg menivät naisten huoneeseen.

III.

Strauch tapasi Hederin työhuoneessaan sanomalehti kourassa. Kamreerin kasvot punottivat ja lihava

toinen leuka hiukan näytti liikkuvan sisällisestä kiihkosta.

— Tässä on muuan suomalaisen puolueen sanomalehti. Siinä on pätkä, jonka minä olen lukenut ja jonka haluan sinunkin kuulevan. Heti kun olin lukenut, pisti päähäni että lähdenpä tämän lukemaan Strauchillekin. Minä olen tilannut tätä sanomalehteä, se kun on synnyinkaupunkini äänenkannattaja.

Innoissaan asettui kamreeri kuin kuuluttajan asemaan, kohotti kädessään olevan sanomalehden silmänsä eteen ja alkoi lukea:

— Milloin on koettava Suomelle aika, jolloin virkamiehet palvelevat kansaa eikä kansa virkamiehiä... Taaskin on muuan suurimmista virkamiehistä tehnyt 200,000 markan vailingin, herrastellut kansan hiellä ja väellä... Noiden tekojen kautta, jotka Aapelin veren tavalla huutavat kosta, on koko virkamiehistö kärsivä kunniansa puolesta..

Omituisesti värisi koko Strauchin ruumis, tuntui kuin kaikki veri ajautuisi päähän, vaikka sydän löi kuuluvasti.

— Noinko julki kaikki kuulutetaan, lähti kuin väkinäisestä pakosta hänen huuliltaan.

— Minä luin vain makupalat. Kuule sitte lopuksi!

"Herää siis sä, Suomen kansa, luomaan oikeita virkamiehiä! Perusta kouluja, suomalaisia kouluja, joiden kautta kansan syväin rivien puhdas virta pääsee ylimmillekin virkaistuimille. Kyllä kansasta pulppuaa kuin kirkkaasta lähteestä puhdistavaa vettä, kun se vaan suodaan päästä pulppuamaan koulusivistyksen kautta. Suomenkielisiä kouluja siis yhä runsaammin!"

— Tuollaista hävitöntä palstat täynnä. Kyllä tämä on eri aika, jolta on kaikki hienous kadonnut! Pitääkö koko laumaa syyttää yhden syntein tähden, pauhasi Heder suutuksissaan.

Strauchista oli kuin kuulisi hän tuomion jostain hirveästä rikoksesta, minkä hän on tehnyt ja mikä nyt aivan yhtäkkiä tuodaan julkisuuteen. Kamreerin pauhaava ääni kuului hänen korviinsa kuin huumaava jyminä, mikä ensin etäällä syntyen kuolee ilkeästi täristen aivan hänen korvainsa juureen. Ruumis tuntui käyvän veltoksi ja päässä kihisi; aivot saivat aikaan jotain lannistavan pelon tapaista.

— Niin. Ei kumma, että koskee sinuun!

— Koskee minuun — lausui Strauch, puoleksi vaipuvalla äänellä.

— Niin sinuun kuten jokaiseen todelliseen virkamieheen! Saako jokainen nurkkalehti parjata meitä? Mutta sinä olet aivan kalpea! Herra Jumala! Älä kaadu.

Samassa tuki Heder pankinhoitajaa.

— En mi... nä kaa... du...

— Istuppa tuohon sohvaan! Minä tuon sinulle tuolta pöydältä vettä.

Menessään pöydän luo huomasi Heder kaapin päällä hajuvesipullon. Hän otti sen ja siveli vedellä pankinhoitajan otsaa ja antoi hänen juoda raitista vettä. Hiki juoksi Strauchin otsalta ja äskeinen kuumuus muuttui puolittain viluksi. Hän näytti toipuvan.

— Pelasta minun perheeni! Oi kuinka kauheaa! Veli, pelata! Minä olen syvyyden reunalla ja minun perheeni; yksi askel ja me kaikki olemme hukassa!

— Mitä tarkoitat?

— Oi miten vaikeata minun on puhua! Mutta muu ei auta! Voi tulla jonakin päivänä pankin tarkastus ja minulla on 20,000 markan vailinki. Esimieheni ovat luottaneet minuun ja ovat olleet jo yli määrä ajan tarkastamatta, mutta minä pelkään, että jonakin päivänä tulee tarkastaja ja minä joudun — vankeuteen!

— Mutta, hyvä veli, sinä olet suuressa pulmassa! Varmaan rouvasi tähden!

— Älä syytä häntä!

— Mutta hän on minusta niin huikentelevainen ja liian itsevaltiainen sinun talossasi.

— Hän sanoo, että se on hänen. Hänellä oli myötäjäisiä, ja hän sanoo minun ne menettäneen. Niin tosin. Mutta ei kuitenkaan.

— Niin, niin. Tiedän, veli, että olet joutunut onnettomiin naimisiin. Mutta mitäpä sille enää taidetaan. Hjalmar parka! Minä säälin sinua!

— Kiitos myötätuntoisuudestasi! Meillä on kovin ylellinen elämä, mutta vaimoni ei salli että sitä supistetaan. Ja minun tuloni eivät riitä...

— Sinä olet aina ollut liiaksi alttiiksiantava; ei sinussa ole toimeliasta rohkeutta. Sinun kasvatuksesi oli kovin hempeää! Et osannut poikana muuta kuin syödä torttuja, kiusata piikoja ja kannella heistä äidillesi, itkeä, kun et piisannut katupojille, ja sitte aloit sinä aina läksyjäsi lukemaan, kun äitisi lupasi antaa sinulle piirakaista. Sehän se oli sinun lempiruokaasi!

— Se on surkeaa totuutta.

— Niin, niin. Sinun täytyy se myöntää. Täysin sukulaisten leipomana tulit sitte ylioppilaaksi, sait viran, ja vanhempaisi tahdosta jouduit naimisiin hänen kanssaan; hän kun oli rikas ja hienosti sivistynyt. Niinhän aina äitisi sanoi. Niin, niin. Tuo on sinun elämäsi surullinen historia.

— Todellakin surullinen! Minulla ei ole enää ainoanakaan hetkenä oikeaa lepoa. Joskus jokapäiväisen elämän pyörinässä tuntuu hetkisen lievemmältä, suru ja huolet poistuvat ja mieli tuntuu jotenkin levolliselta ja vapaalta. Mutta se rauha on torkkuvan unta. Vähäinen hälinä häiritsee sellaista unta, pieni syrjästä tuleva seikka tekee minut taas levottomaksi.

— Mutta koeta nyt tehdä vastarintaa vaimollesi, ett'ei hän niin tuhlaisi! Tietääkö hän vajauksesta?

— En ole sitä hänelle sanonut; olen häntä säälinyt. Luulin, että saan sen jollain keinoin täytetyksi, mutta se näkyy olevan turha toivo. Turvausin jo raha-arpajaisiinkin, ostin voiton venäläiseltä yhtiöltä vaimoni tietämättä, mutta turhaa oli sekin.

— Paha on päästä vetelästä suosta, turhaa on siinä turvautua pajupehkoon, ei sen oksat kannata ylipääsemiseen. Eiköpä olisi parempi, että vaimosi saisi nyt tietää, jotta tulisi vähän visummaksi?

— Hän on niin omituinen.

— Mitäpä tässä hänen omituisuutensa nyt auttaa. Minä annan sinulle lainaksi koulukumppanuuden takia nuo 20,000 markkaa...

— Kuinka oletkaan hyvä! Viimeisellä hengenvedollanikin olen sinua tuosta muistava!

— Mutta sillä ehdolla annan, että sanot koko asian vaimollesi, jotta hän tulee hiukan viisaammaksi.

Strauch ei puhunut mitään. Sydämellinen ilo, mikä äsken kaunisti hänen kasvojaan, näytti vaipuvan tuijottavaksi katseeksi.

— Lupaatko sanoa? Jos et sinä sano, niin *minä* sanon puhtaasta säälillä sinua kohtaan.

— Minä lupaan.

— No hyvä sitte. Tämä on siis päätetty. Tule huomenna noutamaan minulta rahat. Mutta muista, ett'et enää toista kertaa joudu tuollaiseen ansaan; ehk'ei silloin olekaan niin auttajia. Hyvästi nyt!

— Mutta ole hyvä ja juo lasi toti! Minä käsken pian tuoda.

— Kiitti! En nyt halua. Hermoni ovat muutenkin kovin ärtyneet.

Kamreeri pisti kättä hyvästiksi pankinhoitajalle ja lähti pois. Mennessään jupisi hän: sanomalehti ei ollutkaan niin väärässä, on niitä tuollaisia virkamiehiä useampiakin.

Strauch heittäytyi kamreerin mentyä veltoisti sohvaan ja jäi miettivään asemaan. Hänestä tuntui helpottavalta, kun pääsi tuosta pelosta: ei hänen tarvitse nyt joutua vankeuteen, vaikka tarkastaja tulisi jo huomenna.

Piika aukasi oven, kävi uunin luoksi ja sulki sen. Saatuaan pellin kiini, meni hän pois.

Pankinhoitaja nousi sohvasta. Hän katsoi peiliin, näkyisikö kasvoissaan jotain epäiltävää tuosta viime taistelusta.

— Lähdenpä muiden luo saaman virkistystä. Täysi päihtyminen olisi nyt tarpeen, jupisi hän itsekseen.

Mutta yhtäkkiä pysähtyi hän. Sanoisiko hän vaimolleen vailingin, kuten oli luvannut. Ei hän voisi sitä tehdä, ei ainakaan tänä iltana. Ehkä jonakuna muuna sopivana hetkenä.

Ovi aukeni ja rouva astui sisään jotenkin hyväntuulisen näköisenä.

— Joko kamreeri Heder meni? Mitä hänellä oli asiaa?

— Ei mitään erinomaista. Kävi vain istumassa ja puhelemassa.

— Vai niin. Nuoret menivät kävelemään. Minulla on, ukkoseni, herttainen juttu sinulle kerrottavana, eikä se taida olla niin juttukaan. Hildur *on rakastunut* Johannekseen. Ja se on hauska asia.

Strauch vähän sävähti. Nyt taas tuli mieleen tuo Johanneksen rakkaus huvilan vahdin tyttöön.

— Mutta sinä et niin kovinkaan näy siitä välittävän. Etkö haluaisi rikasta aatelisneitiä miniäksesi. Minusta se on paras asia, mitä koskaan on tapahtunut. Olisipa Johanne suvulle kunniaksi, vaikka se onkin semmoinen. No niin. Mitäpä omasta pojastani herjaan.

— Mistäs tuon niin päätät?

— Minä tarkkasin Hilduria äsken, kun hän oli Johanneksen seurassa. Hän punastui, kun hän leikissä joutui pariaksi Johannekselle, ja muutenkin oli hän noin rauhaton Johanneksen läheisissä. Kyllähän minä näen, milloin tyttö on rakastunut. Koettu asiahan tuo on. Mutta Johannes oli kovin juro tänä iltana Johannekseksikin. Poika on minusta muuten nyky-aikana ollut hiukan kummallisempi kuin tavallisesti! Näyttää kuin hänellä olisi hirveän paljon miettimistä.

— Johannes ei ole koskaan ollut mikään lepertelijä.

— Ei, todella hän ei ole se ollut. Kovinkin juro sivistyneeksi seuran mieheksi. Mutta ehkä hän myös on mieltynyt Hilduriin ja silloin on voitto varma. Eikö se olisi soma asia ukkoseni?

— Aivan soma ja suloinen. Mutta minä pelkään, että Johannes ei pidä Hildurista.

— Et sinä huomaa. Sinä et ole ollenkaan tarkkatuntoinen. Minkätähden ei Johannes pitäisi Hildurista, niin kauniista ja rikkaasta tytöstä. Ethän sinäkään rohjennut ensin minua kosia, mutta kun minä annoin merkkejä vähän sinne päin, niin heti sinäkin olit valmis. Tietysti sydämessäsi kyti rakkaus minua kohtaan, mutta et uskaltanut sitä ilmaista. Niin se on Johanneksenkin kanssa. Poika on tullut isäänsä.

— Niin, mitä minua siinä suhteessa vertaat. Minä tein siinä — niin minä rohkenin kosia, kun näin, että sinä pidät minusta. Mutta ei nyt puhuta siitä!

— Minä tulinkin vain luoksesi hakemaan rahaa, sillä meidän pitää laittaa komeat illalliset. Katsos kun meillä on niin harvinaisia ja kaukaisia vieraita —

— Kuin omia lapsia!

— Taas rupeat toraamaan! Aina minun pitää riidalla sinulta rahaa saada.

— Minä annoin toissapäivänä kesteihin sata markkaa ja nyt varmaan taas joku viisikymmentä! Luuletko, että minä jaksan tienata tarpeeksi, kun niin loistavasti eletään!

— Mitä minä olen menettänyt, sen olen myös tuonut taloon. Ei sinun tarvitsekaan tienata minulle, vaan itseäsi ja lapsiasi varten.

— Aina sinä menet tuohon samaseen asiaan. No niin! Paljonko pitää olla?

— Johan summan sanoit.

— Tuossa on viisikymmentä. Minun mielestäni välttäisi hyvin kyllä yksinkertainen illallinen.

— Kun sinäkin poikamiehenä olisit tyytynyt yksinkertaisiin illallisiin etkä olisi velkaunut, jott'ei olisi tarvinnut minun myötäjäisrahojani panna sinun nuorena miehenä tehtyihin velkoihin, niin voisit nyt aivan tinkimättä syödä vaikka sadanmarkkan illallisen, porisi rouva paiskatessaan ovea kiini.

Strauchia suututti. Tuskitellen alkoi hän kävellä työhuoneessaan.

— Jos kukaan on onneton, niin se olen minä. Ja mikä siihen on syynä? Olenko minä yksin kaikkeen onnettomuuteeni syyppää? Kovin se tuntuu raskaalta. Ehkä onkin siihen suurena syynä hempeä kasvatukseni, kuten Heder sanoi. Jospa olisivat panneet minut ennemmin halkoja sahaamaan kuin panivat minut kouluun! Luulen, että varmaan työmiehenä olisi minulla joku rauhallinen hetki. Mutta nyt. Ei edes kerkeä unohtaa ajatusta toisesta huolesta, kun jo toinen tulee sijaan. Kyllä painavat minua poikamiehenä tehdyt syntini. Kun minä senkin Liisan olin huvilaani! Mutta kun hän niin rukoili ja muistutti, mikä hän minulle kerran maailmassa oli ollut. Ja onnettomuutta hän on saanut minun tähteni kokea maailmassa. Tosin hän on naimisissa, mutta ehkä yhtä onnettomissa kuin minäkin. Hänen miehensä näyttää hänelle olevan tyly. Liisa oli siivo tyttö, kun hän oli kotonani palveluksessa, mitä sitte nyt lie. Ja Hanna on minun tyttöni! Johannes rakastunut häneen! Lapsirukat eivät tiedä mitään

entisestä! Oi noita nuoruuden syntejä!

Strauch vaipui sohvalle, ja siihen hän jäi käsi otsalla istumaan. Kotvasen kuluttua nousi hän ylös ja alkoi uudestaan kävellä huoneessa.

— Ja voisinko minä sanoa Johannekselle, että Hanna on minun tyttöni! En koskaan. Minä en senjälkeen kehtaisi katsoa Johanneksen silmiinkään, minun täytyisi hävetä poikaani! Mutta miten selvitä tästä? Johannes ei luovu työstä, siltä se ainakin näyttää. Mutta naimisiin eivät he myöskään koskaan saa mennä!

Strauch pysähtyi miettimään käsi otsalla.

— Vaimoni puhui Hildurin pitävän Johanneksesta. Ehkä sieltä päin tulisi apua. Mutta miten...?

Niin... Jos minä teen Johannekselle toisen paljastuksen... niin ehkä sitten... Minä voisin ilmoittaa Johannekselle, että minulla on vailinki, jota en saa muutoin täytetyksi, ell'ei hän mene naimisiin Hildurin kanssa ja anna minulle rikkaista myötäjaisistään tuota summaa... No se olisi vähän kunniakkaampaa... Mutta sitäkin on vaikea, kovin vaikea omalle pojalleen tunnustaa... Johanneksen rehellisen luonteen tunnen, ja Johannes on ainoa, jolle voin tuon tunnustuksen tehdä. Ja minä sanon, että minä saan Hederiltä lainan joksikin aikaa, jotta nyt voin tuon vailingin suorittaa, sillä tarkastuspäivä voi olla pian käsissä, mutta en voi maksaa Hederille ilman tuota tekoa. Johanneskin arvaa, ett'en minä yksinäni ole tuota koloa tehnyt. Siis sieltä päin on alettava. Eikä minun tarvitse siinä tapauksessa virkkää ollenkaan vaimolleni vailingista. Ehkä hän vielä syyttäisi, että olen entisiä velkojani tuolla summalla maksanut... Siis sieltä päin on alettava...

IV.

Sigrid ja Hildur tulivat ensin kävelemästä; he näet olivat käyneet tekemässä ostoksia Hildurille ja siten eronneet muista. Kun he tulivat saliin, olivat molempien posket kylmän vihurin punerruttamat.

Sigrid oli raihmainen varreltaan. Hän oli syntymisestään saakka ollut kivuloinen; poskensakin olivat hiukan kuopilla. Hildur oli taas terve ja raitis. Jotain oikein plastillista kauneutta oli hänen kasvoissaan ja suuret, tummansiniset silmät katsoivat niin suoraan ja rehellisesti elämää. Hänen isänsä oli rikas, aatellinen tilanomistaja, vanhaa ruotsinaikuista sukua. Hildur oli isänsä silmäterä; äitinsä oli hän kadottanut jo viisivuotisena. Hän muisti vaan äidistään venäläisen naisen suuret, vienonsurulliset silmät ja aaltoilevan kastanjatukan.

Hänen isänsä oli ankara puoluemies ja luonteeltaan raaka, kuten tavallisesti vanhat sotilaat ovat, sillä hän oli ennen ollut kapteeni ja oli ottanut osaa Puolan kapinan kukistamisessa. Kiroileminen oli hänestä aivan hupaista ja aamupäivät kulutti hän sanomalehtien lukemiseen. Eikä hänellä juuri muuta työtä ollutkaan, hän kun hoidatti pehtorilla taloan.

— Ole hyvä ja istu täällä hiukan aikaa! Katsele valokuva-albumia! Minä vien äidille tämän rintaneulan, sanoi Sigrid Hildurille, mennessään salista.

Hildur istuutui ja alkoi katsella valokuvia. Selaillessaan tuli Hildurin eteen Johanneksen kuva. Sepä veti hänen huomionsa heti puoleensa.

— Tuossa on hänen kuvansa! Ja miten onnistunut! Nuo sanomattoman armaat silmät näyttävät saaneen pitää eloisuutensa; tuo valkoinen otsa on ihmeteos luonnonkin töiksi. Miten somasti sitä reunustavat lyhyet kiharat, miten hienona jatkuu siitä nenä!

Mutta kuinka väärin hänkin minua käsittää! Minä olen aatellinen, rikas ja semmoisena ihmiset arvostelevat minua aivan väärin. Mutta minä olen käsittänyt aikani ja tahdon sitä seurata! Päivä on tuleva, jolloin puhtaasti lausun ulos sisimmät ajatukseni!

Tuota sanoessaan oli Hildur noussut ylös istumasta.

— En tyydy ijankaiken tähän turhamaiseen asemaan. Salonki-daamiksi olen minä kasvatettu, mutta väliajat ovat suoneet minulle kunnon naisenkin opetuksia. Minua ei ole koskaan tyydyttänyt tuo naisen tavallinen kasvatus: ranskankielentaito, soitto-, tanssitaito, itsensä koristelemine ja muu tarkoitukseton elämä. Isäni on suuri kansansortaja, mutta minusta hän ei saa seuralaistaan. Eipä voi hän uskoa, että hänen heikon tyttönsä sydämessä asuu ajatuksia, jotka voisivat nostaa pystyyn joka hiuskarvan hänen päässään.

Puolihaltioissaan näytti Hildur olevan. Noissa suurissa silmissä näyttäytyi tulta ja huulet vetäytyivät uhkaavaan asemaan. Pian hän tulistui, niinkuin naiset tavallisesti tekevät, mutta hänessä osottautui jotain uhmailevaa sankarillisuutta eikä mitään itsestä kiihkoa. Rohkeutensa tunsu hän paisuvan ja

mieluisasti olisi hän halunnut nyt kiistellä.

Walter astui sisartensa ja isänsä kanssa saliin; perässä tuli rouvakin. Kohta tulivat myös Berg ja Johannes. He olivat Lauran ja Emilien kanssa olleet Walteria ottamassa vastaan asemalla.

Nähtyään Hildurin, meni Walter keikarimaisesti häntä tervehtimään.

Hetken aikaa puheltuaan valitteli Walter väsymystään. Hän ei voinut koskaan viihtyä Hildurin seurassa, sillä Hildur oli hänen mielestään liian suora. Hildur taas puolestaan melkein kammoi Walterin imartelua.

Puoleksi salaa heitti aina Hildur silmäyksen Johannekseen ja vertaili häntä Walteriin. Walterin matala otsa oli kaunis, mutta ei siinä ollut tuota suoran luonteen puhtautta ja suloutta, mikä oli Johanneksen ehkä liian korkeassa otsassa. Walterin hiukan kaareva nipukkanenä osoitti oikullisuutta; täyteläiset posket puhuivat nautintoa; katse oli uljas, mutta se näytti teeskennellyltä, ja kun hän vaipui ajattelemaan syvemmin, näkyi silmissä omituista kiiltoa; suun seutu oli selvä kevytmielisyyden kurva ja ilmaisi, että Walter saattoi käsittää kaikki asiat helpoimmalta katsantokannalta.

Walter nousi ylös ja meni isänsä luo. Hän puhui hänelle hiljaa ja sitte lähtivät he yhdessä huoneesta. He menivät seuraavaan kamariin ja tiivisti sulki Walter oven.

— Minulla olisi vähäinen pyyntö papalle.

— Ja minkälainen se olisi?

— Pyydän papalta vähän rahaa. Tarvitsee aina, kun täytyy asua toisessa kaupungissa, kuin missä koti on, niin paljon. Eihän pappa pahastu.

— Mutta koeta elää säästäväisesti!

— Tietysti, pappa rakas!

— Paljonko sinä tarvitsisit?

— Ehkä riittäisi 700 markkaa.

Strauch olisi ollut halusta antamatta, mutta hän ei voinut. Ja jos hän kieltäisi, niin Walter kääntyisi rouvan puoleen, äidin lellipoika kun oli, ja sitte hänen täytyisi antaa.

— Olisi niin hauskaa olla täällä kotona, mutta minä en jouda. Aamujunassa täytyy minun matkata.

— Aamujunassa jo!

— Eikö ole ikävää, pappa?

— Ikävää kyllä. Minä menen sitte hakemaan rahat.

Strauch meni työhuoneesensa.

— Saakelin hyväonninen on se Schildt! Minua suututtaa vieläkin, kun yhtenä yönä voitti minulta neljä sataa. Jos minä olisin niin hyväonninen, niin — Mutta nyt kun menen, rupean hänen kanssaan heti pelaamaan, ja minun täytyy lisän kanssa voittaa nuo neljäsataa takaisin...

Strauch tuli huoneesen setelit kourassa.

— Varotan sinua vielä säästäväisyyteen. Minun raha-asiani eivät ole nykyään kehuttavalla kannalla, mutta täytynee kai antaa, kun tarvitset. Älä rupea, rakas Walter, tuollaisten hyvähajuvesien luutnantiksi, jolla ei ole muuta puhdasta kuin hansikkaat!

Kummallisen levollisesti kuunteli Walter puhetta. Hän tunsu isänsä heikon puolen, että tämä oli siitä hyvillään, kun ei vastusteltu häntä, kun hän torui tai varotteli.

Walter alkoi vihellellä marssin säveltä, mennessään toiseen huoneesen. Kohta palasi hän sieltä kädessään sikari.

— Saanko tarjota papallekin oikeita Havanan sikareja? Nämä ovat harvinaisen hyviä ja näiden tuoksukin on suloinen kuin viheriän metsän tuore lemu keväällä.

Walter tarjosi isälleen sikarin ja näpättyi sekä omasta että isänsä sikarista pään pois.

— Poltellaan nyt vähäisen! Minua ei juuri haluta tuolla seurassa olo; olen niin väsynyt.

Näin tuumi Walter kohottaessaan itseään sohvassa ja heittäytyi sitte veltosti puoleksi makaavaan asentoon sohvan selustaa vasten.

— Väsynyt on minunkin mieleni tuon Johanneksen tähden. Hän on aivan meistä muista eroava...

— Johanneksen tähden! huudahti Walter ja katsoi isäänsä.

— Niin, hänen tähtensä. Mutta asia on Johanneksen ja minun kahdenkeskinen. Vaan perheen täysi-ikäisenä miespuolisena jäsenenä pitää se sinunkin saada tietää ja koettaa ponnistella voimaisi mukaan asian eduksi, nimittäin meidän puolellemme.

— Ja mikä se asia sitte on?

— Johannes on tulisesti rakastunut meidän huvilan vahdin tyttöön.

— Taitaa olla kaunis tyttö?

Walter hymyili pilkallisesti ikäänkuin olisi tahtonut laskea leikkiä koko asialla.

— Niin, kaunis tyttö se on, mutta miten me voimme suvaita semmoista morsianta Johannekselle! halpa, köyhä tyttö!

— Mutta eihän tuo rakkaus lienekään niin kirkollista laatua...

Taas hymyili Walter ivallisesti.

— Mitä Johannekseen tulee, niin hänen rakkautensa on puhdas, minä olen sen huomannut. Minä olen puhunut Johannekselle, nuhdellut häntä, mutta hän sanoo, että hän ei koskaan *voi* erota tytöstä.

— Mitä joutavia!

— Sinusta kun tuntuu koko asia mahdottomalta, niin sinä voit noin puhua. Noin helposti en minä saata asiasta hymyillä kuin sinä, Walter. Tahdotko kälyksesi huvilan vahdin tytön?

— No, no! Enhän minä toki niin kauvas ajatellut.

— Niin siinä se! Mutta minä olen ajatellut, olen ajatellut yöt ja päivät; enkä minä saa tunnon rauhaa, ennen kuin olen hajoittanut heidän liittonsa millä hinnalla tahansa!

Strauch oli tulistunut, hänen ruumiinsa vapisi sisällisestä liikutuksesta ja huulet värisivät niin kummasti. Näytti kuin kauvan pidätetty salpa olisi avautunut.

— Mutta rauhoittukaa isä! Ehkä tuosta asiasta nyt kuitenkin selvittää vähemmälläkin. Pakottakaa hänen äitinsä naittamaan tytön jollekin talonpojalle; totta sellaisella hempukalla on ottajia.

— Vähänpä taitaisi siitä olla hyötyä. On nyky-ajan tytöilläkin jo järkeä, ett'ei heitä niin mielin määrin naiteta kuin tahdotaan.

Johannes tuli huoneesen. Molemmat vähän hämmästyivät.

— Miksikä täällä istutte, ettekä tule saliin?

— Meillä oli vähän puhelemista. Olen ajatellut kihlata muutaman kauppaneuvoksen tyttären sieltä pohjosesta.

— Vai niin! Saadaan suvun lisää! Joko välinne on valmis?

— Valmis tytön puolelta.

Johannes luuli asian olevan toden.

— Minä luulin aina ennen, että kyllä sinusta ja Hildurista tulee kerran aviopari, puhui Strauch ja koetti tarkastaa Johannesta, tekisikö se häneen mitään vaikutusta.

Mutta väärään kohtaan oli Strauch osunut, sillä Johannes oli aivan tyyni, ja Walter ärtyneenä lausui:

— Minäkö tuota epähienoa nautaa ottaisin! Ennen ottaisin senkin huvilan vahdin... Mutta no niin!

Johannes arvasi, että isä oli kertonut Walterille hänen rakkaudestaan.

— Mutta mennään saliin, jott'eivät naiset kokonaan ikävysty, sanoi

Walter noustessaan sohvasta ja laittaessaan miekkansa hihnaa.

Johannes olisi mielinyt puhua, mutta kun Walter ja isä lähtivät saliin, niin jäi hänen sanansa vaan huulille.

Hän seurasi toisten perässä.

Salissa oli koko perhe koolla.

Puheltiin viime-illallisesta teaterikappaleesta, mikä sai varsinkin Walterin kiihkoon, sillä hän tunsu sen kappaleen ennestään.

Kappale oli kuvannut nuoren luutnantin rakkausvehkeitä.

Walterin mielestä se oli aivan epähieno kappale. Mutta Hildur uskalsi sanoa, että sellaisia tavallisesti nuoret luutnantit ovat.

— Ja niin kauvan kuin me kaikessa turvassa elävät naiset pysymme aivan välinpitämättömästi erillämme alhaisemmista siskoistamme, noista, joiden täytyy kaikin neuvoin ansaita elatuksensa, niin kauvan kuin me vaan venymme mukavuuden vuoteella ja kadulla kävellessämme heitä ylenkatseellisia silmäyksiä, kun huomaamme jonkun vaateparseelin heidän puvussaan muistuttavan meidän nykyisestä muodista, jota he tavoittelevat kaunistukseksi itseään niinkuin mekin, mutta ehkä usein omaksi turmiokseen, niin kauvan löytyy tuollaisia näytelmiä sekä elämässä että näyttämöllä.

— Hildur! Mitä tarkoitat? Miten noin puhut? Oletko suuttunut Walteriin?

Laura huudahti tuon kovalla äänellä, ikäänkuin Hildur olisi ollut etäälläkin hänestä, vaikka tämä istui hänen vieressään.

— En tiedä suuttuttaneeni neiti von Kleiniä. Jos minä olen niin tehnyt, niin pyydän nöyrästi anteeksi.

Pilkallinen hymy huulilla meni Walter Hildurin luokse, mutta Hildur ei ollut häntä huomaavinaan.

rouva Strauch haki hajuvesipulloa, sillä hän luuli jonkun pyörryttävän puuskan kohtaavan Hilduria.

— Minä olen suuttunut itseeni ja koko maailmaan!

— Miksi emme me naiset voi muuta tehdä kuin joko itkeä tai nauraa? Miksi emme ryhdy työhön. Sitä on niin paljon elämässä.

— Mutta, hyvä Hildur, puhui rouva Strauch, mitä varten ryhtyisimme työhön, kun meillä ei ole siihen pakkoa?

— Vai niin! Rouva Strauch käsittää työn vain pakkona, mutta minä pidän työn uhrauksena. Jos niinkin käsitetään, niin työ voi ollakin pian pakkoa. Tänään on meillä hyvin, mutta miten huomenna! Herrasnaistenkin tulee oppia tekemään työtä —.

— Mutta miksi sitte heitä kasvatetaankin vain naimista varten, kun heidän itsensä pitäisi työtä tehdä, kysyi taas rouva Strauch.

— Äiti on oikeassa. Onhan sivistyneitten naisten asema turvattu naimisissa, lisäsi Walter.

— Hyvä Hildur! Mistä noita asioita olet saanut tietää, kysyi kummastellen Laura.

Mutta Hildur ei kuullut, vaan jatkoi:

— Onko rouva Strauch aivan varma turvatusta asemastaan ikänsä loppuun? No niin. Rouva Strauch voi kyllä olla, mutta moni muu ei siinä ole niinkään varma.

Joka olisi katsonut pankinhoitajaan olisi huomannut hänen kasvoissaan outoja liikkeitä, kun hän ikäänkuin aristellen katsoi huoneessa olijoita.

— Sinä puhut kuin itse kokenut, ihmetteli rouva Strauch.

— Minä olen tutkinut elämää, minä olen pyrkinyt päästä tuntemaan sitä.

— Miten noin hienot ja ylhäiset naiset juuri elämää oppivat tuntemaan? Joutavaa mielikuvitusta vain, myhäili Walter pilkallisesti.

— Herra luutnantti Strauch! Te luulette, ett'ei ylhäältä voi katsella alas. Mutta luullakseni sieltä vasta

voipikin, kun vaan haluaa. Sieltä voi tarkastella noita notkoja ja rotkoja, joissa kaikellaiset mätänevät ainekset saastuttavat ilmaa, eikä vaan sinistä taivasta ja kirkasta aurinkoa. Sieltä huomaa toisten kurjuuden ja oman yltäkylläisyyden.

— Ehkä katsottuna kiikarin läpi, lisäsi Walter ivaten. — Neiti von Klein on oikeassa ja minä yhdyn häneen täydellisesti. Sivistyneet naiset ovat kovin välinpitämättömät omasta ja alhaisempien siskojensa elämästä. He nauravat niille naisille, jotka ovat paremmin käsittäneet tehtävänsä ja ovat alkaneet moittia nykyisiä oloja.

— Niin juuri! He nauravat niille, eivätkä huomaa, että juuri heille saisi nauraa, kun ovat tuollaisia itseään määräämättömiä nukkeja, lisäsi innolla Hildur.

— Niinkauvan kuin toinen osa sivistyneitä naisia on kietoutunut ulkonaiseen turhamaisuuteen, niin kauvan on noidenkin toisten tehtävä vaikea, sillä he pilaavat niiden toimintoa. Naismaailma jakaupi silloin todellisiin naisiin ja nukkeihin.

— Oi miten puhutte, herra Strauch, mieleni mukaan! Niin juuri oli ajatukseni sanoa, huudahti Hildur.

Walter nykäsi isäänsä hihasta ja Strauch hymyili vastaukseksi.

— Mitähän, hyvä Hildur, isänne sanoisi, jos kuulisi teidän noin puhuvan, sanoi rouva Strauch.

— Kas niin vaan! Tuossa taas yksi loistava esimerkki! Saanko huomauttaa, että ihminen luotiin vapaaksi?

Rouva Strauchin posket punottivat; hänen itsevaltiasta luonnettansa oli pitkin aikaa loukattu. Selvästi huomasi, että hänen huulillaan pyöri kiivaita sanoja, mutta hän maltoi mielensä.

— Miten epähienosti hän käyttäytyy, kuiskasi Walter isälleen tarkoittaen Hilduria.

Piika tuli sisälle ja meni rouvan luoksi. Hän sanoi jotain rouvalle ja meni pois.

— Illallinen on jo, hyvät vieraat, valmis. Ehkä maistaa ruoka tämän kiistan päälle. Pyydän teitä lähtemään illalliselle, lausui rouva.

Johannes vei Hildurin ruokasaliin, missä perhe rupesi illastamaan.

V.

Kun piika toi aamulla kahvia, tapasi hän Johanneksen torkkumassa keinutuolissa. Tämä heräsi kohta; sitte siisti hän itseään ja maistettuaan kahvia lähti saliin.

Walter oli jo lähdössä. Isäänsä ei Johannes nähnyt: Kaikki häärivät Walterin ympärillä ja näytti siltä, että perheen naisväki aivan väkisten päästi hänet menemään.

Rouva Strauch oli aivan reippaalla tuulella ja kuiskasi Johannekselle, että hän lähtisi saattamaan Walteria asemalle Hildurin kanssa yhdellä hevosella. Walter ja Laura ajaisivat yhdellä sekä hän ja Sigrid toisella. Berg rouvineen lähtisi myös yhdellä hevosella. Isä ei jaksanut tulla, sillä hän oli pahoinvoipa ja hänellä oli tänään kiireitä toimia.

Johannes pyysi Hildurin kumppalikseen, ja niin lähtivät he asemalle.

Hildur näytti iloisetta ja kun tultiin asemalle, valitti hän, että matka oli niin lyhyt. Reki luistikin liukkaasti illalla sataneessa lumessa, mikä nyt oli aamukylmällä muuttunut iljanteeksi.

Kaikki olivat toisilleen niin ystävällisiä; eilinen kiista näytti kokonaan unhottuneen.

Veturi vihelsi ja hiljaa lähti se ensin liikkeelle. Mutta vähitellen sen vauhti eneni. Naiset liehuttivat nenäliinojaan ja Walter vastasi junasta. Rouva näki pyhkivän vesikarpaloita nenäliinaansa.

Laurakin oli pahoillaan, mutta iloisella luonteellaan sai Berg hänet entiselleen. Laura ajoi tullessa Bergin hevosella sisarensa Emilien kanssa. Berg oli kuskina ja lähetti aina jonkun sukkeluuden istuinlaudaltaan.

Viimeksi tulivat Hildur ja Johannes.

Reestä noustessa katsoi rouva mielihyvällä heitä. Mielipä suu mennä hiukan hymyyn nähdessään miten kohteliaasti Johannes auttoi Hilduria reestä.

Mutta kun Hildur kiitti Johannesta, näytti Johannes kylmältä. Hiukan arasti katsahti Hildur häneen.

Rouva käski heti aamiaiselle, kun tultiin sisälle. Hauskan ajoretken jälkeen tuntuikin ruoka maistuvan.

Kun aamiainen oli syöty, vetäytyi Johannes omaan kamariinsa. Berg jäi naisten seuraan ja alkoi lukea heille sanomalehteä kahvia juotaessa.

Tuon tuostakin keskeytti hänet rouva kyselemällä oloja Pohjois-Suomessa. Hän ei tahtonut uskoa, vaikka Berg vakuuttavasti puhui, että siellä voi viettää hauskaa elämää.

— Mutta eihän siellä ole teatteria, ei konsertteja eikä mitään sivistynyttä seuraa, arveli rouva.

— Teatteria ei ole eikä konsertteja. Niiden nautintoa saa vain sanomalehdistä, mitkä kertovat iloitsevan pääkaupungin huveista.

— Tuleeko sanomalehti sinne monesti viikossa ehkä kolmasti.

— Kahdesti vain.

— Kahdesti! Mutta uutisetkinhan ovat aivan vanhoja!

— Tuoreita ne siellä ovat. Sivistynyttä seuraa on, sillä meidän pitäjässämme on pappi, sävyisä mies, lempeä sielunpaimen, ehkä vähän liian yksipuolinen; nimismies on, jolla ei ole muuta vikaa kuin liika kiroilemisen into; innokas kansakoulunopettaja...

— Pappi, nimismies ja kansakoulunopettaja! Miten Emilie voit viihtyä siellä.

— Vallan hyvin! Onhan siellä Henri seuranani.

— Sinun siis täytyy olla aina kotona! Tuskauttavan ikävään sekin on!

— Kun tulee ikävä, niin menemme kylään.

— Hm! Kylään!

— Ja onhan siellä, jatkoi Berg, sellainen seura, jollaista ei täällä ole. Siellä on avara luonto.

— Pimeitä talvi-iltoja vuodet läpeensä!

— Totta joskus kesääkin! Siellä on aikoja, jolloin ei pimeyttä ole kuukausiin. Se on jotain toista! Ja talvellakin, kun puut ovat jäähuurteessaan ja kun niiden jääkruunuihin kuu valaa kalpeaa valoansa, niin silloin on hauskaa ottaa sukset jalkoihin, pyssy selkäänsä ja lähteä ampumaan metsänriistaa tai ainoastaan huvikseen hiihtelemään.

— Sehän on sporttia! Ja sitä on täälläkin. Voi laskea suksilla mäkeä, luistella sähkövalossa luistinradalla, tehdä ajoretkiä Alppilaan ja muualle.

— Suuri erotus! Ja sitä ei tiedä muu kuin se, joka on kokenut kumpaakin.

— Ja kummasti siellä ihminen muuttuu! Emiliekin seisoo nyt mieluummin hellan kuin pianon ääressä!

— Jos mamma näkisi minut kotona, kun minä olen oikein työssä! Ensin minulla oli taloudenopettaja, mutta nyt minä itse valmistan ruoat, silitän Henrin kaulukset, opetan pikku Allia lukemaan — mutta mitenkähän siellä Alli jaksaa!

— Kyllä Liisa hänestä huolta pitää, vastasi Berg.

— Alli oli vasta kovin kipeä, mutta hän parantui. Me olisimme, niinkuin jo eilen sanoin, ottaneet hänet mielellämme mukaamme, mutta hän ei saanut lähteä. Lääkäri kielsi sen kivenkovaan.

— Olisipa ollut hauska nähdä tyttöä! Hän on varmaan jo isokin!

— Hän on jo, hyvä äiti, puolikokoiseni.

— Silloin kun hän täällä kävi, oli hän kyynärän pituinen, sanoi rouva.

— Sitte minä vielä autan Henriä iltasilla puhtaaksikirjoittamisessa.

— Nyt lasket liikoja! Että olet seisonut hellan ääressä, näen kyllä sinun käsistäsi jotka ovat leveät ja karkeat, mutta mahdotontahan on noin paljon kerjetä!

— Aivan totta, lisäsi Berg.

— Kylläpä sinä, Emilie, olet ahkera, sanoi Laura.

— Mutta missä Johannes on, kun hän ei ole meidän seurassamme, huudahti rouva, katsahtaissaan Hilduriin, joka näytti olevan mietteissään eikä paljon kuunnellut muun seuran puhetta.

— Todellakin, sanoi Berg.

Hildur nousi ylös, meni Lauran luo ja kuiskasi hänelle jotakin.

— Hildurilla on oiva tuuma! Lähdetään rekiretkelle perheen kesken vaan!

— Se ei ole huono ajatus! Ilma on sopiva, puolusti rouvakin.

— Kyllä minä olen valmis, sanoi Berg. Menen hakemaan Johannesta.

Naiset alkoivat valmistautua lähtöön, ja kaikki olivat iloisia, kiittäen Hilduria, että hän oli keksinyt noin oivan hivin.

VI.

Kun Johannes eineen jälkeen meni kamariinsa, tuli sinne kohta hänen isänsä. Strauch oli jo käynyt ulkona, sillä hän tuli Hederin luota, jolta oli saanut nuo 20,000 markkaa lainaksi määräämättömäksi ajaksi.

— Hyvää huomenta, poikani! Minulla on sinulle puhumista.

Strauch istuutui.

— Niinkuin jo viime viikolla sanoin, minä en voi sallia sinun mennä kihloihin tuon huvilanvahdin tytön kanssa.

— Niin, sen tiedän. Mutta minä olen miettinyt siinä asiassa tehdä oman mieleni mukaan. Minä olen laillinen mies, ja lain mukaan te ette voi mitään, vaikka minä otankin hänet vaimokseni.

— Sinä et saa! Minä en anna sinulle penniäkään, joi niin teet!

— Siihen minä en taida mitään. Minulla on siksi tuttavita, että niiden avulla saan maatilan, tuommoisen pienen maatilan ja muutaman asuinhuoneen sen päälle. Sinne vien hänet ja siellä elän erilläni suuresta maailmasta. Minä olen kovin kyllästynyt tällaiseen elämään.

— Mutta suottako minä olen sinua kouluuttanut, olen uhrannut rahoja sinun tähtesi? Maanmieheksi olisit kyllä päässyt vähemmälläkin! Ja tuo poika, josta olen aina enin toivonut, tekisi minulle noin yhden halvan tytön tähden! ajattele toki! Ajattele asemaasi! Ajattele isääsi, äitiäsi, sukulaisiasi! Voinet kai uhrata yhden tytön sukusi kunnian ja oman tulevaisuutesi eduksi! Ja minunko pojastani tulisi maan kynsijä! Ei se on liikaa, Johannes!

— Minä olen taisteluni taistellut, päätökseni tehnyt.

— Mutta sinun täytyy hänestä luopua! Sinun täytyy, sanon minä.

— Ei koskaan! Tämä ei ote minulle mitään hänettä.

— Johannes! Sinä masennat isäsi.

— Ehkä. Mutta vastoin tahtoani.

— Minulla on pyyntö sinulle, harras pyyntö; jos täytät sen, niin sinä pelastat isäsi, kotisi, itsesi —.

— Minä olen sanonut sanani.

— Minä olen, Johannes, suuressa vaarassa: voin joutua minä päivänä tahansa vankeuteen.

— Vankeuteen!

— Niin. Vankeuteen.

— Vankeuteen!

— Minulla on — vailinki.

— Vailinki!

— Niin.

— Vailinki! Aavistamatonta!

— Ja on olemassa *yksi ainoa* tie pelastukseen.

— Ja mikä se?

— Että sinä nait Hildurin.

— Minä nain Hildurin!

— Se on pelastuksemme, ainoa pelastuksemme.

— Mutta onko se niin varma, että minä saankaan hänet. Sukumme kunnia! Jokainen kammoksuisi meitä! Isä linnassa! Ei! En minä voisi olla näillä mailla, jos niin kävisi.

— Sinähän voit sen pelastaa, sillä Hildur pitää sinusta.

— Mutta, isä, suuriko on vailinki?

— 20,000 markkaa.

— Ja mihin olet pannut nuo rahat?

— Yksinäni en ole niitä kuluttanut; ne ovat kulutettu yhteisesti, kovin ylellisellä elämällä viime vuosina.

— Mutta onhan palkkasi suuri!

— Se ei ole riittänyt.

— Minun siis täytyy koettaa pelastaa nimemme ja kunniamme. Mutta kovin ikävää, kauheaa!

— Ei voida sille enää mitään. Sain joksikin ajaksi Hederiltä nuo 20,000 markkaa lainaan, mutta sillä ehdolla, että maksan ne takaisin niinpian kuin voin. Ja miten sitä voin?

— Heder siis tietää tästä?

— Heder tietää.

— Tietääkö muut?

— Ei muut kuin me kolme.

— Se on hyvä! Asia on siis vielä pelastettavissa. Ei äiti eikä sisaret saa tästä tietää, se vain turhaan hävittäisi heidän rauhansa. Ei pidä rauhaa ryöstää siltä, jolla sitä vielä on. Hyvä, ett'ei vailinki ole päässyt tuon suuremmaksi. Minä uhraan itseni, jos voin asian parantaa. Oi kurjaa elämää!

Strauch meni pois, sillä hän ei saattanut mitään puhua. Nyt hän oli tosin voittanut, mutta millainen oli tämä voitto. Sitä mietti Strauch mennessään huoneeseensa.

VII.

Kun Berg lähti naisten luota ja tuli eteiseen, oli Fritz menossa kouluun leivos hampaissa. Piika tuli pauhaten jälessä, että Fritz on varastanut häneltä leivoksen. Fritz aikoi jotain puhua Bergille, mutta kun hän näki piian niin likellä, niin kiepsahti hän kartanolle.

Berg olisi ottanut poikaa niskasta kiini, mutta se oli myöhästä. Ja sitä paitsi ei olisi ollut soveliaskaan kurittaa muiden lapsia, mietti Berg mennessään Johanneksen huoneesen.

Johannes istui, tuijottaen eteensä sohvalle.

— Olet vain aina yhtä surullinen!

— Minun sydämeni on murtunut...

— Raitis ilma ja hauska seura ovat sinulle tarpeesen. Me olemme aikoneet lähteä rekiretkelle perheen kesken vain. Tulet kai mukaan?

— En tiedä, minä olen kyllästynyt sellaisiin.

— Tulet kai neiti von Kleinin seuralaiseksi? Minä olen yksinäni miehenpuolena sitte, jos et tule. Sehän on kovin liikaa!

— Eikö isä tule?

— Hänellä kuuluu olevan kiireitä toimia.

— Ehkäpä lähden. Siellähän voin alkaa, höpisi Johannes puoli-ääneen itsekseen.

Kun he tulivat saliin, olivat naiset jo odottamassa.

Hildur, nähdessään Johanneksen, loi häneen salaa katseen.

Mutta Johannes oli kuin mykkä. Katseli vain huomiota panematta mitä ympärillään tapahtui.

Mutta kun päästiin kadulle, näytti Johannes hiukan elostuvan. Hän alkoi jo puhellakin jotenkin vilkkaasti, vaikka kyllä elottomasti.

Mutta yhtäkkiä hän taas jäi sanattomaksi. Hän alkoi miettiä kosimistaan. Se tuntui hänestä vain mahdottomalta. Mutta hän oli luvannut isälle. Johanneksesta tuntui, että hän voi aivan helposti kysyä naiselta, jota hän ei rakastanut: rakastatteko minua? Mutta kuitenkin tuntui nuo sanat mahdottomilta lausua.

Reki liukui Töölön tullista ulos ja ajettiin Alppilaan päin. Keväinen aurinko oli sanomattoman kirkas ja sen syömät luminielokset tienvarsilla olivat kuin keuhkotautisen keuhkot.

Yhtäkkiä reki solahti syrjemmälle ja Hildur sysäsi Johannesta, niin että heidän kasvonsa sattuiivat likemmäs toisiaan. Hildur tunsu, miten hänen poskensa hehkuivat, miten Johanneksen hengitys tuntui hänen kasvoillaan.

Rauhallisesti siirtyi Johannes, ja Hildur asettui sanaakaan virkkamatta paikalleen.

— Rakastatteko luontoa, kysyi Johannes.

— Sanomattomasti!

— Tällainen päivä on virkistävä. Minäkin olen suuri luonnon ystävä. Minä luulen, että me ajattelemme yhdellä tavalla, tunnemme yhdellä tavalla. Te puhuitte eilen, niinkuin minäkin ajattelen. Saanko pyytää että ajattelisimme aina yhdellä tavalla, saanko pyytää tulevaisuuttanne? —

Hildur hiukan hämmästy, ja veri pakkautui kauheasti päähän.

— Saatte, sanoi hän hiljaa.

— Kiitos! Meillä on elämässä tehtävä. Me uhraamme itsemme muiden eduksi. Te puhuitte eilen langenneista naisista ja muista turvattomista tytöistä, me tahdomme tehdä jotain niiden hyväksi.

— Niin paljon kuin voimme. Hauskaa on toimia maailmassa sinun kanssasi.

Johannes painoi suudelman Hildurin poskelle.

— Koittakaamme poistaa jonkun verran surua tästä matoisesta maailmasta!

— Ja se on onnistuva, sillä uhraavalle rakkaudelle onnistuu kaikki, lausui Hildur.

Hevonen pysähtyi, oltiin Alppilan edessä.

Johannes ja Hildur olivat ajaneet viimeisessä reessä ja viimeksi tulivat he myös Alppilan saliin.

ELSA JA HÄNEN TYTTÄRENSÄ.

I.

Nahkatehdas, jossa Elsa kulki työssä, oli kaupungin yläpuolella mahtavan kosken partaalla. Suuri se oli ja moni köyhä kaupungin asukas ansaitsi siellä leipänsä. Laaja oli tehtaan liike ja kuta ahkerammin työväki ponnisti voimiaan, sitä kauniimmat kultakolikot soluivat omistajain ennestään täysiin kukkaroihin. Pölyn seassa teki työväki työtään, naamat punakkaina ja hikisinä. Työ oli oikein voimakasta hikeä pusertamaan, vaikka parkintomu pakkausi sulkemaan hikireikiä. Melkein päivät ympäriinsä loi sähkö heijakasta valoaan lämmöstä höyryäviin ihmisiin. Remmit kitisivät, hammasratas lonkui toistaan vasten, ja parkkia leikkaava kone karautti aina sydämeen vihlovasti puunkuoren sirpaleiksi.

Tuon tuostakin kuului kovaa yskää, sillä kovin karmeaa oli niellä koivunparkin pölyä. Vaimot kantoivat parkkitaakkoja alalattialta ylhäälle, missä ne syötettiin koneen kitaan. Aina kuljettiin nuo samat rappuset, kumarruttiin ottamaan parkkikimppu, lähdettiin uudestaan ylös ja viskattiin taakka lattiaan.

Noita rappusia myöten kulki Elsakin kipeillä jaloillaan, joita iltasin kolotti ja joissa suonet olivat kiertyytyneet yhdeksi siniseksi makkarajuovaksi. Parkki tunkeusi nenään, joka tiheästä aivastelemisesta oli kipeä ja vuoti vettä. Mutta säännöllisesti kulki parkkikimppu hänen seljässään; melkein itsestään veivät sen jalat leikkaavan koneen ääreen. Tuohon hän sen taas viskasi, pyhki hiukan kasvojaan ja sively vähän korvien taakse hiuksiaan, jotka rappusilla kumarassa kulkiessa olivat valuneet kasvoille ja tunkeutuneet silmiin. Taas sitte alas ja parkkikimppu selkään, ettei puukhollari näkisi laiskottelevan ja ilmoittaisi patruunille. Tahtoihan sitä väkisin joskus pysähtyä hiukan juttelemaan parkkia syöttävän Eskoskan kanssa, mutta kuu näki muiden vaimojen nousevan kimppu seljässä rappusia myöten, niin heti muistui mieleen, ett'ei saa joutilaana seisoa, jott'ei puukhollari näkisi tahi toiset siitä suuttuneina kantelisivat. Tuo puukhollari oli niin muka olevinaan, vaikka itsekin oli alkuaan ollut parkinkantajapoikana, ja hyvin tiesi, miten jalat uupuivat rappusia kulkiessa. Mokoma silmäpalvelija oli hän. Tiesivätpä jotkut naiset kuiskia, että hän juopikin verstaassa miesten kanssa, ja että hän viimevuosina on hyvin rikastunut.

— Jo minä Iitana tuolle sanoisin, mutisi Niilekselän Anna, kun kuuli taas puukhollarin komentavan Leiviskäiskää.

— Niin minäkin Iitana tekisin. Johan nyt on ihminen hupsu, kun saattaisi sanoa eikä uskalla! Kun minä olisin mor...

— Olenko minä teidän välikantanne? Entä kun panisi pois tehtaasta minun ja äitini?

— Elsanko ja sinun pois! Kaikkia nyt kuulee; kun vanhaksi tulee! Ennen kai täältä muut saa mennä kuin sinä äitinesi. Kun nyt muka on jonkun näköinen, niin luulee suuriki olevansa! Toista suu puhuu, kuin sisus miettii, hangotteli Niilekselän Anna.

— Mistäpä tiedät?

Iita kohautti olkapäitensä ja lähti alalattialle. Samassa nousi Elsa kimppuineen ylälattialle.

— Jopa nyt jotakin, kun puukhollarin anopin täytyy parkkia kantaa, alkoi Anna virnailla Elsalle.

Elsa ei vastannut mitään. Olihan hän ennenkin kuullut tuollaista puhetta. Mitäpä Annasta! Sehän mäläkyttää vaikka päivän toiseensa, kun saa vastakinastelijan. Ja saihan Elsalle puhua mitä tahtoi: Kukapa hänestä välitti. Mokoma nahjus, joka oli aina hiljaa. Koetti voittaa puukhollarin puolelleen ja hänelle tyttösen tarita. Täytenä totena jutteli Niilekselän Anna tuota Eskoskalle ja niin sitä arvelivat muutkin.

Jopa kuului kumea vihellys. Yhtäkkiä oli työ loppunut. Parkkikimput heitettiin tuhannen kyytiä minne sattui, ja jokainen riensi alalattialle, missä parvi pienokaisia poikia ja tyttöjä kahvipurkit kainalossa hääri ja etsivin silmin tarkkasi tulijoita. Tuolla oli äiti tai sisar, ja kohta oli pienosen väen lomitse pujotellut itsensä sinne. Nyt oli kahviloma. Ruskea neste pulppusi kaikkialla purkeista kuppeihin, ja iloisena katseli tuoja, miten mielihyvällä hänen keittämänsä nestettä nautittiin. Sillä hänen se oli keittämää. Olihan äiti tai sisar pannut vain aamulla kahvit ja veden pannuun.

Tuossa seisoi hän nyt odottaen, milloin kokin vuoro tulisi. Ja tuli se. Viimeiseksi niruutettiin hänelle purkeista, ja sokeriakin jäi muutama pala, jotta maistui makealta suussa, kun lämpimän kahvin kanssa nielasi.

Kohta kuului taas vihellys. Kahviloma oli loppunut. Mutta eihän niin kuoleman kiirutta, ett'ei joutaisi kääriä kahvipurkkia pienosen kainaloon ja käskeä hänen illaksi jauhaa lisää kahvia, jotta saa lämpimän kahvitilkan, kun työstä tulee.

Puukhollari käyskenteli alalattialla, pitäen silmällä ett'eivät vaimot saisi varastaa aikaa. Eikä ollutkaan tilaisuutta kuhnimiseen. Kiiruusti kääri Elsakin purkin kahdentoistavuotisen poikansa kainaloon, kun huomasi puukhollarin, mutta rauhallisena särpi vielä Iita nestettä.

— Ka kun viivyt, huomautti Elsa, kun puukhollari oli aivan Iitan edessä.

— No eihän niin kiirettä Iitalla, puheli puukhollari, koettaen vetää suutaan hienoon hymyyn.

— Anna sitte kuppi Iitalle!

Samassa lähti Elsa ja oli kohta parkkikimppu seljässä nousemassa rappusia.

— Kas taas, kun tahtoo jättää tyttönsä kahden kesken puukhollarin kanssa, ilvehti Niilekselän Anna vieruskumppalilleen.

Eivät uskaltaneet vaimot viivytellä, kun puukhollari oli alalattialla. Vaistomaisesti meni Iitakin parkkiläjälle; vaikka väkisinkin teki mieli kiusata muita näyttämällä, miten hän saa laiskana olla. Tuossa kumartui hän ottamaan parkkikimppua. Puukhollari silmäili ympärilleen. Ei ollut likiseuduilla ketään. Samassa kaappasi hän Iitaa vyötäisistä. Mutta tuolla tulla köykki jo Elsa alas. Puukhollari hellitti vasten tahtoansakin Iitan. Hän lähti pois verstaasen, mutta Iita alkoi nousta kimppuineen.

— Joko nyt sait rauhassa kisata, kysyi Niilekselän Anna ilkuilevasti iskien silmää Eskoskalle.

— Mitä rupertat? Tahdotko, että kantelen puukhollarille, että sinä täällä vain juoruilet, mokoma lapsentekijä?

— Älä kiukkuile! tuolla tavalla sitä on ennenkin alettu!

— Jatka vaan; kyllä sinusta puukhollarin rouva tulee, pilkkaili Eskoskakin.

— Nähdäänpähän, kuka siihen syöttäjäksi pääsee, jos et suutasi sule, tiuskasi Iita.

Noin taaksepäin keikautti hän niskaansa ja lähti alalattialle.

II.

Syys-sade roiski akkunoita vasten. Tuulen ulvonta kuului kamalalta Elsan huoneeseen ja sai aikaan niin suloisen tunteen hänessä. Olipa todella Jumalan siunaamaa, että oli lämmin huone, missä sai rauhassa istua. Kuinka ilkeältä tuntuisi olla vähillä vaatteillaan tuolla syys-sateessa kylmän tuulen puhaltaessa ohuiden riepujen lävitse. Ja kun Elsa oikein ajatteli tilaansa, niin oli hän mielestään onnellinen.

Kuinka monta raukkaa tuolla ulkona on, joilla ei ole näinkään paljon kuin minulla, huoahhti Elsa itseksensä.

Iikka nukkui kuorsaten jo arkun kannella syvässä unessa.

Hänen kuorsaamisensakin oli Elsasta hauskaa kuulla. Noin rauhallisesti sai hänen poikansa nukkua, ei tarvinnut huutolaisena öitä myöten hollissa maaseuduilla olla. Ja tämän hän sai aikaan, kun jaksoi tehdä työtä. Kunhan vain ei joutuisi pois tehtaasta. Mutta pitää kaikin voimin koettaa pysyä siellä. Ja kun tekee ahkerasti työtä ja noudattaa kaikki käskyt säntilleen, niin kyllä kai pysyy... Kyllä kai...

Eiköhän se Iitaki kohta tule. Mitäpähän nyt menikään sitä parakaamivyöliinaa ostamaan. Hän on niin turhamielinen!

Näin mielissään kävi Elsa pöytäkaapille ja otti linjementtipullon. Tuossa uunin edessä rupesi hän nyt voitelemaan jalkojaan. Siveli sivelemistään, jotta makkarat laskeutuisivat. Jo helpotti vähän kolotusta. Vielä suloisemmaksi tuli Elsan mieli, ajatellessaan että hänellä on oma huone, jossa saa lapsineen rauhassa lämmitellä ja voidella jalkojaan nytkin, kun ulkona sataa ryskii ja tuuli vinkuu...

Samalla kolkutti joku ovelle; Iita oli ottanut avaimen mukaansa. Puoleksi tuskastuneena nousi Elsa ylös, kun nyt vaivasivat häntä keskellä hänen voitelemistaan. Mutta mennessään lauhtui jo vihansa ajatellessaan, että ehkä siellä on joku naapuri jotakin pyytämässä lainaksi tai jollakin muulla asialla.

— Kuka siellä, kysyi Elsa hiljaisella äänellä.

— Minä, kuului vastaus.

Elsa tunsi äänen.

— Onko puukhollarilla jotain asiaa, kun tulee meille...?

— On. Taitaa Iita olla kotona?

— Ei ole — hän meni tästä kaupunkiin. Mitä olisi puukhollarilla asiaa Iitalle?

Aivan arasti kysyi Elsa viimein.

— Olisipa vähän.

— Ei ole nyt kotona. Mutta jos puukhollari sanoo minulle niin minä kyllä Iitalle.

— Olisi ollut vähän kahdenkeskistä.

Puukhollari luuli Elsan olevan mielissään, että hän Iitaa tavotteli ja luuli eukon vain turhia verukettavan. — Eipä sattunut nyt kotiin.

— Eiköhän tule kohta?

— Eiköpähän.

— No minä tulen huoneeseen häntä odottamaan.

— Mutta —

Sisällinen aavistus tuskautti Elsan mieltä, mielellään olisi hän vetänyt oven kiinni, mutta entä jos puukhollari panee pois työstä eikä sitte pääse mihinkään, joutuu nälkää näkemään...

— Puukhollari on hyvä ja tulee sisälle!

Kohta vetäysi tuo turpeanaamainen puukhollari huoneeseen. Hänellä oli iho melkein lyijynkarvainen ja silmät vetisen harmaat, mitkä vilkkaasti vilkkuivat vaaleiden silmäripsien alta. Väkevä portviinin haju lemahti samalla huoneessa nenään.

— Vai kaupungille se Iita on mennyt?

— Niin sinne se tästä lähti.

— Eipä teillä ole juuri mukava asunto; saisipa vaihtaa parempaan.

Samassa katseli puukhollari pitkin pirttiä ja varsinkin uunin suurta halkeamaa.

— No eihän... puukhollaripa on hyvä ja istuu... mutta kyllä tässä saattaa leipäänsä syödä, ja mitäpä ne meikäläisillä tarvitsekaan olla niin pulskat paikat.

— No onpa niinkin. Taidatte tulla toimeen hyvinkin. Onko tuo teidän poikanne. Niin, olenhan sen nähnyt kahvia tuomassa.

— Iisakkihan se on sinne kahvia tuoda ressuttanut.

Puukhollari aukasi sikarikotelonsa, ja kohta lemusi hyvänhajuinen sikaarin haiku pirtissä. Oikein arvokkaana koetti hän tuossa istua polvet ristissä.

— Pitäisipä laittaa poika jonnekin palvelukseen... Saakeli soikoon, patruunihan puhui, että saisi ottaa uuden juoksupojan. Ehkä tuo...

Elsa kuunteli kädet puuskassa puukhollarin puhetta.

— Kyllä Iikka on ketterä. Kunpa pääsisi jonnekin hyvään paikkaan, niin olisihan se minulle suureksi avuksi.

— Johan poika joutaisi itse tehdä elatuksensa eteen työtä. Kyllä minä koetan parastani, ehkenpä hän pääseekin siihen toimeen.

Noin leperteli puukhollari mieliksi Elsalle joka vallan riemastui. Nähdessään tuon vaikuttavan Elsaan, tuli puukhollari yhä puheliaammaksi ja lupaavammaksi, vaikka hyvin tiesi, ett'ei ollut yhtään juoksupojan paikkaa avoinna. Mutta sopihan nyt puhua mieliksi.

— Puukhollaripa on hyvä ja puhuu patruunalle. Olisipa se minulle suureksi avuksi. Kun poika pääsee hyvään paikkaan, on hänelle itselleenkin parempi, että oppii jo nuorena palvelemaan ihmisiä.

— Niin, palvelemaan ihmisiä... siinä juuri valtti on... Kyllä minä tiedän, joka olen kokenut. Hyvä kun pääsee jo nuorena!

Samassa kuului avainten vääntäminen. Ovi aukeni ja Iita astui pirttiin.

Puoleksi hämillään jäi hän seisomaan oven suuhun. Mutta kohta tuli hän entiselleen.

— Kas harvinaisiapa vieraita meillä on, sanoi Iita teeskentelevästi.

— Pistäysin ohimennessäni tupaanne... Olenpa tässä jo pakinoinutkin hyvän aikaa...

— Mitäs puukhollarille kuuluu?

— Eipä kummia. Mietin vain lähteä tahtomaan Iitaa tansseihin. Siellä on hyvin hupaista. Minä olin viime torstainakin. Onhan nyt vielä iltaa.

— En nyt tiedä. Kun pitää nousta varhain ylös, niin eipä sitä juuri haluta valvomaan illasta.

— Kun minulla ovat taas nuo jalatkin niin kipeät, etten voi nousta aamulla kahvinkaan keittoon, jonka tähden Iitan täytyy nousta vielä varemmin tavallista, niin eikö... esteli Elsa.

— Eihän ole niin hoppua työhönkään. Vaikkapa puoli tiimaa myöhästyisikin, niin mitäpä se nyt haittaa: kyllä minä siitä huolen pidän.

— Joko olisi sitte lähteä?

— Iita lähtee pois!

Elsa olisi vieläkin estellyt, mutta mietti, että ehkä puukhollari suuttuu ja eroittaa pois tehtaasta. Ja onhan tuo hyväsydäminen mies, kun Iikankin laittaa niin hyvään paikkaan.

— No jo menet, niin älä ole myöhään, varoitteli Elsa.

Iita alkoi laittautua valmiiksi. Pitihän nyt tansseihin edes vähän koristella.

Ei sopinut kieltää, ett'ei Iita ollut kaunis tyttö. Aivan soma oli hänen solea vartalonsa, ja yksinkertainen puku olisi sitä korvannut, mutta nyt hän koetti siihen sommitella jotakin muodikasta.

Elsa tunsikin kuitenkin jotakin vastenmielistä, sulkiessaan ovea heidän lähdettyään. Sitte rupesi hän taas lämmittämään jalkojaan. Tuossa hänen istuessaan ja lämmitellessään juolahti mieleen jos jotakin. Ajatukset liitelivät sinne ja tänne.

— Entä jos hän vielä nauttii Iitan...

Ja Elsa koetti rauhoittua.

Elsa oli merimiehen vaimo, joka jo seitsemättä vuotta eleli miehestään tietämättä lastensa kanssa. Olipa siinä alussa kituroimista, mutta olihan tuo nyt jo toista. Kuusi vuotta takaperin oli vielä elo surkeaa. Jo ensi vuonna miehen mentyä oli kihlasormuskin viety leivän panttiin. Niin toista oli silloin.

Nyt kun Elsa ja Iita kulkivat tehtaassa työssä, tulivat he jotakuinkin toimeen, vaikka Iikka sai laiskana olla ja kahvia vain lämmitellä äitille ja Iitalle. Senpätähden olikin Elsa tyytyväinen eikä suuresti ikävöinyt miestään. Ja hänen hartain halunsa oli saada pysyä tehtaassa ja sentähden koettikin hän kaikissa noudattaa puukhollarin mieltä, jottei tuo eroittaisi häntä pois.

— Kun on saanut kovempaakin kokea, niin kyllä mielellään pysyy ammatissaan, vaikkapa tuo olisi vaikeampikin, tuumi aina Elsa.

Elsa kohenti pesää. Vielä ei hän sulkenut sitä, vaan istui lämmittelemässä, katsellen punertavaa hiilosta.

— Jos Elsa vielä pääsee puukhollarin rouvaksi, niin sitte... ja hiukan myhäili Elsa itsekseen.

— Mitäpä tässä tyhjää valvon, parasta on mennä levolle, tuumi hän sulkiessaan uunin peltiä.

Sitte alkoi hän laittautua yötөлölle. Tuntuipa vähän oudolta mennä yksinään vuoteeseen, jossa aina ennen Iita oli jo ollut makaamassa.

III.

Täynnä oli tanssitupa ihmisiä. Aivan kuin mettiäispesässä kihisi siinä tanssijoita. Ei tämä ollut mikään

kehuttu tanssitupa, sillä syvä juopa oli täällä tanssijain ja kaupungin mallasväen välillä. Hienot neidit eivät antaneet tietää läsnäolollaan jokaista muodin muutosta. Piikatytöt vain ja ompelijattaret edustivat täällä kaunista sukupuolta jos jonkinlaisissa puvuissa.

Vähän ylempänä lattiasta oli lava ja täältä kaikuivat räikeät säveleet, jotka tapailivat polkan musiikkia. Kaksi oli soittajaa, toinen viululla, toinen käsiharmonikalla.

Ja nuopa saivat aikaan äänen, joka matalassa huoneessa oli korvat särkeä.

Tuolla tanssia kykki lihava piika raitaisessa puvussa hiki otsassa. Oikeinpa työtä näytti tanssi olevan hänestä. Tuolla taas toinen puvussa, jossa näyttäytyivät useamman vuoden muodit. Epävakaisilla askelilla hyppi tuolla muuan mies, takki auki ja kellonperät ilmassa lentelemässä. Hienompi, ehkä herrasmies — aina joku herrasmieskin löysi täällä huvinsa — töyttäsi häntä kylkeen. Mutta kohta meni taas kumpikin yhtä mylläkkää tanssien ja sysien toisia.

Ilma oli aivan raskas, vaikka kylmä ilma virtasi aukinaisesta ovesta. Yläälle kattoon oli kohonnut sakea savukerros, mikä huojui ja aaltoili tanssijain pään päällä. Lattia tömisi, ja aivan soinnuton kenkään kopina yhtyi tuohon pauhaavaan musiikkiin.

Pää kenossa mennä rensitti puukhollarikin muiden muassa, pitäen Iitaa kiinni vyötäisistä. Iitasta oli tämä sanomattoman hauskaa: niin paljon ihmisiä ja kaikki iloisia. Tanssia hän nyt ei tosin hyvin osannut, mutta ei sitä paljon tarvinnutkaan. — Naurusuin vain puheltiin ja rupateltiin. Kaikki tytöt olivat niin vapaita. Istuipa tuolla käsikaulassakin muutamia pareja, levähtäessään. Iita nauroi ja puheli muiden kanssa. Pian sai hän useita tuttavuuksia. Olipa täällä toisenlaista mäkeä kuin tehtaassa.

— Sillä aikaa kuin puukhollari kävi ottamassa ryyppyjä, kerkesi Iita tanssia jo muutaman pulskan maalaispojan kanssa. Sepä oli oikein reima poika. Noin takki kallellaan ja pää pystössä tanssia letkutti hän, kaksi kellon ketjua riippui liivin napista. Iitasta oli hauska olla tuon pojan kanssa, mutta kun puukhollari tuli, niin täytyi se jättää.

Ja Iita tunsikin, että alkoi jo väsyttää. Kuuma hiki valui kasvoille, posket punottivat ja sydän sykki tiheämmin.

— Eikös Iita lähde nyt levähtäessä ottamaan viinilasia.

— En ole koskaan sitä juuri maistanut... Taitaapa olla hyvääkin... Jos ottaisi...

Väen lomitse pujotteleutuivat Iita ja puukhollari, puukhollari edellä, pitäen kädestä kiinni Iitaa, virvokkeiden myyntipaikan luo.

— Kaksi lasia viiniä, tilasi puukhollari muutamalta nuorenpuoliselta tytöltä.

— Heti saatte, kun annan noille... Ne ovat odottaneet niin kauvan.

Iita ja puukhollari katselivat sillä aikaa tanssijoita.

— Olkaa hyvä, samassa asetti myöjä tarjottimelle kaksi viinilasia.

— Iitapa maistaa! tämä virkistää.

Iita maistoi ja kun viini tuntui makealta, niin kulautti Iita yhdellä kertaa koko lasin. Puukhollarin huulet vetäytyivät hienoon hymyyn, ja hän pyysi toiset lasit. Ne saatiin ja juotiin.

— Lähdetään nyt lattialle! Peli juuri on alussa.

Ja niin sitä mentiin. Iitasta tuntui tanssi huimaavalta ja musiikki aivan kiihoittavalta. Yhä tulisemmasti pyörivät he huomaamatta muita. Kun tanssi oli loppunut, tuntui Iitaa pyörryttävän ja silmäluomissa tuntui kankealta. Mieli tehdä pään raskaaksi ja pakkausi oksennuttamaan.

— Eikö lähdetä jo pois; minä en voi hyvin, sanoi Iita. Kyllä täältä jo joutaa; kohta menevät soittajatkin pois.

Oikein oli ruumis Iitalla hervakka ja uupunut, kun hän työntäyi väkivirran muassa ulos tuvasta. Vielä etäälle kuului pelin retkutus.

Kylmä ilma tuntui Iitaa virkistävän ja haihdutti lämmön.

— Eikö ollut hauska siellä, kysyi puukhollari poismentäessä. Hän oli jo hyvänlaisesti hutikassa.

— Oikein hauska. En ole koskaan ollut noin hauska. Aivanhan lentämällä kului aika.

— Minä uskon sen. Eikö kääntynyt tästä nurkasta? Mennään vielä vähän kävelemään. Kello on vasta yksitoista.

— Äiti on varmaan ikävissään; parasta on mennä kotiin?

— No johan se vuoteessa pysyy.

— Tokkopa voinee nukkua, kun ei ole tottunut olemaan iltasilla ilman minua.

— Kyllä hän nukkuu.

Iita mielti vain lähteä pois. Puukhollari kärtti kävelemään. Iita ajatteli, että eihän tuo nyt niin vaarallista liene, jos lähteekin vielä vähän kävelemään. Ja niin kääntyi hän Uudelle kadulle. Tuonne syysillan hämyyn katosivat he...

Elsa nukkui ja heräsi. Taas nukahti ja vavahti. Oli niin rauhatonta unta. Mieli jo ruveta kaipaamaan, että missä Iita viipyy, kun kello jo on niin paljon. Vaan ehkäpä tanssivat niin myöhään.

— Kun minä sen päästinkin, huoahhti hän ja kääntyi toiselle kyljelleen.

IV.

Muutamana iloisena kevätpäivänä kutsui patruuni puukhollarin puheilleen. Aurinko paistoi täydellä terällä ja linnut lirittivät tehtaan puistossa.

Puukhollari siisti hiukan itseään. Tuonnekin takin selkään oli tainnut lentää pölyä, ja puukhollari pyysi läheistä työmiestä puistamaan. Vielä kerran silmäili puukhollari itseään kenkiin saakka ja otti pois parkkipalasan, mikä oli takertunut housun lahkeeseen. Tömisti sitte jalkojaan ja lähti kävelemään. Tuli konttorin ovelle, pisti kätensä avaimen ripasimeen ja astui sisälle. Pyyhkäsi tukkaansa, rykäsi ja koetti saada patruunin häntä huomaamaan.

Tuossa täyteläisenä, toinen leuka alas rippuen, istui patruuni tuolissaan. Ähkien kääntyi hän piirustuksen tarkastamisesta puukhollarin puoleen. Otti pois silmälasinsa, laski ne pöydälle ja kääntyi yhä enemmän puukhollarin puoleen.

— Jasoo... Samassa naputti patruuni kädellään pöytään.

— Patruuni oli käsenyt...

— Niin minä kutsuin... hän siirsi tuoliaan likemmäs pöytää, otti nuuskaa pöydällä olevatta laatikosta, pisti sitte nenään, kumpaseenkin sierameen. Ainoasti sitte pyhki nenäliinalla ja näpsäytti nuuskalaatikon kiinni sormellaan.

— Niin minä käskin... Minulla on vähän puhuttavaa sinun kanssa...

Puukhollarin kasvot värähtelivät. Lyijynkarvaisiin kasvoihin pistäytyi punaisia pilkkuja näkyviin, ja tummat silmäanalustat saivat violetin tapaisen värin. Tällainen oli aivan tavatonta... Olisikohan patruuni saanut tietää... Oikein tahtoi vapisuttaa puukhollaria... Olipa jo aikaa selvittää puolustusta, että ehkä on tainnut joku käydä patruunille hänestä väärin kantelemassa, kun hän aina on koettanut pitää niin talon puolta...

— Minulla olisi... patruuni aivasti, pyyhkäsi nenäliinalla ja jatkoi:

— Vähäinen tuuma sinulle...

Jo helpotti puukhollaria.

— Ja luulen, että se on sinulle mieleen. Olen aikonut lähettää sinut Siltakorven sahalle päällysmieheksi... Minä luotan sinuun... Olet osottautunut sellaiseksi, että voin uskoa omaisuuttani sinun hoidettavaksesi. Viisi vuotta olet palvellut minua tässä virassa ja olet ollut kelpo... atshi... ätshi... puukhollari... Tulet nyt aivan liikkeenhoitajaksi, ja se on paljon uskottu. Rupeatko tuohon toimeen?

— Kiitoksia! Aivan mielelläni! Tuhansia kiitoksia!

— Siis se on päätetty.

Patruuni käänsi itseään ja katsoi toiseen huoneeseen.

— Onko siellä Elli?

— On.

— Käskeppä piian tuota scherryä!

— Maistetaan tässä lasi viiniä sen päälle.

Patruuni siirsi tuoliaan enemmän puukhollarin puoleen, joka istui sohvalla. Näpättyi taas auki nuuskalaatikon ja pisti nuuskaa nenäänsä.

— Saat kohta alkaa laittautua matkalle... Tuoppas, Maija, toinenkin lasi! etköpä ensi viikolla jo joutune... maistetaanpa nyt... onnea uuteen ammattiisi!

— Kiitos! Kiitos!

Patruuni maistoi ja samoin puukhollari.

— Kyllä joudun ensi viikolla, sanoi puukhollari, laskiessaan lasin pöydälle.

— Niin, ja pianhan yksinäinen mies siirtyy vaikka maailman ääreen... Muutoin minä en pidäkään naimiselämästä, vetää vain pois työstä kaikellaiset sivutoimet... tuskin olisin minäkään tämä mies, jos olisin nainut... sittekun haluaa... no niin... kun jotkut pitävät naimista välttämättömänä lasten kasvatusta varten... niin sittekuin on jo hyvin rahoja ja haluaa kasvattaa lapsia, niin ottaa ottolapsen... se onkin minusta paljon jalompaa, kun uhraa aivan vieraiden lasten kasvatukseen varojaan... niinkuin minäkin olen tehnyt... minä aivoin juuri tästä naimisesta puhua... sillä ehkä sinäkin nyt rupeat naimaan, kun saat niin sopivan paikan... mutta et minua miellytä sillä... päin vastoin... maistetaan nyt!

— Eikö tuota pysyne poikamiehenä.

— Se on paras... minä sanon paras.

— Kyllä patruuni tietää.

— En ole tosin kokenut, mutta olen jo eläissäni nähnyt kyllin yhtä ja toista.

— Se on tosi.

— Mutta olin unohtaa pikku seikan. Sinä tarvitset siellä juoksupojan ja minä luulen sinun helposti semmoisen löytävän. Kun saat sopivan, niin ota se mukaasi!

— Kyllä minä siitä pidän huolen. Onhan niitä poikanulikoita.

— Niin, laita nyt sitte ensi viikolla itsesi valmiiksi matkalle.

— Kyllä. Tuhannet kiitokset patruunille!

Samalla kumarsi puukhollari ja lähti pois.

V.

Tuntui sanomattoman hyvältä puukhollarin rinnassa tuo aivan odottamaton ylentyminen. Eihän hän ollut osannut aavistaakaan, että hän nyt pääsisi uudelle Siltakorven sahalle inspehtoriksi. Ja oikein kauniilta soi tuo nimi puukhollarin korvissa. Nyt hän pääsee muista riippumattomaksi... no jos ei aivan... niin kumminkin on melkein itsenäinen mies... ainakin sahalla, vaikkapa täällä käypikin jonkun kerran vuodessa selittelemässä patruunille tilejä... Jopa pelkäsin, että on huomannut minun näpistäneen parkinkantorahoista, mutta mitä tyhjää se ukon köntsikkä... Hm... kielti naimasta... no mitäpä sillä... kyllä kai kuitenkin minun pitää saada emännöitsijä ja litahan se siihen sopii... Neljä huonetta ja kyökki... kylläksi vaikka suurelle perheelle.

Noin mietti hän, ja jalat veivät eteenpäin. Yht'äkkiä kompastui hän parkkihuoneen kynnykseen ja hän huomasi akat parkkikimppuineen. Siellä oli Iitaki. Puukhollari astui sisälle.

— Minulla on Iitalle oikein suloista asiaa.

— Jokopa?

- Iita on kotona kaheksan aikana, niin minä tulen sinne.
- Saatan olla. Mutta mitä tuo —?
- On nyt liika paljon kuulijoita, kyllä minä sitte paremmin...
- Mistä?
- No... Iitapa nyt on utelias... Kyllähän minä sitte.

Iita huomasi Niilekselän Annan tarkkaavan heitä ja senvuoksi heitti häneen vihaisen katseen ja sanoi:

- Täällä on joka nurkassa joutilaita, niinkuin tuokin tuolla.

Puukhollari katsoi Niilekselän Annaan päin. Tämä huomattuaan puukhollarin katsovan, aikoi mennä ylälattialle parkkitaakka selässä.

Tulipa Elsakin alalattialle. Siihen jäi puukhollarin ja Iitan keskustelu.

Seitsemän aikaan illalla pääsi tehtaan väki työstään. Kiiruusti lähti puukhollari työpaikalta asuntoonsa. Ottipa juhlavaatteet esille; juhlahan tämä oli hänelle, oikein suuri juhla.

Tuossa housuja jalkaan pannessaan, siemasi hän aika kulauksen, ja kun laittoi rosettia, piti ottaa toinen, jotta olisi verikin juhlakiikkossa.

Ja lämpimästi se kierteli suonissa pitkin ruumista. Kun oli saanut liivin päälleen, oli viinikarahviini jo puolillaan. Tuolla päässä hiukan huumasi, sieltä laskeusi lämpö alemmas, meni pitkin ruumista sormien neniin ja jalkateriin saakka. Tuntuipa kohta hiukan raskaalta, niin että teki mieli istumaan, kun oli saanut takin päälleen. Vaan hervakkuus poistui uusien ryyppyjen muassa, tuntui taas niin nuorelta ja voimakkaalta, aivan kuin olisi ottanut kiinni, niin —

- Kohta olen valmis, mutisi puukhollari.

Nyt lähti hän Iitan tykö.

Ikäänkuin olisi jo liiaksi odottanut, käski Iita puukhollarin istumaan. Elsa ei puhunut juuri mitään, sillä hänen mieltään oli pahoitettu. Eskoska oli näet haukkunut häntä parittajaksi tehtaasta lähdetäessä, kun Elsa oli pyytänyt häneltä markkaa, minkä hän oli saanut Elsalta lainaksi. Omituinen ihminen tuo Elsa! Kaikki hän voi kärsiä. Tuska kuvautui metisissä, syvään painuneissa silmissä, mutta kaukana oli niistä säihkyvän salaman tuli, vähän sietävän ihmisen merkki. Pitkät, kuoppaset posket ja kalju otsa osottivat vain jäykkyyttä.

— Minä tulin kysymään, eikö aita lähde minulle emännöitsijäksi Siltakorvan sahalle... minä olen päässyt sinne inspehtoriksi... Iikkaki saa siellä asiapojan viran. Tosinhan Elsa jää yksin, mutta voimmehan muistaa häntä sielläki. Eikö lie hyvä niinkin?

- Vai inspehtoriksi! No teitä se onni suosii, puhkesi Iita puhumaan.
- Niinhän se nyt, ja aivan odottamatta —
- Kas sitä puukhollaria, keskeytti Elsa.
- Jokopa, äiti, lähtenen, kysyi Iita.
- No en tiedä sanoa.
- Kyllä se on parempi toimi kuin tehtaassa, enkä minä palkalla tinkaile.
- Mutta kun minä jään ypö yksin.
- Tulettehan toimeen yksinkin. Eikä teitä pääse hätä nakkelemaan.
- Enköpä menne?
- Kyllähän minulle tulee ikävät päivät.
- No, jos ensi aluksi, sanoi puukhollari.
- Minä lähden.
- Miten lie.

— Kyllä lähden, kun saan hoidon ja pari sataa vuodessa.

— Se on sitte sovittu. Ensi viikolla olisi jo lähtö.

— Jo ensi viikolla? No ehkäpä siihen kerkiää.

Puukhollari näki Elsan kasvoissa jotain vastenmielistä eikä sentähden pyytänyt Iitaa kävelemäänkään, vaikka kyllä halutti. Mietti itse lähteä seurahuoneelle.

— Iita sitte laittautuu valmiiksi.

— Kyllä minä laittaudun.

Puukhollari otti takkinsa, sanoi jäähyväiset ja lähti.

— Mitä tyhjää estelette? Onhan siellä minulla paljon helpompi toimi, puheli Iita.

— Niin kyllä kai.

Elsa mietti noita kulkupuheita. Päästäisikö hän Iitan? Ehkäpä sitte jättäisivät nuo puheet, kun Iita ja puukhollari olisivat poissa silmistä.

— Vaan ikävä tulee.

— Kyllä me muistamme.

— Onhan tuo hyvä, kun Iikkaki pääsee. Lähetkö Iikka?

— Lähen, vastasi poika, kun Iitaki lähtee.

— Kyllä minä lähetän äidille rahaa ja kirjoitan tiheään. Eikö lie parasta, että äiti heittää pois tehtaan työn ja tekee vain käsityötä. Kyllä tulette toimeen, sen takaan, yksinänne. Ja minä vissiin lähetän aina rahaaki.

Tuopa Elsasta oli suloinen uutinen, että pääsee tehtaasta. Ennen oli hän peljännyt poisjoutumista, mutta nythän tulisi toimeen muutenkin niin mielellään hän lähti. Raskasta oli siellä työ ja jalat heikkonivat.

— No ehkenpä sitte menet? Lieneehän tuo sinullekin parempi ja ehkä kaikille.

— Niin minään luulen. On se sentään hyvä mies, tuo puukhollari.

VI.

Ovatpa jo tulokkaat olleet lähes vuoden Siltakorvan sahalla. Juoruja oli kylä täynnä puukhollarista ja Iitasta, vaikka ei ne juuri tulleet heidän korviinsa. Iikka kyllä kuuli, mutta eipä uskaltanut puhua, sillä kova oli puukhollari hänelle, ehkä juuri Iitakaan sisaren kaltainen.

Oli kaunis kesäilta. Puukhollari kävi ahkerasti kalastamassa, usein Iitan kanssa. Nytkin hommaili hän lähtöä sinne ja tahtoi Iitaakin. Niin sovittiinkin.

Kohta solui vene vuolasta jokea alas. Tultiin suvannolle ja ruvettiin kalastamaan. Iita katseli eikä virkkanut mitään. Koko päivän oli hän ollut pahalla tuulella. Hän purki vain vitkaan langan vavan ympäriltä, pani syötin ja heitettyään langan, tuijotti pitkin vapaa veteen. Puukhollari alkoi myös onkia ja kääntyi syrjäkareittain Iitaan.

— Kuulitko mitä Iikka sanoi, kun sinä aamulla häntä löit?

— Mitä pojasta, sanoi puukhollari ja käännähti Iitan puoleen.

— Etköpä liene lyönyt syyttömästi, vaikka pahasisunenhan tuo on.

— Tosin tällä kertaa. Kirje löytyi konttorikirjain välistä.

— Etkö kuullut, että hän aikoi mennä kantelemaan äitille minusta ja sinusta?

— Nähdempä poika menee.

Niin vain oli se niin ilkeä. — Kuules, milloin vietämme häitä!

— No eihän niin kiirutta.

— Ei, mutta en minä, hyvä Hermanni, voi olla näin. Minä luulen —

— Älä turhia luule!

— Vaan kuule, Hermanni älä petä minua! Sinä et, hyvä mies, usko, miten minulla on paha olla.

Rukoilevasti kääntyivät Iitan silmät puukhollariin. Puukhollari säpsähti. Vapa notkahti hänen kädestään.

— Mitä sinä joutavia!

— Mutta minua niin hävettää, jos...

— Jos...?

— Jos joudun äidiksi ulkopuolella avioliittoa.

— No jopa nyt! Kaikkia sinä sommittelet.

Samassa veti puukhollari Iitaa lähemmä itseään ja heitti ikäänkuin vakuuttavaisen katseen häneen. Vetä siite syliinsä, painoi intohimoisesti rintaansa vasten ja höpisi:

— Mitä turhia!

Iita vaipui kuin unen horrokseen, meni veltoksi kuin lankavyhti. Kiihtynyt hermosto raukasi ruumiin ja ahmimalla näytti hän nauttivan puukhollarin hyväilyjä. Kasvot hehkuivat, silmät vaipuivat alas, ja tuossa makasi hän kohta kuin lapsi puukhollarin sylissä. Kovaa sydämen lyöntiä vain kuului yön hiljaisuudessa.

Iita aukasi silmänsä ja kohtasi puukhollarin silmät. Mutta puukhollari käänsi pois päänsä; hän häpesi katsoa Iitaa silmiin.

Iita kohensi saaliaan, laittoi huivia, sillä yökylmä tuntui aivan kolealta.

Puukhollari oli mietteissään.

— Eikö, Hermanni, lähdetä jo pois? Yö on kai kohta puolivälissä.

— Lähdetään. Anna minä tulen soutamaan!

— Ei, kyllä minä soudan hiljaan. Eihän kiirutta.

Tuntui vähän kylmältä ja vapisutti hiukan Iitaa.

— Yökaste tuo kylmyyttä. Kas kuin usva nousee!

Puukhollari koetti välinpitämättömästi puhua.

Iita souti verkalleen. Puukhollari oli taas hiljaan.

Veden loiske kuului niin selvään hiljaisena kesäyönä.

Oltiin rannassa, ja vene vedettiin maalle. Ei oltu saatu yhtään kalaa. Kun puukhollari meni vähän myöhemmin sisälle kuin Iita, hymähti hän itsekseen.

— Kummallinen ilta! Ensimmäinen ijässäni!

Eikä puukhollari saanut heti unta, vaan kääntelevä vuoteellaan, koettaen tukehduttaa ajatuksiaan, mitkä hänen päässään risteilivät.

VII.

Itsekseen kehräili Elsa tuvassaan syksyisenä päivänä. Sur... rur... rur... pani rukki, ja yhtämittaa painoi Elsa tahikkaasti jalallaan sitä liikkeesen. Noin oli jo syöttänyt koko rullan, kun ovi aukesi. Kummissaan katsoi Elsa ovelle. Hitaasti vain kieri rukki.

— No iikkako se on... Miten nyt olet päässyt tänne käymään... Tuliko ikävä vanhaa äitiäsi. Eihän

kumma... Olenhan koettanut aina sinua pitää hyvänä... Istu nyt... Olet niin aran näköinen... Kerro nyt jotain Iitasta ja puukhollarista... minä tässä juuri odotin kirjettä ja vielä rahaa... no istu nyt... Kenen hevosella olet tullut?

— Jalkasin paraasta päästä. Hyvä kun niinkin pääsin.

— No, onko niin vähän kulkijoita... minä en ole tässä käynyt taas ulkonakaan, kun nuo jalat ovat niin huonot.

Samalla nousi Elsa ylös ja alkoi käydä konturoita uunia kohden.

— Keitin tässä vasta kahvitipan... ehkäpä siinä on vielä sinulleki suullinen... niin enhän niin perso ollut... kas tuossa... ota ja juo nyt... Näyttää sinulla olevan kylmä... nuo jalat ovat niin huonot, ettei tee mieli ulos mennä.

Iikka istui ja alkoi ryyppiä lämmintä kahvia.

— Hyvin siellä Iita voi ja puukhollari myös... Onhan sinne pitkä matka... kolmekymmentä penikulmaa... terveenä tässä olen minäkin ollut...

— Eiköpä lie hyväki, että...

— Mikä?

— Että olette tervennä, kun muut...

— Muut?

— Sairastavat.

— Sairastavat! Kutka?

— Iita.

— Iita! Onko hän kipiä? No Jumala nähköön... mikä tauti?

— En tiedä. Ehkäpä lie se kuin sanovat...

— Mitä sanovat?

— Että... että Iita on...

— On mitä?

— Raskaana puuk...

— Puukhollarille raskaana... Mitä... Ja se siitä nyt tuli... Enkö sitä aavistanut... jo aikoja ja kun tahtoi sinne sahallekin emännöitsijäksi... niin jo silloin mietin estää... mutta kun en houkka tehnyt sitä... Ja nyt tämä viimeinen häväistys... Mutta voiko tuo olla totta?... Voiko hän niin...

Iikka ei puhunut mitään.

— Oliko Iita semmoinen ja puukhollari... voi toki... täällä ollessaan niin siivo mies... laittoi sinullekin palveluksen... Ja oli Iitalle niin hyvä... kyllä minua on petetty maailmassa... ja nyt tuo vielä lisäksi. Kun nyt Niilekselän Anna saa tietää, niin supattaa päivät päästään siitä tehtaassa... Voi... sentään minua... kun minä hänen päästinkin... mutta puukhollari olisi suuttunut... ja sinä et olisi saanut semmoista paikkaa. Mutta minkälainen se puukhollari sinulle oli?

Itku pullahti Elsan silmistä, mutta paikallaan istui Iikka.

— Olipa tuo sellainen, että kiitän, kun pääsin hänen kynsistään. Hakkasi minua päiväkaudet.

— Vai niin...

Suuret vesikarpalot valuiivat kuumina pisaroina Elsan laihoja poskia pitkin. Hän istui tuohon tuolille ja käsivarttaan vasten nojaten itkeä tihuutti.

Hyvän aikaa oltiin tuvassa hiljaa. Iikka istua jörötti sanatonna.

— Kyllä kai nyt joudun köyhäinhuoneeseen — millä minä elän.

Taas pullahti uusi kyyneltulva.

— Sinäkin olet vasta niin nuori. Miten sinä viisitoista vuotinen poika voit minua ja itseäsi elättää. Eikä Iitalta riitä enää antaa... No jo se oli tuokin, vältti vain kerraksi!

Elsa kuivaili silmiään.

— Mitähän jos koetettaisiin päästä tehtaasen uudestaan... Kyllähän kun minäkin jaksaisin vielä... Mutta sepä taitaa olla mahdotonta. Kyllä minut köyhäinhuone perii... Kunhan nyt sinä saisit jotain tointa... oli se asiaki, kun heitti meidät... Kyllä tämä on kummaa! Kuta enemmän kärsii, sitä enempi saa kärsiä... Alkoi jo olla hiukka parempi, niin kun tuo puukhollari... Vaan ehkä se naipi nyt Iitan... Eikö siellä kuulunut mitään sellaista?

— No jotain sitä joku puhui sinne päinkin.

— Niin olisihan tuo sitte. Ei tuo lie Iita ensimmäinen maailmassa, mikä on eksynyt...

Alkoi vähän toivoa orastaa Elsan rinnassa, että puukhollari naipi Iitan, ja silloinhan tuo asia menee sinään. Mutta vieläkin pelotti Elsaa, että hän joutuu köyhäin-huoneeseen. Siellä kun sekin päällysmies on niin ilkeä. Ei kahvitilkkää salli keittää ja sitte olla köyhäinhuoneessa. Elsaa oikein värisytti, sillä hän oli kuullut niin rumia juttuja köyhäin-huoneesta.

VIII.

Kuului lapsen kirmakkaa itkua Siltakorvan sahankonttorin viereisestä huoneesta. Naisen ääni koetti sitä tyynnyttää, mutta koetus kuulusti olevan turhaa. Yhä kovemmin kirkui lapsi.

Puukhollari istui konttorihuoneessa. Hän oli kirjoittavanaan, mutta näytti aivan olevan muissa mietteissä. Tuo lapsen itku oli hänen mielestään aivan vastenmielistä kuulla. Kirkui eikä antanut rauhassa kirjoittaa. Ja sitte tuo oli oma lapsi... Ja tuolla sitä äiti koetti tyynnyttää... Nyt se vaikenä... taisi päätää nukkumaan... ja tällaista kestää... ei sitä voi sietää...

Konttorihuoneen ovi aukeni ja sisään astui Iita. Hän oli heikon näköinen, aivan kalvakat olivat posket ja vähän kuopalla. Silmät olivat sisään paisuneet ja väsyneet.

— Kyllä sinun, Hermannin, pitää tämä lopettaa...

— Mikä?

— Tämmöinen suhde minun ja sinun välillä... Ruvetaan oikein avio...

— Aviopariksi?

— Niin, aviopariksi. Etkö käsitä, miten surkeaa ja häpeällistä... Miten äiti suree, kun on kuullut Iitalta!

— Oletko sinä ensimmäinen?

— Mitä sinä sanot? Tahdotko sinä kokonaan murtaa sydämeni.

— No nyt —?

— Etkä näe, missä tilassa minä olen nyt — en minäkään vertainen.

— Älä nyt noin...

— Minä olen sinulle antanut kaikki, mitä voin antaa... Etkö sinä antaisi minulle aivan helppoa aviolupausta... paria sanaa... Kun kerran olet luvannut...

— Niin mutta, kun minä...

Enempää ei voinut puukhollari sanoa. Kuin kallioon isketty kirves kirposi hänen katseensa pois Iitan säkenöivistä silmistä. Aivan uhkaavilta näyttivät tuon kalpean naisen kasvat, tummien kulmakarvojen alle vajonneet silmät säihkyivät, ja huulet puristuivat hetkeksi yhteen.

— Enkö minä sitä jo ole epäillyt?

— Mutta kun minä... olen... luv... luvannut patruunille, etten... mene... naimisiin... niin minä en — voi... Etkö käsitä, jos menetän patruunin suosion.

— Jos menetät patruunin suosion, niin menetät inspehtori-virkasi. Mutta oletko mieluummin

inspehtori kuin sanasi syöjä. Olethan nuori mies, voimaa on käsivarsissasi...

— Mitä tarkoitat?

— Lähde pois... Lähdetään pois... vaikka menetätkin paikkasi...

— Miten minä —?

— Sinä olet lapsen isä ja minun mieheni ja me...

— Kuule! Voithan tulla toimeen lapsinesi, kun minä maksan vuotuisen eläk...

— Eläkkeen!

— Niin.

— Niinkö luulet? En koskaan!

— Ajattele nyt!

— Ei, ei!

— Muuta en saata...

— Et saata! Mikä sinua estää?

— No huomaathan itsekin.

— Sinä et uskalla... uskalla luottaa itseesi... et uskalla olla mies, vaan keho petturi!

— Heitä jo! En voi kärsiä...

Puukhollari otti oikein vakavan ryhdin. Mutta Iita oikasihe ja väistyi likemmä häntä.

— Et voi sietää! Mitä?

Puukhollari käänsi selkänsä ja aikoi lähteä pois. Iita astui hänen eteensä.

— Kuule! Minulla on vielä sanomista! Minä tiedän sinun asioitasi.

— Mitä?

Puukhollarin kasvot levisivät tulipunaisiksi.

— Mutta en tahdo puhua. Itsekseni olen sen luvannut, enkä riko lupaustani. Mutta koska sinä hylkää minut... niin... niin minä sanon. Mutta en... tahtoisinko tulla sinun laiseksesi... en koskaan... on minussaki jotakin hyvää...

— Älä nyt tyhjää!

Puukhollari jäi miettimään. Rukoilevasti katsoi Iita nyt häneen. Ahkerasti näytti taistelevan puukhollarin sydän.

— Minä nain sinut, vaikka tulisi mitä. Sinä olet voittanut minut...

— Puhutko totta?

— Aivan totta. Kyllä kai tulemme toimeen, vaikka patruuni suuttuukin. Mutta suuttukoon!

Puukhollari painoi Iitan rintaansa vasten ja vaipui sohvalle istumaan.

Loppu.

LAPSUUDEN YSTÄVÄT.

— Saanko mennä, äiti, vähän soutelemaan, kysyi seitsentoista vuotias Sanni äidiltään.

— Joko sait isän takin repiämän korjatuksi?

— Se on aivan korjattu. Nyt on niin sievä ilma eikä minulla ole juuri erityistä työtä tässä. Saatanhan ottaa virkkauksen mukaan.

— Kenen kanssa menet? Ethän vain Timosen Annin?

— Miksi ei Timosen Annin?

— Hänenkö kanssa aivot mennä? Et pääse sitte.

— Ajattelin mennä Isolan Elnan kanssa. Mutta miksi en saisi mennä Timosen Annin kanssa? Onhan hän minun lapsuuteni tuttava. Ainahan olemme olleet yksissä.

Ja aivan kummastuneena seisoi Sanni äitinsä edessä, — nojaten toisella kädellään ompelukoneen pöytään.

— Hänestä puhutaan pahaa. Sinä et saa enää tästä lähtein seurustella hänen kanssaan.

Yhä uteliaammaksi tuli Sanni, vaikka tuntui ilkeältä kuulla tuollaista.

— Mitä pahaa Anni on tehnyt? Onhan hän kyllä vallaton, mutta sellaisiahan olemme toisetkin. Minusta on Anni ollut aina rakastettavimpia tyttöjä. Ja hänellä on paljon paremmat lahjat kuin meillä muilla. Koulussaki ennen aina opettaja kiitti häntä.

— Lahjat eivät korvaa hyvää käytöstä. Nuoren tytön ei sovi olla sellaisen, ei millään muotoa. Korkeammalla korolla huudahti äiti viime sanat.

— Millainen?

— Hän ei ole siveä.

— Siveä? Mitä? Kuka on juorunnut —?

— Luuletko minun juoruja uskovan?

— No mutta mitä puhutte? Anniko ei olisi siveä!

— Niin. Minä olen itse nähnyt ja sitä ennen jo kuullut.

Eilen illalla, kun tulin myöhäsemällä seuroista, näin minä muutaman tutun miehenpuolen hänen akkunansa alla, ja hän kopautti vielä akkunanruutuunkin, mutta kun näki minun tulevan, niin lähti kiiruusti kävelemään laiturille päin.

— No mitä tuosta sitte päätätte? Eihän tuossa ollut Anni missään pahuuden teossa. Ehkä oli mies juovuksissa ja lähti sitte pelosta pois kävelemään.

— Kyllä minä huomaan, kuka on juovuksissa, kuka ei. Ja sitäpaitsi minä tunnustelinkin häntä.

— Ja kenen hänen luulitte olevan?

— Kapteeni Sulinin.

— No nyt arvan. Annihan on juuri ollut neulomassa kapteni Sulinilla, ja ehkä oli kapteenilla jotain asiaa tai, kun kuuluu olevan oikein leikkisä, leikillään säikäytti Annia.

— Niin luulet, lapsi kulta. Mutta eikö Anni ole koskaan osottaunut tuollaiseksi, eikö hän ole puhunut koskaan mitään kapteeni Sulinista?

— On. Kerran jutteli paljonkin. Sanoi hänellä olevan hauskan luonteen. Sanoi sitte vielä, että hänen rouvansa on hyvin mutasukkainen ja kuuluu kaikkia nuoria naisia epäilevän.

— Ja tuota puhui sulle! Eikö sen enempää —?

— Ei. Ja me vielä yhdessä nauroimme tuolle rouvalle, kun hän on niin hassumainen.

— No miten nyt lieneekään. Mutta kaiken mokomin sinä et saa seurustella hänen kanssansa.

— Vaan Anni on viaton. Sen minä takaan.

— Vaikka olisikin. Mutta kun hänestä puhutaan tuollaista, niin sinä et saa hänen kanssaan seurustella.

— Mutta, äiti, te teette väärin Annille!

— Sinä et näy oikein ymmärtävän. Naisen kunnia on veitsen terällä.

— Minä en usko Annista semmoista. Hän on vallaton, ehkä joskus liiaksikin, mutta epäsiiveä hän ei ole koskaan.

— Sokeassa ystävydessä luostat sinä häneen. Kuuntele niitä, jotka ovat enemmän nähneet ja kokeneet! Vai tahdotko, että sinustakin ruvetaan puhumaan sellaista?

— Miten he voivat minusta puhua sellaista, jos seurustelen Annin kanssa?

— Miten he voivat! herranen aika! Oletko sinä aivan typerä! En minä sinulle muuta voi tehdä kuin jyrkästi kieltää sinua seurustelemasta hänen kanssaan! Sinä et saa seurustella, minä sanon vielä kerran.

— Äiti! Te teette väärin Annille ja minulle!

Mutta äiti ei enää kuullut Sannia, vaan lähti pois huoneesta suuttuneena.

Sanni pyrskähti itkuun. Tuossa hän istui ompelukoneen vieressä ja itki puoliääneen. Mutta äiti ei palannut, vaan kuulusti olevan sisähuoneessa taloushommissa.

— Miten ne voivat tuollaista puhua!

Sanni nousi ylös ja pyyhki silmiään nenäliinalla. Samassa silmäsi hän ulos ja näki Timosen Annin tulevan heille.

Oikeinpa säpsähti Sanni. Miten voisi hän nyt vapaasti ottaa vastaan Annin vieraanaan! Anni näkisi hänen punaisista silmistään — Sanni kävi kuvastimen ääreen ja katsoi silmiään, — että hän on itkenyt. Anni kysyisi häneltä, ja mitä hän vastaisi. Voisiko hän puhua suoraan? Ei suinkaan, sillä Anni on viaton. Uudestaan oli Sanni pyrskähtää itkuun, että noin syyttömästi panettelivat Annia, mutta jo oli Anni kohta portaiden edessä. Anni koitti kuivata silmiään. Hän kuuli puhetta sivuhuonesta. Kuuli, kun Anni kysyi:

— Onko Sanni kotona?

— Ei ole, vastasi äiti tuittuisesti.

Mitä! Sanoiko äiti, ettei hän ole kotona. Ja Sanni oli syöksähtää sivuhuoneeseen tapaamaan Annia. Mutta ovelle hän pysähtyi, sillä äidin ankaruus muistui mieleen. Kiinni pysyi ovi; ei Sanni uskaltanut sitä avata.

Sydän sykki Sannilla valtavammin. Hän toipui kuin jostakin äkkipikaisesta säikähdyksestä, Hän meni akkunaan katsomaan, kun Anni meni pois. Tuolla Anni meni, ja hänellä olisi ollut Annille sanomista, niin paljon sanomista.

Nyt oli Sannilla selvänä, että Annin pitää saada tietää kaikki tuo, jotta hän voisi olla aivan varovainen kapteeni Sulinin suhteen; hän kun on niin vallaton.

Sanni mietti, mitä hän tekisi, että Anni saisi tietää.

Hän päätti kirjoittaa ja äidin tietämättä lähettää kirjeen Annille. Äiti ei kuitenkaan antaisi lähettää kirjettäköän.

Sanni otti paperilipun ja kirjoitti:

— Olen, rakas Anni, niin murhellinen maailman pahuuden tähden. Oi miten syyttömästi se voi soimata. Olemme lapsuuden ystävät, koulutoverit, rippikouluserkut; aina olemme olleet yhdessä. Mutta nyt uhataan meitä eroittaa. Ja aivan syyttä. Äiti on kuullut joutavia juoruja sinusta ja kapteeni Sulinista. Paha maailma on ne pannut alkuun, ja äitikin on niin herkkä uskomaan. Sentähden kirjoitan sinulle tämän lapun, kun en itse uskalla tulla. Äiti kieltää minua sinun kanssasi seurustelemasta. Mutta älä luule, että minä sinua unhotan, että minä uskon noita juoruja! Jospa voisimme tavata salaa toisiamme! Mutta se taitaa olla mahdoton, sillä joka paikassa on näkijöitä. Ole Anni varovainen. Muista minua, joka itken sinun viattomuutesi tähden! Sannisi.

Mutta miten hän nyt saisi tämän Annille. Hän koetti keksiä keinon, mutta ei löytänyt. Viimein päätti hän lähteä Isolan Elnan luo, ehkä hän tietäisi keinon. Mutta jos ei Elna tietäisikään koko asiasta, ja hän menee nyt sen sanomaan. Mutta ystävien kesken on tuo luvallista ja Annin oman hyödyn tähden.

Ja niin aprikoituaan, nakkasi Sanni saalin päälle ja läksi huoneesta.

— Mihin sinä menet, kysyi äiti.

— Isolaan.

— Mene, mutta muista, mitä äsken sanoin.

Äiti kai luuli, ettei Sanni tietänytkään Annin käyneen. Sanni tunsu jotain halveksivaista rinnassaan äitiään kohtaan.

II.

Rinta oli täynnä mietteitä Sannilla, hänen mennessään Isolaan. Aivan huomaamattaan oli hän jo Isolan talon portilla. Sannista tuntui, kuin olisi hän parilla askeleella harpannut nuo kaksi katuristeystä, mitkä olivat heidän ja Isolan välillä?

Sanni astui eteiseen ja tuli suoraan Elnan kamariin. Elna, punatukkainen ja harmaasilmäinen tyttö, säpsähti kun ovi aukeni ja koetti jotain piiloittaa kirjan väliin, mikä hänellä oli edessään pöydällä.

Sanni ei tuota huomannut, ei myöskään punervaa hehkua, mikä nousi Elnan kesakoisille kasvoille. Puristi vain Elnan kättä. Elna antoi kätensä, mutta ei virkkanut mitään.

— Joko sinäkin olet kuullut, kun näytät vähän omituiselta. Nyt vasta huomasi Sanni Elnan kasvoissa jotain outoa ja intohimoista.

— Mitä? Näytän omituiselta? Miten niin?

— Etkö ole kuullut? Arvasinhan, että se oli tyhjää juorua.

Vielä valtavampi puna levisi Elnan poskille ja silmät kiihkeästä asemastaan kävivät puoleksi tuijottaviksi.

— Oletko kuullut minusta juoruja? Vai mitä?

— En sinusta, mutta toisesta. Melkenpäin yhtä kuin sinusta, sillä yhtä rakkaat olette molemmat minulle.

— Ketä tarkoitat? Annia —

— Niin Annia. Ja mitä hänestä?

Laajemmin tykähti jo Elnan sydän ja outo tunne iski sydämeen.

— Ne ovat niin ilkeitä ja aivan perättömiä. Mutta sinä näytät niin kylmältä, vaikka tämä koskee lapsuuden siskoasi.

— Kylmältä!

— Etkö tiedä, että Annia parjataan ja haukutaan syyttömästi epäsideäksi? Kapteeni Sulin muka...

— Tiedän. Tuo pujahti Elnan rinnasta niin kevyesti.

— Sinä olet todellisempi ystävä! Et edes minulle puhunut mitään, ennenkuin sanoin julki asian! Mutta minä... minä lapsellisesti luulin ja ajattelin, että Annin pitäisi tuo saada tietää, että hän voisi olla varovainen tuon kapteeni Sulinin suhteen...

— Niin, mutta hän ei välitä... Mutta mistä olet tuota kuullut?

Elna ei tiennyt koko asiasta mitään, mutta nyt piti saada tietää...

— Eikö hän välitä? Totta kai? Mutta mistäkö kuullut? Äiti sanoi tänä iltana.

— Minä tulen juuri Annin tyköä ja hän aikoi lähteä teille. Hän kehui kapteeni Sulinia niin lystiksi...

— Mitä! onko ainakin totta? En minä voi uskoa! Ei, se on mahdotonta!

— Mitä et voi uskoa? Sitäkö, ettei hän kehunut? Kun minä omin korvin kuulin! Kehtaatko minua soimata valehtelijaksi?

— Sen kyllä uskon; onhan hän sitä samaa minullekin puhunut. Hän kuu on itsekin niin vallaton.

— Vaan minusta on Anni ollut aina vähän liian rohkea, varsinkin seurustellessaan miesten kanssa. Sinä olet vielä siksi nuori, ettet ole huomannut, ja ehkä olet niin Anniin mielistynyt, ettet tunne etkä huomaa hänen vikojaan.

— Se on tosi, että Annia olen aina ihaillut. Enkä minä saata uskoa hänestä tätä juttua.

— Sokeaa mieltymystä? Niin, onhan Anni kaunis ja imartelijas.

— Imartelijas! Nuoko kolme ikävuottasi, jotka olet minua vanhempi, ovat sinua niin suuresti kehittäneet, että olet huomaavinasi noin suuria vikoja lapsuutesi ystävässä? Luulin äsken aivan toista sinusta...

— Mutta hyvä ihminen! Mitä äitisi sitte tiesi Annista?

— Hän sanoi seuroista tullessaan myöhäsellä illalla nähneensä miehenpuolen koputtavan Annin akkunaan, ja kun äiti oli lähestynyt, oli tuo mies lähtenyt pakoon laiturille päin. Eikö tuollainen puhe ole joutavaa juttua? Voihan mies olla vaikka juovuksissa tai muuta...

— Mutta kun oma äitisi on nähnyt? Epäiletkö häntä? Sanni oli vähällä, muistaessaan äsköisen Annin käynnin, sanoa: epäilen. Mutta kuitenkin kuoli tuo sana huulille.

— Niin. En tiedä, vastasi hän vain.

— Onhan hän kietonut Harjun Kallenkin pauloihinsa. Erittäin taitava on hän lumoomaan toista sukupuolta.

— Onko hän kietonut? Itsehän Kalle oli raittiusseuran huvi-iltamassa tullut häntä pyytämään tanssiin.

—

— Ja siitä saakka ovat he olleet aina yksissä! On haukkunut minuakin! Ei suinkaan Harjun Kalle muutoin olisi niin tietänyt piikata minua, kun oli haukkunut minua punapääksi ja kesakkonaamaksi, ja moneksi muuksi! Onko tuo todellinen ystävä ja vielä lapsuuden ystävä, joka menee minusta tuntemattomalla herramiehelle tuollaista puhumaan! Jumalahan minutkin on luonut ja vaikka nyt en olekaan niin kaunis kuin hän, niin enpä ole epäsiveä. Se minusta on rumempaa!

Aivan hämmästyti Sanni kuullessaan tuollaista Elnan suusta. Eipä saanut sanaa suuhun. Hän olisi tahtonut sanoa niin paljon yhdellä kertaa, mutta kaikki tyyni takertui kurkkuun.

— Joko nyt, Sanni, huomaat?

— En! Eihän hän päälle päätteeksi pidäkään Harjun Kallesta ei ollenkaan. Harjun Kalle vain häntä tavoittelee joka paikassa, mutta Annihan aina häntä pakenee.

— Ainoastaan nimeksi, kun on niin kavala. Olenpa minä nähnyt heidät iltasilla monesti kävelemässä.

— Annihan sanoi juuri minulle, että hänen melkein tavan vuoksi täytyy joskus lähteä Kallen kanssa, kun tämä kuuluu häntä niin kättävän. Olipa tunkenut Annille valokuvansakin.

Elna säpsähti, ja taas punerva hehku koristi hänen kesakoisia kasvojaan.

— Kyllä minä olen kantanut aina Annia kohden nurjia silmiä; en kateudesta enkä vihasta, vaan minun luontoni on huomannut hänessä jotakin sellaista, mikä ei sovi todelliselle naiselle.

— Mitä sellaista?

— En itsekään osaa sanoa.

— Niin. Mutta ehkä olet Anniin tuosta suuttunut, kun luulet hänen sinua parjanneen. Päinvastoin Anni hyvin mielellään soisi sinulle Harjun Kallen. Koko maailmahan tuon tietää, että sinä häntä rakastat. Anni ei ole koskaan sinusta tuollaista puhunut.

Elna oli punainen kuin kukko, silmäanalustat helakan punaiset, ja huulet liikkuiivat niin omituisesti.

— Noinko sinä, Sanni, minulle puhut!

Elna pullahti katkerasti itkemään, sillä häntä oli koskettu arimpaan kohtaan.

Sanni ei puhunut mitään, selaili vain vaistomaisesti pöydällä olevaa kirjaa ja otti sen käsiinsä. Sen lehtien välistä putosi valokuva.

Elna hypähti ottamaan kuvaa, mutta Sanni oli jo kyykähtänyt sitä ottaman. Elna tunsu vastustamatonta halua töydätä Sannin eteen ja temmata kuva Sannin kädestä, kun hän alkoi ruveta sitä katsomaan. Mutta vain kiivaaksi katseeksi jäi Elnan halu.

— Onhan sinullakin hänen valokuvansa!

— On. Mutta kuinka sinä, Sanni, minua kiusaat!

— No tämänhän on jo selvä todistus, että sinä rakastat Harjun Kallea!

— Niin rakastan, Sanni! Minä olen avomiellinen ja tunnustan sinulle kuin paraimmalle ystävälleni, että minä häntä rakastan. Mutta älä minua kiusaa. Jos sinä olisit minun sijallani, niin et varmaan noin minua kiusaisi.

Elna pyhki silmiään, lähestyi Sannia ja laski kätensä hänen olkapäälleen.

— Oi, miten minun mieltäni pahoittaa. Toivoton rakkaus kalvaa sydäntäni...

— Anna anteeksi, jos olen pahoittanut mieltäsi! Ja olenhan sitä tehnyt. Tulin tuossa pikastuneeksi. En suinkaan minä aikonut sinua loukata!

— Oi, miten suuri vastakohta sinä olet Annille! Sinun rinnassasi todellakin sykkii oikea naissydän. Paha vain, että se turmeltuisi Annin tähden! Mutta älä, hyvä Sanni, virka tästä minun tunnustuksestani mitään!

— Annin tähdenkö minä turmeltuisin!

— Niin se on. Paha on paljon. Minä olen vanhempi, usko minua!

— Jos kaikki pahat ja sen tuntemiset seuraavat ijän muassa, niin parempi on sitte jo aikaisin olla haudassa!

— Rajoita ajatuksiasi! Vaan älkäämme koetteeksi seurustelko Annin kanssa!

— Sekin tuntuu niin vaikealta. Jos milloin neuloin ja mietin, niin usein lensi ajatukseni Anniin, kunnes lähdin hänen luoksensa.

— Koitteeni vain! Minä puolestani kyllä uskonkin tuon jutun. Minä tunnen, tunnen tarkkaan Annin luonteen. Hän on kiihkoisa, intohimoinen, imartelias! olipa kapteeni Sulin saattanut häntä kotiinkin, sen tiedän aivan tarkkaan.

— Jos niin on, niin tuo lappu on arvoton.

Vitkaan lausui Sanni tuon, ja ojensi Elnalle Annille kirjoittamansa lapun. Elna tarttui siihen kiihkoisasti ja alkoi lukea ahmimalla.

— Kas noin!

Ja samalla repäsi Elna lapun kahtia, sitte pieniksi sirpaleiksi.

Sanni aivan ajattelemtansa yritti estää sitä, mutta silloin oli lappu jo tuhansina palasina.

— Ehkäpä olette oikeassa äitini kanssa. Sekin kielsi minua seurustelemasta. Vaan minä pidin parempana, että Annia pitäisi varottaa, sillä varmaan uskoin, että hän on viaton. Mutta nyt, kun olen sinultakin kuullut yhteen tapaan, niin... niin... minun täytyy kai uskoa. Hyvästi!

Murheellisella mielellä lähti Sanni pois Elnan tyköä. Olisiko Anni tuo niin suloinen, miellyttävä Anni noin paha! Uudestaan epäilytti Sannia, mutta kapteeni Sulin kuuluu kumminkin saattaneen häntä kotiinkin. Ja Elna on tämän omin silmin nähnyt. Voipiko hän enää epäillä!

III.

Oli iltapäivä, kun Timosen Anni istui kotonaan ompelukoneen ääressä.

Mutta aivan rauhassa oli kone; ei yksikään kappale siinä liikkunut.

Nojautuen konetta vasten istui Anni ja mietti.

Äiti oli vasta häntä nuhdellut, kyynelsilmin nuhdellut. Olipa sanonut, ettei hän olisi uskonut Annistaan semmoista, että Anni, hänen ainoa lapsensa, olisi tuollainen kelvoton otus, jota hän on kaikella hellyydellä kohdellut ja kasvattanut.

— Olipa isä onnellinen, oli hän sanonut, kun pääsi pois kuulemasta tytöstään tuollaista! Jospa minäkin lepäisin jo haudassa! Tuskinpa saan enää sielläkään rauhallista unta, kun tyttöni on tuollainen!

Tuo suretti Annia enin, että äitikin luuli hänestä tuollaista. Voi sentään, miten äitikin voi uskoa tuollaista! Mutta kuitenkin oli Anni itse jotenkin levollinen, sydämellinen suuttumus jäyti vain rintaa, ja kaikenlaisia tuumia ja mietteitä kiehui aivoissa. Noin sekaisin ne tulivat tulvimalla. Mutta hajanaiset olivat ajatukset ja intohimoinen suuttumus teki ne aivan hurjiksi.

Kahdesti oli hän yrittänyt Sannin luo, eikä kummallakaan kerralla ollut Sanni ollut kotona. Niin oli Sannin äiti aina sanonut. Olipa Anni jo syrjästäkin kuullut, että hänestä puhutaan pahaa, mutta hänen vallaton luonteensa oli niistä ollut välittämättä. Mutta nuo äidin nuhteet olivat koskeneet kipeästi, ja nyt tuli kaikki huhut ja kuulemiset mieleen, jotka nyt arka ja epäilevä mieli teki kahta suuremmiksi.

Hän epäili, että Sannikin luuli häntä sellaisiksi, kun juorut kertoivat. Ja tuossa epäilyksessään oli hän kirjoittanut kirjeen Sannille, viattomuutta puhuvan kirjeen.

Puolitunti takaperin oli hän sen lähettänyt Sannille ja pyysi häntä tulemaan heille. Tuossa hän nyt istui ja odotti.

Jopa aukeni ovi, Anni kääntyi kiihkoisasti katsomaan, kääntyi niin rivakasti, että palmikko heilahti. Ja tulija oli Sanni.

— Tiesinhän, että tulet!

Noin huudahti Anni, hypähti ylös ja sieppasi Annin rintaansa vasten. Mutta äkkiä hän hellitti ikäänkuin olisi tuntenut jotakin kipua.

— Mutta minähän olen... ehkä ei olekaan minulle luvallista. Sanni ei puhunut mitään, veti Annin luokseen ja painoi yhä lujemmasti häntä sydäntänsä vasten.

Vihdoin hellitti Sanni, ja mielen tyyneys kuvautui hänen suloisissa kasvoissaan. Se oli heijastus sydämen tyytyväisyydestä, jota hän siitä saakka, kuin oli lähtenyt Elnan luota, oli kaivannut. Kaikki kuulemiset, puheet ja juorut, yksin Elnankin uskottelemiset katosivat yhden Annin katseen voimasta Sannista: lapsellinen myötätuntoisuus oli hänet kerrassaan voittanut.

— Oletko, Anni hyvä, minulle entinen ystävä? Mutta miksi kysyn: entinen? Tulevahan paremmin sopisi kysyä?

— Yhdennainen olen oleva vastedes kuin olen tähänkin asti ollut.

Tosin kyllä, minä sen tunnustan — en ole sinulta koskaan mitään salannut, ja miten voisinkaan sinulta salata — että kun kaikki puhuivat sinusta, niin minua alkoi joskus jo hiukan epäilyttää, mutta aina yksin ollessani, kun sitte mietin, tuli sinun kuvasi niin puhtaana, niin suloisena, niin vilkkaana minun silmiini, että voin ainoastaan itkeä, kun ihmiset ovat sinua ruvenneet syyttää parhaamaan. Mutta mitä me heistä! Ei kukaan voi meitä erottaa!

Sanni puristi Annin kättä; kyynel vieräi Annin poskelle.

— Mutta mitä itken! Ei minun tarvitse vuodattaa katumuksen kyyneleitä, sillä vaikka sydänverelläni voin kirjoittaa otsalleni: viaton.

— En minä epäilekään, elä sitä uskokaan! Huomataanhan jo sinun rehellisestä katseestasi, että olet viaton.

— Minusta tuntuu niin kevyeltä, kun niin uskot. Jospa vielä äidinkin saisin niin uskomaan, niin mitä minä muista!

— Uskooko äitisi nuo jutut?

— Uskoo. Ja sepä mieltäni pahoittaa!

— Kummasti rohkeita olemme; puhumme kuin kokeneet vaimot. Oikeinpa minua ihmetyttää!

— Koetuksissa luonne karaistuu. Mutta olkaamme nyt iloisia!

— Niinkuin ennenkin! Mutta onko sinua koskaan kapteeni Sulin saattanut kotiin?

Tuo kysymys oli koko ajan pyörinyt Sannin huulilla, sillä siihenhän hänen epäilyksensä joskus perustui, kun Elna oli sanonut.

— Ei kertaakaan. No tosin kerran, mutta ei suinkaan yksin.

— Isolan Elna sanoi nähneensä sinut hänen seurassa.

— Vai sanoi? Voi sitä Elnaa! Varmaan mustasukkaisuudesta minua parjaa. Niin nythän muistan. Sulin oli rouvansa ja muutaman muun rouvan kanssa menossa soutelemaan, minä juuri satuin silloin lähtemään pois Sulinilta työstä ja siten jouduin yhteen matkaan. Tosin kapteeni koko matkan puhui minun kanssani ja käveli rinnallani, mutta olihan hänen rouvansa matkassa. Ja Elna juuri tuli silloin vastaan.

— Ja noin sitte saattoi Elna puhua! Lapsuuden ystävä!

— Hän on varmaan minulle suutuksissa Harjun Kallen tähden. Mitä arvelet tuosta Kallesta? Unhotetaan nyt nuo pois, kaikki pois nuo juorut!

— Onhan hän pulska mies.

— Ja kohta suorittaa perämiehen tutkinnon.

— Mutta onko äitis kieltänyt sinua seurustelemasta minun kanssani? Minä vähän kuulin siihen tapaan.

— On.

— Minkä hän sanoi syyksi?

— Hän sanoi muutamana iltana myöhäisemmällä nähneensä oudon miehen, jota hän kyllä oli tunnustellut kapteeni Suliniksi, koputtavan sinun akkunaasi. Kun mies oli nähnyt hänet, oli hän lähtenyt laiturille pakoon.

— No mutta kaikkea sitä kuulee! — Harjun Kallehan oli yhtenä iltana, kun minä jo nukuin, koputtanut akkunaani; hänellä näet oli vene laiturissa, ja hän olisi tahtonut minua soutelemaan. Kaikkia juoruja se Kalle mokoma saa aikaan! Itserakas kähnsy!

— Arvasinhan jo!

— Mutta ovat ne nuo ikäviä tuollaiset jutut! Väsy niitä korva kuulemasta!

— Sanomattoman ikäviä! Mutta kummasti tyyni voit kuitenkin olla.

— En minä juuri niin muista välittäisi kuin äidistä ja sinusta.

— Sinulla on soma luonto, melkeinpä kadehdittava!

— Mutta miten minä saisin äidin puolelleni? Vaan on mulla yksi keino, olen sitä jo hiukan miettinytkin. Minä rupean Kallen vaimoksi. Totta kai sitte antavat minun olla rauhassa.

— Kallen vaimoksi! Mutta rakastatko häntä!

— Aivan hiljakkoin on mieleni paljon muuttunut hänen suhteensa, olenpa alkanut häntä melkein rakastaa. Hän on osoittanut niin jalomieliseksi, sillä hän ei ole uskonut minusta mitään pahaa, vaikka ovat hänellekin juorunneet.

— Hän on kunnon mies!

— Niin, ja hän on komeakin! Katsotaanpa hänen valokuvaansa.

Anni meni pöydän luo ja otti valokuva-albuminsa, selaili sitä muutamia lehtejä.

— Mutta mitä! Hänen kuvansa on poissa! Onko hän itse ottanut sen pois?

— Mutta minä näin Elnallakin hänen kuvansa!

— Onko hän ottanut pois ja vienyt Elnalle; hänkin siis jo uskoo nuo juorut?

— Mutta Elna puhui toivotto...

Enempää ei Sanni puhunut, hän muisti Elnan kiellon. Mutta samassa astui Harjun Kalle sisälle. Hän oli kookas mies, tummien ripsien alta säteili veltot silmät.

— Hyvää iltaa neidit!

Samassa kumarsi hän jotenkin syvään.

— Taisipa tulla hauska ilta, kun näin yhteen yhdyimme. Hän kätteli Annia ja Sannia, loi sitten silmänsä valokuva-albumiin, jota Anni piti kädessään.

— Oletko ottanut pois kuvasi? Et sillä ole minua miellyttänyt. Olen jotenkin pahoillani tällä kertaa.

— Minäkö ottanut pois! huudahti Kalle.

Ja oikeinpa taaksepäin keikahti Kallen pää kummastuksesta. Nuo veltot silmät suurenivat, niin että ruskeat silmäterät kiilsivät kuin kissalla. Kalle nosti toisen kätensä viiksihinsä, siveli niitä ja sanoi:

— En suinkaan!

— No mutta missä se sitte on?

Anni selaili läpeensä lehdet, mutta ei löytänyt.

— Oletko antanut Isolan Elnalle valokuvaasi?

— Jumala varjelkoon! Tuolleko punapäälle minä antaisin valokuvani!

— Mutta hänellä kuuluu olevan se. Sanni on nähnyt.

— Onko hänellä minun valokuvani? Aivan tutkivin katsein kääntyi Kalle Sannin puoleen.

— On.

— No, sitte hän on sen ottanut sinulta, Anni.

— Ehkäpä. Hän kävi viikko takaperin meillä. Me katselimme yhdessä albumia, ja sitte en ole sitä katsonut.

— Hän sen on ottanut, vakuutti Kalle aivan varmallalla äänellä:

— Eipä voi muuta uskoa, lisäsi Anni.

— Saisipa lähettää noutamaan pois, kun viepi omin lupinsa!

Ja aivanpa sieramet laajenivat Kallella.

— Mitäpä tuosta nyt! Kun on ottanut, niin pitääköön.

— Kuten tahdot.

Mutta oudot ajatukset valtasivat Sannin. Elna olikin itsekkäin, ilkein ihminen maailmassa.

— Minäpä olenkin jo, neidet, perämies.

-. Onnea! huudahtivat molemmat tytöt.

— Ja kävikin tutkintoni loistavasti: 62 ääntä.

— Kylläpä!

— Mutta minun täytyy jo, Anni, lähteä kotiin, sanoi Sanni ja samalla puristi hänen kättään.

— Voi hyvin ja muista minua, Sanni!

Puoleksi rukoilevin katsein sanoi Anni tuon.

Heitettyään hyvästin, läksi Sanni pois. Mielensä oli iloinen; nyt oli hän oppinut tuntemaan täydelleen molemmat lapsuuden ystävänsä, ja tämä päivä oli hänestä melkeinpä tärkein elämässään.

Mutta noustessaan kotinsa rappusia tykytti hänen sydämensä hiukan kovemmin: hän tunsi rikkoneensa äitiään kohti. Ikäänkuin lannistaakseen tuota tunnetta hypähti hän kiivaasti rappusia ylös ja tuossa hetkessä oli hän huoneessa.

— Mistä sinä tulet?

Näin kysyi äiti, nostaen silmänsä Sanniin. Kysymys tuli aivan odottamatta, ja se oli kokonaan lannistaa Sannin. Mitä hän sanoisi!

— Pistäysin vähän kylässä.

Sanomattoman kekseliäältä tuntui Sannista tuo vastaus.

Äiti ei puhunut enempää, kävi vain käsiksi työhönsä. Sukkelaan livahti Sanni perähuoneeseen.

Tuolla ryhtyi hän neulomaan. Siinä työtä tehdessään johtuivat hänen mieleensä Annin sanat: minä menen Kallelle vaimoksi. Voiko Anni rakastaa Kallea? Vai äitinsäkö tähden uhraisi Anni ajallisen onnensa? Tuossa hän mietti, mutta aina vaan sai hän päätökseksi, että ei Anni voi rakastaa Kallea täydestä sydäimestä. Ei kai olisi ennen siten Kallea kohdellut.

* * * * *

Parin päivän takaa sai Sanni Annin ja Kallen kihlakortin. Kohta oli Anni aivan yleisen puheen esineenä. Monenlaisia olivat puheet, mutta vähitellen unohtuivat ihmisten mielestä nuo Sulini-jutut.

Loppu.

SANOMALEHTI-PUUHA.

— Kuuleppas, veikko! Olen kutsunut sinut tärkeän asian tähden luokseni.

— Korttisi sain eli oikeammin löysin kirjoitus-pöydältäni, sillä olin kävelemässä kaupungin puistossa, kun se oli tuotu, mutta siinä oli ainoastaan asiana, että tulisin juomaan lasin totia luoksesi.

— Niin, voinko julkaista vielä asian! Olisihan se ollut jo läpi koko kylän tietona, jos olisin kirjottanut korttiisi, että tule kuulemaan luokseni sanomalehden perustamisesta tähän kaupunkiin!

— Sanomalehden perustamisesta! Todellakin!

— Eikö ole oiva aate, aate joka — näin meidän kesken puhuen — tuottaa sekä henkistä että aineellista hyvää meille. Olla sanomalehden toimittaja, se on jotain suurta pikkukaupungissa! Sanomalehden toimittaja pikkukaupungissa on suurempi kuin pormestari, sillä hän se voi pitää pormestariakin kurissa, antaa aika löylyn, jos niin tarvitaan.

— Niin, sanomalehden toimittaja on korkeiden aatteiden edustajana, ja valta on hänellä: sanalla sanoen, hän on kynätyranni, tai oikeammin ei hän se ole, mutta hän saa sellaisen mahdin pikku kaupungissa.

— Niin katsoppa sitä! Me köyhät kolleegat voimme sen toimittamisessa tehdä sivutyötä, ja voittoa siitä on, sillä kaupunkilaiset ovat ylpeitä kun heillä on oma äänenkannattajansa. Meille avautuvat kaupungin ylimysten, noiden rikkaiden porvarien, ovet ja mitä hyötyä siitä! Mutta eipä se matami joudukaan totiveden kanssa.

Samassa nousi maisteri Ilvonen istumasta ja kurkisti toiseen huoneeseen. Hän oli pikkuinen, kymärähartiainen mies, mutta kasvot olivat kauniit ja silmät veitikkamaiset.

— Eikö vesi ala olla tarpeeksi kuumaa?

— Kyllä maisteri kohta. Puut ovat vähän märkiä, mutta kyllä minä tässä puhaltelen, että palavat. Vasta kun on satanut, niin ne olivat tuolla sahalla märkiä, vaikka minä valitsinkin kuivempia...

Maisteri painoi samalla oven kiinni ja kävi istumaan.

— Ja näetkös, veli, varmaan jo ensi vuonna kumpikin saa tuhat markkaa toimituspalkkaa.

— Oiva keksintö! Minun täytyy sanoa, että sinä olet järkevä mies.

Ilmonen siveli tyytyväisenä viiksiään ja sytytti sikaarin palamaan.

— Luulen, että vanhempana veljenä minä rupean vastaavaksi toimittajaksi.

— Minä suostun siihen.

— Tämä ajatus on minulla ollut jo melkein puoli vuotta haudottavana, mutta muille en sitä ole ilmaissut, en sinullekaan. Olen tutkistellut asianhaaroja, urkkanut salaa, mitä mieltä pikku

kaupunkimme porvarit olisivat, kun heillä olisi oma sanomalehtensä, ei tosin heillä, mutta tässä kaupungissa; mutta ymmärräthän, että heidän kannatuksestaan sen toimeentulo suuresti riippuu; sillä olen vielä miettinyt, voisiko tässä kaupungissa perustaa jotain ultra-vapaa-mielistä sanomalehteä, vai olisiko se perustettava kristillis-uskonnolliselle pohjalle. Olen sitte tiedustellut maaseutukirjoittajaa ja lukenut tarkoin kaikki pääkaupungin lehdet. Kun sitte vielä olen tehnyt sopimuksia kirjanpainajan kanssa, niin luulen olevani valmis ja kyllin kypsynyt sanomalehden toimittaja tänne.

— Ja millaiseksi perustetaan uusi sanomalehti? Vapaamieliseksi?

— Kristillis-uskonnollis-siveelliselle pohjalle perustettu lehti tuottaisi ehkä enemmän tilaajia maaseuduilla, mutta sitä vähemmän kaupungissa. Ja kaupunkilaisten mieltä on meidän noudatettava, että uusi tulokas ainakin aluksi pääsisi heidän suosionsa. Kehittymisoppia ynnä muuta darwinismia me nyt emme ota selvitetäksemme, sillä todella sitä itsekkin kauhistun, enkä halua olla apinan jälkeläinen, mutta raittiusasia, siveellisyysasia, naisasia, uskonollisen suvaitsevaisuuden asia... hm... — Ilvonen veti pitkän sauhun sikaaristaan — ... Uskonnosta me nyt voimme olla aivan hiljaa, sillä minä pelkään kajota siihen, ja minun prinsipiini mukaan uskonto ei kuulukaan sanomalehtien ohjelmaan...

— Virkavallan masentaminen otetaan varmaan ohjelmaan...

— Siitä on niin usein ikäviä rettelöitä ja oikeusasioita. Sattuu niin saa maksaa suuria sakkoja ja sinne ne sitte hupenevat toimituspalkat. Mutta voimmehan, kun tiedämme asian varmaksi, ja kun siitä on jo ennen ollut muissa lehdissä painettuna, mekin silloin sanomalehteemme siitä... Ja jos on voittoa omalle arvollemme ja sanomalehdellemme, niin silloin... ymmärräthän.

— Ja voimmehan sivumennen mainita ohjelmassa tästäkin.

— Niin oikein... voimme mainita.

Samassa aukasi matami oven ja toi höyryävän totiveden sisälle. Tarjottimella seisovat lasit lusikoineen ja pienoinen sokerirasia seisoa törötti siinä keskellä. Pantuaan tarjottimen pöydälle, meni matami kyökkiinsä.

Ilvonen otti kaapista konjakkikarahviin ja asetti sen tarjottimelle.

— Valmistapas lasi, kehoitti hän maisteri Alannetta.

Kumpikin valmisti lasinsa ja viekottelevana höyrysi lämmin juoma lasista. Alanne imasi pitkään, oikein kiihkoisesti lasista.

— Mutta tuota asiaa olen miettinyt. Annetaanko lehti kaksi kertaa viikossa ulos. Minä luulen, että se olisi etuisampa, sillä viikkolehti on jo kovin harvinainen meidän maassammekin.

— Eikö anneta kolmasti mutta pienemmässä muodossa?

— Ei, se on liian varhaista.

— No annetaan kahdesti, ehkä viisipalstaisena.

— Samaa minä ajattelin. — Kippis sen päälle!

— Kippis! Sinulla on erinomaista konjakkia.

— Voisimme valmistaa näytenumeron jo viikon takaa. Minulla on otsakirjoituskin jo valmiina.

— Millainen? Tietysti puhut siinä lehden tärkeydestä paikkakunnalla?
Sallinet kai minun jo lukea?

— Kyllä. Maistetaanpa!

Ilvonen alkoi selailla papereitaan. Viimein löysi hän kaitaselle paperiarkille kirjoitetun pätkän ja ojensi sen Alanteelle.

Alane siristi silmiään, rypisti kulmakarvojaan ja alkoi hyvin likeltä tähystellä paperia.

— Jättiläisaskelin, luki hän, rientää aikamme eteenpäin, vanhoillaan olijat oikein kauhistuvat uudistusten tulvaa... Mutta mikä sana tuo tuossa?

— Näytäppäs! Kaikki...

Ilmonen kuunteli itseensä tyytyväisenä.

— Kaikki pyrkivät päästä elämään sellaisena kuin luonto; heidät on asettanut. Vanhat etuluulot katkotaan, ruhdotaan rikki kuin harakanpesät, niin etteivät ne enää voi peloittaa ihmiskuntaa... oikein sanottu... Ihmiskunta ei ole enää lapsi, mikä tyytyy kävelemään sinne tänne tiedotonna itsestään. Valistus leviää kuin keväinen tulva; sivistyksen valtava vyöry heittelee laineitaan jo kansain alempiin kerroksiin. Paljon on saatu aikaan, mutta paljon on myös tehty työtä. Sanomalehdillä on epäilemättä tässä suuri ansio, sillä ne ne juuri ovat asettuneet tienraivaajiksi. Jokaisella pikku kaupungillakin on jo oma äänenkannattajansa, oma sivistävien rientojen tulkkinsa, mikä vie pienimmätkin suuren maailman tapahtumat yksinäisiin korpiinkin, joissa tuskin ennen on tiettykään ihmisiä löytyvän. Meidänkin kylämme kaipaa sanomalehteä ja katsoen siihen tarpeesen, pyrkii tämä tulokas olemaan meikäläisten olojen äänenkannattajana...

Sitte seurasi pitkälti mitä etua sanomalehdestä on paikkakunnalle, kuinka se osoittaa, että täälläkin eletään, että täälläkin pystytään hengittämään yleisinhimillistä ilmaa...

— Kelpo kirjoitus! Minä suomennan vielä kaunokirjoitukseesi jonkun Sigurdin pätjän ja sittehän se aikaa jo olla valmis, kun saadaan joku maaseutukirje.

— Minä olen jo pitänyt siitäkin huolta. Ylioppilas Korvelta saamme kirjeen M:stä ja kirkkoväärti Salmelalta P:stä, ulkomaan osastosta pidän vielä huolta, niin sitte...

— On sanomalehti valmis!

— Niin valmis. Mutta eiköhän maisteta? Juo pohjaan ja tee uutta!

— Saapa nähdä, miten suurta huomiota se herättää!

— Luulen, ettei se ole vähäinen meikäläisissä oloissa. Panepas tässä sikari palamaan! Mutta ehkä nyt alamme, kun on hyvää aikaa, myös suunnitella ohjelmaa valmiiksi.

— Niin todella. Tässä on paperia. Alappas sanella niin minä kirjotan!

— Mutta nimi oli kerrassaan unohtua. Mietippäs sitä.

— Mielestäni olisi R:n Uutiset sopiva nimi.

— No samapa mikä nimi! Pannaan se nimeksi!

— R:n Uutiset — kirjoita nyt — ilmestyvät ensi vuoden alusta kahdesti viikossa, keskiviikkoisin ja lauantaisin. Hinta vuodelta postimaksuineen kaikkineen 4 smk ja sen mukaan lukien vuosi-puoliskolta ja neljännekseltä.

R:n Uutiset ovat lämpimästi kannattavat kaikkia uusia aatteita, joista voidaan toivoa menestystä maallemme, niinkuin raittiusasiaa, sillä juoppous on suuri kansaamme kalvava syöpä, jota on koitettava perin juurin pois nyhtää, naisasiaa, sillä Suomen naiset ovat päästettävät samoihin oikeuksiin kuin miehetkin ja lopetettava jo tuo vuosisatoja kestänyt holhous, siveellisyysasiaa, mikä tärkeytensä vuoksi on nykyajan ensimmäisiä kysymyksiä, ynnä muita hyvää tuottavia pyrinnoita niin suuressa määrässä, kuin oloissamme ja eduksemme suinkin on soveliasta; maistetaan nyt. —

— Kippis! Tästähän tuleeki pulska ohjelma...

— Puhumattakaan siitä, että lehti on oleva jyrkästi suomenmielinen ja kansanvaltainen. Tällaisena se tuntee voivansa tyydyttää kylämme etua... Eipä taida tarvita muuta...

— Mitäpä muuta...

— Asia on sitte päätetty — Kippis!

— Kippis!

Alanne pisti kirjoituksensa otsakirjoituksen sisään. Siihen he jäivät viettämään sanomalehtensä ristiäisiä.

Loppu.

RAITTIUSPAKOTUSTA.

Ville Alanne istui kamarissaan maanantai-iltana tutkimassa latinalaista kirjaa. Se oli joku Horatiuksen runoteos, mitä hän siinä tutkiskeli. Hiljaista oli kamarissa, sillä hänellä oli jotenkin rauhaista asunto Annan kadun varrella Helsingissä. Hän tietysti oli ylioppilas ja pyrki kielitieteen maisteriksi.

Kaksi kynttilää oli edessä pöydällä, mutta toinen oli vain koristuksena, sillä ei Ville raainut polttaa kynttilöitä kaksittain yhtäaikaan, kun itsensä piti hankkia valo. Muutenkin meni kovin paljon hyrryyn, nimittäin kolmekymmentäviisi markkaa kuussa paljaasta huoneesta; ei edes saanut aamusella kahvia siihen. Kun noin visusti menetteli kynttilöiden kanssa, niin riitti niitä enemmän kuin puoleksi viikkoa. Ruokapaikkaan meni vielä neljäkymmentä markkaa aamiaisesta ja päivällisestä, joten koko olo kuussa maksoi seitsemänkymmentäviisi markkaa. Illallisesta ei ollut tässä tapauksessa puhuttakaan; korkeintaan oli siinä kuppi teetä, minkä Ville kävi juomassa läheisessä konditorissa Bulevardin kadulla.

Piti koettaa olla tarkkana, sillä rahat olivat toisten miesten takana. Viime syksynäkin sai juosta monta päivää takuita hakemassa eikä sittekään, vaikka oli takuutkin hankkinut, saanut rahaa kotikaupungin säästöpankista siitä yksinkertaisesta syystä, ett'ei siellä sitä ollut, vaan piti hakea yksityisiltä, ja viimein käytyään varakkaiden käsityöläisten ja lääkärin sekä monen kassanhoitajan luona onnistui saamaan rahoja muutamalta varakkaalta talonpojalta, mikä sääli köyhää ylioppilasta.

Nyt Ville tiesi panna arvoa noille rahoille, ei hän hevin niitä hurvitellut. Asunto tuli tosin kalliinpuoleiseksi ja olisipa saanut sen vähän helpommalla, kun olisi ollut kumppali. Vaan enemmän tuli luetuksi, kun asui yksin eikä ne kaikki kumppalitkaan olleet erin hävejä ottaa. Iloisessa Helsingissä on iloisia miehiä eikä jokainen kevytmielinen velikulta sovi huonekumppaliksi ahkeroivalle ylioppilaalle. Ville oli punninnut tuota asunto-asiaa koko rautatiematkan kotoaan Helsinkiin, ja päätökseksi oli hän saanut, että hän asuu yksin.

Ville oli odottanut aamulla kotoaan rahakirjettä, sillä hän oli jättänyt kotiin suurimman osan lukukausirahoistaan. Ei näet ole hyvä vakavankaan miehen, saati sitte Villen laisen, ottaa yhdellä kertaa mukaansa Helsinkiin useampia satoja, sillä toiset kun saavat siitä tietää — ja ainahan ne saavat — tulevat kättämään lainaksi mikä kymmentä viikoksi, mikä viittäkolmatta pariksi ja saa niiltä sitte periä.

Niin, Ville odotti aamulla rahakirjettä, sillä hänellä oli aikomus maksaa asunto tulevasta kuusta. Kaikki säännölliset ylioppilaat maksavat näet jo etukäteen, ja Ville pyrki olemaan säännöllinen.

Nyt oli jo ilta eikä rahakirjettä ollut tullut. No samapa se nyt, jos tulee huomennakin! Ei niillä varmaan ole kotona tullut niin päivän päälle pannuksi postiin...

— Jam satis terris nivis atqve dirae, luki Ville, kun oven päälle naputettiin.

— Astukaa sisään, huusi Ville.

Ovesta astui sisälle posteljooni laukkuineen.

— Oletteko herra Ville Alanne?

— Kyllä.

— Teille on vakuutettu kirje. Minä yritin aamupäivällä, mutta herra ei ollut kotona. Olkaa hyvä ja kirjoittakaa nimenne tuohon kohtaan kirjaa.

Ville otti kirjan ja piirsi nimensä. Posteljooni antoi hänelle postikuitin ja lähti matkoihinsa.

Kirje oli rahakirje kotoa. No olipa hyvä, että tuli, jotta saa maksaa rouvalle.

Ville silmäsi kelloaan. Se oli puoli kuusi. Kerkeää sen vielä noutaa postista, sillä postikonttorista saa rahakirjeitä vielä. Tänä iltana on vielä ylioppilaskunnan kokous. Puheenjohtajan vaali siellä toimitetaan. Jos nyt lähtisi, niin saattaisi olla poissa niinkauvan kuin kokous alkaa — nimittäin kello seitsemään. Ei sitä viitsi enää palata kotiin, kun kerran lähtee, sillä puolentunnin takia ei kannata tulla kotia.

Ville pani palttoon päällensä, kalossit jalkaansa ja lähti ulos.

Ulkona oli pimeäpuoleinen ja sataa tihuutti. Ville nosti palttoon kauluksen pystyyn ja alkoi astua Annan katua. Kohta kääntyi hän Bulevardin kadulle. Bulevardin puut näyttivät hämärässä salaperäisiltä ja niiden myrskyn karsimat oksat jättiläiskäsiltä, mitkä avaruuteen hapuilivat.

Tämä katu on Helsingin hiljaisimpia katuja ja siksipä rakastavatkin vanhat korkeat virkamiehet asua sen varrella. Jonkun issikan hevosen kavioiden kopina kuului, kun se kummipyörillä varustettuine ajopelineen tulla karautteli kohti. Sekin taas vähitellen vaiken. Hiljaista oli; vastaan tulijain sipsuttavat askeleet häiritsivät vain äänettömyyttä.

Ville käveli Erittäjä-torin poikki ja oli kohta Pohjois-Esplanaadikadulla. Loistavat olivat Wreden ja

Böckerman'in palatsien kauppapuotien akkunat. Lasia oli akkunoissa talonpojan tuvan seinän leveydeltä ja pituudelta. Komeat kankaat ja monet muut kauppatavarat niissä houkuttelivat ostajia.

Villelle tuossa kävellessään muistui mieleen yksinkertainen kotonsa. Siellä se oli kaukana Pohjanmaalla. Mitähän äiti mahtanee kirjoittaa? Yksin siellä varmaan nytkin istuu himmeän lampun ääressä ja parsii sukkaa. Sehän oli hänen tavallista työtään. Äitirukka! Erillään oli hän lapsistaan ja siellä viettää yksinään vanhuutensa päiviä...

Ville kulki jo senatintorin poikki ja oli kohta postikonttorissa.

Vasemmalle puolelle hän kääntyi huoneessa ja työnsi muutamasta luukusta kuitenkin postivirkamiehelle.

Postivirkamies tarkasti kuittia, selaili rahakirjekasaa ja löysi sieltä viimein haetun. Vielä hän kädessään sitä tarkasteli ja ojensi sen sitte viimein Villelle.

Jokainen ylioppilas tietää varmaan, miltä tuntuu saada rahakirje. Silloin on mies taas niinkuin itsenäinen akateemian kansalainen, kun postikonttorista vasta saatu satanen painaa taskussa ja ajatuksissa pyörii, missä saisi sen särjetyksi. Kävisikö jossain sikaripuodissa tai ravintolassa?

Astuessaan Aleksanterin katua päätti Ville puikahtaa "bierhalliin."
Siellä joisi hän seidelin olutta ja lukisi kirjeen.

Ville piiloutui "bierhallin" yläkerran perimmäisimpään sopukkaan ja tilasi seidelin. Punaröijyinen neiti toi sen tuossa paikassa. Ville kipautti viisikolmattapennisen pöytään ja oli nyt seidelin isäntä.

Hän rikkoi kirjekuoren ja satanen kirjeen kanssa tuli näkyviin.

Ensin oli uutisia, jotka Ville vain noin ylisilmäen luki. Mutta sitte:

— Minä huokaan joka ilta Jumalan puoleen, että hän pitäisi sinua siellä Helsingissä kaukana kaikista paheista, sillä sinä olet nuori ja mieleltäsi jotenkin taipuvainen... Jotta jos Jumala suopi minulle pitemmän iän, minulla olisi elämässäni jokukaan iloinen päivä...

Ville luki edellisen puoli ääneen. Se koski vähän syvemmälle tuo loppuosa. Sillä ylipäänsä Ville, talonpoikanen lapsi kun oli, ei juuri erin hälynnyt tunteitaan äidille eikä äiti liioin hänelle. Äiti kirjoitti kirjeessään tavallisesti enemmän uutisia kuin omia tunteitaan ja niin Villekin.

Ville maistoi seidelistä ja pisti rahat kukkaroonsa. Tuli vähän alakuloiseksi hänen mielensä, kun äiti noin huolehti.

Ville tyhjensi seidelinsä. Ei hän voinut kauvemmin istua kapakassa; sillä tuolla äidin kirjeellä oli kummallinen vaikutus. Oli hän ennen voinut aivan rauhallisesti juoda seidelinsä, mutta nyt tuntui siltä, että olisi ollut paras kun ei olisi tullutkaan. Hän pani paltoonsa kiinni ja lähti pois.

Ulkona oli taas ruvennut satamaan. Ville mielti käydä rikkomassa satasen vastapäätä olevassa sikaripuodissa.

Sen hän tekikin.

Kello ei ollut kuin puoli seitsemän vasta. Lähellä asui muutamia papiksilukevia, jotka olivat Villen entisiä luokkakumppaneja ja olivat samana vuonna tulleet ylioppilaisiksi kuin hänkin. Villen päähän pisti mennä heidän luokseen odottamaan seitsemän aikaa.

Kolmannessa kerroksessa suuressa kivialossa asuivat nuo teologit.
Tahtoipa väsyä, ennenkuin oli harpannut kuutisenkymmentä askelta.

Teologien luona oli muitakin heidän tiedekuntalaisiaan. Sohvan edessä oli pöytä, minkä päällä oli yksinkertainen posliini kuupalamppu, valaisten himmeästi huoneen. Huonekalut olivat aivan yksinkertaiset, puolikymmentä yksinkertaisella pumpulivaatteella päällystettyä tuolia, jotka eivät olleet aivan vakavat jaloilleen. Hamppuvaatteella päällystetyn sohvan edessä oli huoneen ylpeys, jotenkin kulunut divaanipöytä, jonka ympärillä nyt papinsällit suloisessa sovussa istuivat ja käänsivät hebrealaista Vanhaa testamenttia. Huoneessa oli muuten niin hiljaista, ja tutkivat naamat tekivät lampun himmeässä valossa mieleen tynnyttävän vaikutuksen.

Villeä epäilytti, Uskaltaisiko hän häiritä tuota seuraa. Mutta kun isäntä nosti päätänsä, kuultuaan oven aukenevan, lähetti Ville iloisen tervehdysten. Muutkin havahtuivat tutkimisestaan ja ikäänkuin kainostellen työnsivät ulommas kirjojaan ja katsoivat tulijaan.

— Terve mieheen!

— Terve! terve!

Niin kuului usean suusta ja sittepä seurasi yhteinen kädenpuristus.

— Ehkä jo lopetamme tämän käännöksen, tuumi muuan.

— Lopetetaan!

Silloin sulkivat he kirjansa.

— Eikö ukot lähde ylioppilaskunnan kokoukseen, kysyi Ville.

— Niin siellähän on puheenjohtajan vaali.

Saisipa lähteä!

— Kyllä ne fennot voittavat. Enpä minä taida lähteä, arveli eräs teoloogeista.

— Sinä se olet aina niin välinpitämätön kaikesta muusta, mikä ei koske omaa personaasi ja etuasi. Jumaluusopin ylioppilas, joka nuorena on välinpitämätön osakuntansa asioista, on —

— Älä saarnaa vanhemmalle miehelle, Ville!

— Minä olisin sinulle vain sanonut Topeliuksen sanat, ehkä vähän muutetussa valossa. Jumaluusopin ylioppilas, joka nuorena on välinpitämätön osakuntansa asioista, on myös pappina välinpitämätön seurakunnastaan. Se, joka nuorena ei viitsi taistella totuuden puolesta, ei viitsi sitä vanhanakaan.

— Ville se on aina kiistelemään valmis!

— Ne ylioppilasseurathan ovat mallikelpoisia, joissa kiistat ja väittelyt ovat jokapäiväisiä asioita, niin sanoo Snellman "Suomen Ylioppilaassa."

— Ettäkö myötään kiistellä on vasta ylioppilasmaista! Oletko poissa suunniltasi, huudahti isäntä.

— Ainakin pitää kiistellä välipalaksi! Se panee verenkin vilkkaammin juoksemaan. Ja nytkin, kun meitä on tässä niin paljon koolla, kuluu hupaisemmin aika, kun vähän kiistellään. Minulla onkin mielessä muuan asia, josta sopii puhua.

Ville oli aina halukas väittelemään, varsinkin teoloogien kanssa.

— Annas kuulua, lausui muuan.

— Minä olen miettinyt, että ylioppilaiden pitäisi lukuisammin ryhtyä raittiusseuroihin kuin tähän asti. Ylioppilaiden raittiusseurassa on niinkuin tiedätte kolmisenkymmentä jäsentä.

— Ehdoton raittius on vastoin ihmisen vapautta, ainakin minun mielestäni.

— Minä en kannata ehdotonta raittiutta. Olen samaa mielipidettä kuin piispa Johansson.

— Semmoiset, jotka eivät muuten voi olla juomatta, niiden on paras ryhtyä raittiusseuraan. Lie sinunkin kanssasi niin asia, puhui muka kovin vakavana isäntä.

Ja teologit sitte eivät koskaan juo! Kulkevat noissa syrjäkapakoissa ja juovat kotonaan viidenkolmatta pennin olutta!

— Ei pitäisi minun huoneessani noin parjatella, muistutti isäntä.

— Ei suinkaan tarvitsisi niin parjata minua. Minä luulen, että meissä jokaisessa on vikaa, ja se ei parane ennenkuin se miehissä poistetaan ja ruvetaan ylioppilaiden raittiusseuran jäseniksi.

— Se, joka haluaa, ruvetkoon!

— Sitä ei vaadi ainoastaan meidän oma tilamme, vaan sitä vaatii kotomme, sitä vaatii kansamme. Halveksien katselee kansa ylioppilaita, noita valon vartijoita, maan toivoja, jotka muka ovat aatteen palveluksessa ja hylkäävät esim. ehdottoman raittiuden. Kansa sitäpaitsi voisi vielä lukuisammin ruveta raittiiksi, jos ylioppilaat innolla ryhtyisivät asiaan. Se on ylioppilaiden siveellinen velvollisuus. Ja kuinka paljon me tuhlaamme täällä aikaa ja rahaa hukkaan, sentakia ett'emme ole raittiita. Kuinka paljon neroa sammuu juoppouden lokaan! Vastainen asemammekin yhteiskunnassa kärsii sen tähden! —

— Lasin kilistäminen on isiltä peritty tapa, mos patrum, keskeytti muuan joka tähän saakka oli ollut hiljaa ja joka ei ollut kovinkaan lasin vihaaja.

— Siinä se juuri onkin pulma ja vaikeus! Me olemme niin ennakkoluulojen orjia, niin perittyjen tapojen orjia, ett'ei meissä ole miehiä niitä poistamaan, pauhasi Ville.

Nyt olisi ollut jokaisella sanomista, mutta kello löi seitsemän. Se poisti mielet asiasta, sillä nyt piti lähettämän ylioppilaskunnan kokoukseen.

Mutta tuota, joka oli edelläkin ollut sitä mieltä, ett'ei sinne ole välttämätöntä mennä, ei sinne saatu. Hän sanoi siellä menevän vain turhaan aikaa hukkaan.

Ylioppilashuoneen vestibyyllissä kihisi miehiä kuin muurahaismättäässä muurahaisia. Oltiin vielä jotenkin arkipäiväisellä tuulella. Juteltiin ja naurettiin tuttavien kanssa.

Juhlasali oli valaistu ja perällä huonetta oli puheenjohtajan ja kirjurin paikat. Kokous aletaan ja puheenjohtaja kysyy, onko asiasta mitään sanottavaa, ennen kuin ruvetaan äänestämään. On siinä kaikellaista puhumista. Ensinnä vallitsee tyyni hiljaisuus molemmissa leirissä. On useitakin puhujia, ja muuan esittää kompromissia, että puheenjohtajiksi valittaisiin sekä suomenmielinen että ruotsinmielinen, toinen varsinaiseksi ja toinen varapuheenjohtajaksi ja että hoitokomiteaan valittaisiin yhtä monta molemmasta puolueesta. Kuuluu hyväksymyshuutoja, jos vastaisiakin. Nyt vasta alkaa tavallinen melu ja hälinä. Joka loukossa puhellaan, joka ryppäässä jutellaan ehdokkaista. Sisällisempää vilkkautta kuvautuu jo kasvoissa, ja posket alkavat innokkaammilla punottamaan, sillä salissa on tavaton lämpö. Joka huone on täynnä miehiä. Siinä kuhistaan ja kuljetaan levottomina paikasta toiseen. Pistäytään väliin ravintolan puolelle ja tullaan takaisin saliin.

Ville oli jo eksynyt joukossa kumppaleistaan ja oli toisten parissa.

Jo ruvettiin äänestämään, hyväksytäänkö kompromissi-asia vai ei. Yhdestä ovesta astuivat sisään puolustajat, toisesta vastustajat. Aivan liha lihassa kiinni sulloudutaan saliin, kun on päästy päiden laskijain ohitse.

Kompromissia ei hyväksytty. Suomenmieliset eivät sitä hyväksyneet. Jo rupeaa ruotsalaisten veri kiukkuilemaan, sillä he tietävät, että he joutuvat tappiolle, kun suomenmieliset näin lukuisasti ovat saapuneet kokoukseen. Agiteerattu oli jo monta päivää ennen, ja jokaisella on puolueensa äänestyslista taskussa.

Puheenjohtaja huutaa kurkkunsa kaikella voimalla, mihin paikkaan itsekukin osakunta asettuupi äänestämään. Ja nyt pä syntyy joukossa monipäinen virta, missä ristilaineet paiskelevat toisiansa vasten. Jokainen pyrkii omien vaalintoimittajiensa luo, mitkä ennen äänestystä määrättiin. Huudetaan nimiä, jotta sali kaikuu. Liput annetaan aina vuoron päästä. Sitte työnnytään ulommas odottamaan vaalin tulosta.

Ville pistäysi ulos salista kumppaneinsa kanssa. Ne menivät ravintolan puolelle ja sinne meni Villekin.

— Eikö oteta, Ville, pullo olutta, kysyi muuan hänen tovereistaan.

Toiset olivat jo asettauneet muutaman pöydän ääreen ja paraikaa tilasivat, mikä tuutingin, mikä olutta.

— Syödään mieluummin illallinen.

— Eipä minulle haluta ruokaa. Paremmiin janottaa.

Ville silmäsi ympärillensä, näkyikö yhtään noita teoloogeista. Ei hän nähnyt yhtään niistä.

— No otetaan pullo!

— Pullo olutta ja kaksi lasia, tilasi sitten kumppali.

Kyyppäri toi ja he alkoivat maistella. Vilestä tuntui vähän vastahakoiselta oluenjuonti; mielti, mitä oli puhunut noille teoloogeille. Mutta kun hänen kumppalinsa tavallisella sukkeluudellaan alkoi jutella Villelle, niin pian hän unohti miettimisensä. Tämä kumppali oli sitä paitsi Villen mielestä mieluisin. Ville tunsu arvonsa ikään kuin kasvavan, kun sai olla hänen seurassaan. Helmer se oli nimeltään ja korkeamman virkamiehen poika. Mieheessä oli jotain magneettia, mikä veti kumppaleita puoleensa ja hänen komeat, miehekkäät kasvonsa herättivät myös myötätuntoisuutta miestä kohtaan. Jo nuoruuden hilpeyttä oli niinhyvin ruumiissa kuin sielussa hänellä.

Siinä he puhelivat, kun muuan noista teoloogeista, äskeinen isäntä, meni huoneen poikki. Hän huomasi Villen ja Ville hänet. Villeä hiukan hävetti, mutta pilkallinen hymy vetäysi teologin suupieliin.

— Eiköhän juoda pohjaan ja lähdetä kuulustelemaan vaalin tulosta, sanoi Ville.

— Tehdään niin!

He tulivat vestibyliin, kyselivät vaalista, mutta saivat tietää, ettei oltu vielä laskettu ääniä. Eteisessä he kuljeksivat sitte ja odottaessaan puhelivat.

Jopa tulee salista muuan ja ilmoittaa, että fennot ovat voittaneet suurella enemmistöllä. Tekipä mieli hurrata sen päälle, mutta kiinni pysyivät kuitenkin suut. Kohta kulki tieto kuin sotaväessä tunnussana miehestä mieheen.

Sveesit suutuksissaan pistivät kalossit jalkoihinsa, tukkivat palttoot selkäänsä ja lähtivät pois.

Mutta suomenmieliset eivät pitäneet niin kiirutta. Haastelivat ja nauroivat ruotsinmielisten tappiolle. Sitte alkoi joukko hajaantua, mikä meni ravintolan puolelle, mikä taas pois ylioppilastalosta.

Ville ja Helmer miettivät myös lähteä pois. Siihen tuli toisiakin heidän kumppaleitaan ja heitä oli puolikymmentä kappaletta, kun he lähtivät pois ylioppilastalosta.

— Nytpä kannattaa käydä juomassa seideli olutta, ukot, tuumi yksi.

— Tosiaan! Sellaista voittoa ei aina saada!

— Lähdetkö sinä, Ville, kysyi Helmer.

— Enpä taida lähteä.

— Mitä? Etkö lähde?

— Mietin lähteä kotiin.

— Lähde nyt pois, kehoittivat toiset Villeä.

Ville olisi nyt mieluummin ollut kotonaan, kuin tässä.

— Et suinkaan nyt viitsine jäädä pois?

— Minä tulen, mutta en minä jouda kauvan olla.

— Niin kauvan kuin haluttaa!

He menivät samaseen olutkellariin, missä Ville äsken oli pistäytynyt. Mutta ylös he eivät jääneet, vaan työntyivät rappusia alas, pysähtyivät vasta neljänteen huoneeseen. Kapakka oli herroja täynnä. Korkeita, silinterimäisiä silkkihattuja näkyi ylioppilaslakkien ja upseerien vormutakkien seasta. Itsekunkin pöydän ääressä oli kolme tai neljä kappaletta. Tarjoojaneidit hääräsivät ja kantoivat seidelejä.

Kimeästi soi pöytäkello neljännessä huoneessa, kun Helmer sitä puisti. Neiti tuli ja Helmer tilasi viisi seideliä.

— Myös annos makkaraa, käski Ville.

Mitä tilattu oli, tuotiin ja seura oli kuin kotonaan. Puhuttiin kovalla äänellä ja naurettiin. Ville vaan pysyi vähän totisempana.

Seidelit olivat jo lopussa ja muuan tovereista mäiskäytteli tyhjää seidelin kantta.

— Totta me otetaan uudet seidelit?

— Tietysti.

Ennenkuin Ville kerkesi vastustaa, helisti jo äskeinen kelloa, ja neiti tuli.

— Hva befalls?

— Fem sejdlar.

— Älä tilaa minulle! En minä juo enää.

— Mitä sinä, Ville, hupsuilet! Yksi seideli nyt ei suuria tee!

Miehet istuivat taas täysinäisten seidelien ääressä. Ville koetti sukkelasti juoda seidelinsä, jotta voisi sitte lähteä pois ja jättää toiset istumaan. Mutta yhtä sukkelasti tyhjentyivät toistenkin seidelit, sillä kun Ville nosti seidelin huulilleen, niin nousi se muidenkin huulille ikäänkuin äänettömän komennon vaikutuksesta.

— Kolme on pohjaluku! Siis kolmas seideli pöytään, sanoi Helmer, pannessaan tyhjän seidelin alas pöydälle.

Helmer ei ollut tavallisesti mikään viftari, ja Ville mietti, että kun Helmerkin nyt ottaa, niin ehkä hänkin.

Oli juotu jo kolme seideliä. Neljännet ja viidennet tarjosi Helmer omalla kustannuksellaan.

— Eikö lähdetä henkäsemään vähän raitista ilmaa, kysyi yksi joukosta.

— Olemmepa täällä jo istuneet. Lähdetään vain, sanoi Helmer, taittaessaan rillejään.

He lähtivät pois. Rappusia ylös noustessa tuntui vieno väsymys Villen jäsenissä; mutta muuten virtaili veri ruumiissa kiivaasti. Päähän tuntui kävellessä nousevan jotain huumaavaa höyryä, mikä lumosi ajatusvoimaa ja muistia.

— Lähdetään Cambriniin!

— Sinne me lähdetään!

Ilta lennätteli viileää tuulta heidän poskilleen ja tuntui somalta kuumenevan pääkallon pinnalla. Se ikään kuin keventi alkohoolihöyryjen paksuutta ja poisti väsymystä:

Vanhoja herroja istui Cambrinissa, jonne he työntäytyivät sisälle.

— Otetaan punssia nyt, sanoi muuan.

— Sitä otetaan!

Tilattiin punssia, ja oluen kanssa alkoi se yhdessä rammata heidän aivojansa. Ei voinut punssin kanssa nautittu seltterivesi vähentää näiden vaikutusta. Ehkä esti aamulla kohmelon tuntumista. Nyt vaan veri ajautui ylemmäs ja pakkautui ruumiin pinnalle.

— Mutta eikö siirrytä U:n kahvilaan, siellä saa laulaa.

— Kippis! Terve!

— Juodaan tämä ja sitte lähdetään.

Villeä tuntui oksettavan, ja ylös pakkausi punssi. Hän pyysi kiiruusti toisia lähtemään pois, ulos vilvakkaasen ilmaan.

— Polta tupakkaa, niin se menee yli!

Ville ahmasi sikarista, ja yli se tuntui menevän. Mutta kun tuli mieleenkään punssi, niin taas se tuntui pyrkivän ylös. Kun Olisi päässyt kotiin maata, ajatteli Ville.

— Eikö me oteta issikka?

— Otetaan!

Vihellys kuului ja kohta ajoi issikka ravintolan edustalle.

— Toinen myös!

Uusi vihellys.

Villeä pyrki taas ulkona oksettamaan, ja nikotus alkoi häntä vaivata. Kun hän oli niissä hommissa, työnti Helmer hänet issikkaan ja nyt ajettiin B:n kahvilaan.

Loppu.

RAITTIUSPUUHISSA.

Piiat ja rengit olivat laittamassa istumia Kaukolan pirtissä, sillä nyt oli jotain erinomaisempaa tekeillä.

Oli asetettu jo pöytä peräseinälle ja tuoli sen taakse. Likaisen uunin verhoamiseksi oli pantu tuoreita

koivuja, joista levisi suloinen tuoksu pirttiin.

— Mitähän se maisteri nyt aikoo, tuumi yksi piiosta ja käänsi leveän naamansa kysyvästi toisen puoleen.

— Se on joku seura.

— Hihhuliseurako? Meidän puolella niitä seuroiksi kutsutaan.

— Älkää lorisko! Tuokaa tänne yksi penkki, komenti isäntärenki.

Piiat veivät penkin.

— Kas nyt alkaa olla jo paikallaan, myhähti isäntärenki.

— Pitääkö tuoda isännille myös oluthaarikka, kysyi toinen piiosta.

— Hemmetti sinut vieköön! Etkö sinä tiedä, että nyt ajetaan perustaa raittiusseura!

— Raittiusseura? Mikähän kumma se on!

— Taidetaan kieltää yöjuoksu. Se onkin hyvä, että kerran ruvetaan niitäkin seuraksi seulomaan, sanoi toinen piika.

— Menkää nyt tiehenne! Te olette maailmasta ja sen menosta aivan tietämättömät, puheli isäntärenki naurahtaen.

Mutta piiat jäivät paikoilleen kuullakseen isäntärengiltä, mikä tuo seura oli.

— Mitä te töllistelette? En suinkaan minä teille tässä rupea selittelemään. Pois nyt!

— Tulkaa sitte muiden muassa!

Piiat menivät pois.

— Hassuja nuo tytöt! Vaan kun ovat ylimaassa, niin mistäpä tietävät.

Minä kaupunkilainen tuota tiedän siitäkin, kun on palvellut kauppiamiestä kaupungissa, niin on täällä vähän muita ihmisiä viisaampi, kehui Erkki, nuorempi renki.

— Mitä tuosta kaupunkilaisuudesta aina kehuu. Tuommoista lörpötystä ei viitsi kuulla. Jos edes tietäisit senkään verran asioista kuin minä —

— Niinkuin te!

— Anna minun puhua loppuun? Oletko vienyt kauroja hevosille?

— Kauroiksipa se viisaus menikin.

— Laiskuri! Vissiin ovat hevoset nälissään sinun isottelijan tähden. Muistaisit hevosia, niinkuin viisauttasi — samalla painoi isäntärenki pirtinoven kiini ja meni ulos.

— Äläpäs kiirehdi! Eikö iän se ala minunkin valtani vähän kasvaa, kun nuori herra on kotona. Mutta mitä se maisteri nyt oikein tarkoittaa, kun puuhaa tuollaista. Nytkin kun tultiin kaupungista, olimme kumpikin alkutaipaleella niin tupakassa, että hevonen mieli meitä viemään minne tahtoi...

Ovi aukeni ja ylioppilas Kaukola tuli pirttiin.

— Siis kaikki valmiina!

Hän katseli ympärilleen ja meni pöydän luo.

— Käypäs Erkki nyt käskemässä piian tuoda tähän vesikarahvi ja pari juomalasia! Niin on tapana ja täytyy saadakin kurkkuansa totella, kun mielihii pitkään puhua.

Erkki lähti ja Kaukola aikoi siirtää pöytää ikäänkuin se olisi sopimattomassa paikassa. Työnti sen vähän ulommas penkeistä.

— Olipa tämä oiva keksintö! Ei mitään voi niin helposti vetää nenästä kuin noita itsepäisiä ukkoja. Eipä taitaisi tuo meidänkään ukko muuten taipua antamaan rahoja, jotta saan tuon Helsinki-velkani maksetuksi. Mutta nyt hän tietysti uskoo minua kuin vanhaa rovastia...

— Erkki tuli vesitarjottimen kanssa.

— Pane ne siihen pöydälle. Kas noin! Meille tulee, Erkki, vielä hauska kesä!

— Mutta mitä maisteri nyt meinaa, kun puuhaa raittiusseuraa? Eikö me enää otetakaan konjakkareita?

— Puhu vähän hiljempaa! Me tietysti juodaan yhtä paksusti kuin ennenkin, jos vaan sinä olet hyvä asiapoika ja umpisuu. Umpisuu, muista!

— No, mutta minkätähden sitte tätä?

— Katsos! Ensinnäkin saamme hyvän maineen ja nimen. Meitä kehutaan oikein kelpo nuorukaisiksi. Toiseksi sitte saadaan tänne hauska nuorisoseura, johon eivät ukot muutoin suostuisi kuin raittiusseuran nimellä. Kolmanneksi on siitä se hyöty, että saadaan pappilan ryökkynätki tähän seuraan, kun se on raittiusseura, muutoin ei rovasti heitä päästäisi. Sorja tyttö on tuo pappilan Helmi! Vieläpä saamme vapaammin juoda, kun olemme muka raittiusseurassa.

— Hah! Hah! Kyllä maisteri on kirjansa läpi lukenut.

— Ei minkään ole niin vaikea olla kuin talonpoikais-ylioppilaan. Hän riippuu kuin muinoin Absalon taivaan ja maan välillä. Maa se on se, jossa matelevat nämä itsepäiset ukot tiivistä suljettuine kukkaroineen ja siveyssydämineen, taivas on taas tuo loistava herrasmaailma, jossa eletään niinkuin tuleekin, ja minä olen silloin maassa, kun olen täällä, taivaassa, kun olen Helsingissä. Jos Erkki olisit kerrankaan siellä, niin minä sinut oluessa uittaisin. Kyllä siellä on toisenlaista kuin täällä. Mutta vielä yksi asia, Erkki! Kun minä puhun ja noin aina väliin lakkaan, levähtääkseni hiukan, niin taputa näin käsiäsi, se on niin tapa ja asia vaatii. Ja se noiden toloin silmissä tuottaa sinulle itsellesikin kunniaa, kun näkevät, että sinä sen tiedät. Kyllä sitte pappilankin ryökkynät taputtavat, kun sinä panet alkuun. Minä annan noin vähän merkkiä. Silloin kun kosken näin tukkaani, niin silloin taputat. —

Samassa astui Kaukolan isäntä sisään. Hän oli vanha voimakas maalaiskarhu, hartiat leveät ja hiukan kierosäärinen.

— No poikani! Oletko valmis tärkeään toimeesi?

— Aivan valmis.

— Jumalan siunaus, että minulla on tuollainen poika, joka ei ainoastaan itse vaella siveästi Herran kasvoihin edessä, vaan tahtoo muitakin niin tekemään.

Jopa piti ensimmäinen kyläläinen päänsä ovesta, ja kohta koko ruumiinsakin. Hänen perässään oli muita ja piakkoin oli pirtti puolillaan väkeä. Tulivat pappilan ryökkinätkin. Nuori Kaukola kävi kohteliaasti heitä vastaan.

— Terve tuloa! Käykää peremmäksi! Olkaa hyvä!

Kaukolan maisteri meni edellä ja laittoi ryökkinöille sopivat sijat etupenkille.

— Kiitos! Isämmekin olisi tullut, mutta hän oli vähän pahoinvoipa. Hän käski sanoa herra Kaukolalle terveisiä, että hän lämpimästi kannattaa herra Kaukolan hanketta ja kiittää Jumalaa, että seurakunnassa löytyy sellaisia miehiä, jotka tahtovat häntä auttaa hänen tärkeässä tehtävänsä ja vaikeassa työssään, tahtoessaan tehdä kaikki seurakuntalaisensa autuaiksi, sanoi Helmi.

— Kiitos paljon terveisten edestä! Olkaa hyvä ja istukaa!

Sillä välin oli pirtti kokoontunut jo täyteen väkeä, ja kaikkien kasvoista näki, että he odottivat jotain outoa ja erinomaista.

Nuori Kaukola kävi pöydän taakse ja pani rillit nenälleen.

— Eiköpä lie jo sopiva aika alkaa kokous. Kunnioitettavat kansalaiseni! Nykyaikana koetetaan parantaa maailmaa kaikin puolin; yhteiskunnan halvimmankin jäsenen elämä ja toimeentulo otetaan varteen. Nuo suuret aatevirrat saavat alkunsa ulkomailla, mutta maininkeina saapuvat ne meidänkin syrjäisen maamme rannikoille. Ja täällä meidänkin maassamme löytyy miehiä, jotka ovat alttiit tuollaisille uudistaville pyrinöille, ja etupäässä ovat ylioppilaat ne, jotka innostunein sydämin rientävät noiden maininkien luo ja pyrkivät niitä omistamaan itsellensä, voidaksensa sitte alkaa ne kansansa keskuudessa ja sen hyväksi.

Kaukolan maisteri pyyhkäsi tukkaansa, ja silloin Erkki, joka jo oli pitkästynyt odottamaan merkkiä, alkoi taputtaa käsiään. Muut kääntyivät häntä katsomaan, mutta kun pappilan ryökkinät ja kansakoulunopetajakin yhtyivät taputukseen, niin alkoivat muutkin taputtaa, varsinkin pojannaskalit,

joita oli kokonut oviloukko täyteen.

— Me ylioppilaat, valon vartijat, kansan toivo ja tuki, me emme voi olla ottamatta huomioon, vähintäkään seikkaa, mikä voi parantaa kansamme ja rakkaan isänmaamme tilaa.

Sitte maisti puhuja juomalasista, taittoi rillejään ja jatkoi:

— Kun sitte tuo seikka on niin mahtavavaikutteinen ja jaloja hedelmiä tuottava kuin se asia, jonka tähden olen teidät kokoon kutsunut, niin silloin ylioppilaan sydän laajenee, ja hän tuntee miten sisäinen ääni kehottaa häntä toimimaan kansansa eduksi, kansansa, joka on hänelle kalliin kaikista. Asia, joka jo ympäri koko maatamme on tunnettu ja yleisesti kannatettu, on innostanut minuakin koettamaan toimia teidän parissanne sen eduksi. Se asia on raittiusasia, luopuminen viinan ja muiden väkijuomien nauttimisesta. Eikö täällä ole puolisoja, jotka saavat vuodattaa katkeria kyyneleitä sekä itsensä että lastensa tähden, kun heiden miehensä viepi ansionsa salakrouvarin syövään kukkaroon. Minä näen jo kyyneleitä, joita tieto tuosta puristaa näiden puolisojen sydämistä. Täällä on varmaan äitejä, jotka katkerasti muistelevat sitä hetkeä, jona näkivät poikansa ensi kerran hoipertelevan tuon vimmatun viinan vaikutuksesta. Niin turmiokas on viinan vaikutus. Se on kauhein myrkky, mitä ihminen on koskaan keksinyt. Sillä viina tekee ihmisen siaksi, ja järjettömäksi elukaksi, mikä jonkun aikaa levättyään tulee taas kauniisti järki-ihmiseksi, häpeäksi itselleen ja omaisilleen. Viinan tuottama vahinko on niin yleisesti tunnettu, ettei minun tarvitse siitä yleisemmästi puhua. Nyt minä kehoitan teitä, miehet ja naiset, harrastamaan innolla tätä minun ajamaani asiaa. Voitto on sekä henkinen että aineellinen.

Puhuja kosketti tukkaansa ja Erkki alkoi taputtaa käsiänsä ja muut perässä.

— Tässä on kirja, johon jokainen, joka haluaa ruveta tämän erittäin hyödyllisen seuran jäseneksi, voi kirjoittaa nimensä. Puhutaan sitte seurasta lähemmin kun ensin nähdään, saadaanko sitä aikaan. Siis hyvät miehet ja naiset tehkää hyvin ja kirjoittakaa nimenne tähän listaan.

Sillä välin oli vanha kiertokoulunopettaja koonnut oppilaansa ovensuuhun. Kyläläiset katselivat vain eikä yksikään mennyt kirjoittamaan nimeään.

Kansakoulunopettaja Antti Aarnio nousi penkiltään ja kävi puhujan luo.

— Saisinko minä kirjoittaa nimeni ja puhua sitte puolestani pari sanaa, sanoi hän Kaukolan maisterille.

— Tehkää hyvin! Tahdotte puhua myös asian eduksi?

— Niin, hiukan.

— Olkaa hyvä!

Ylioppilas kävi istumaan pappilan neitien luo. Kansakoulunopettaja alkoi vitkaan puhua.

— Herra Kaukola on jo kyllä selvästi ja sattuvasti puhunut asian puolesta, mutta suotanee ehkä minunkin lausua joku sana. Jo itse raittiusseura raittiutta harrastavana ja juoppoutta ehkäisevänä on mitä suurimmasti kannatettava. Mutta vielä on toinenkin syy. Meidän paikkakunnaltamme puuttuu sivistävä seura, seura — sanon minä — jossa nuoriso voisi puhtaasti ja säädyllyisesti viettää joutoiltojaan. Nuo nurkka-tanssiseurat ja muut semmoiset pilaavat meiltä nuorison voimat, vievät sen harhateille, eksyttävät sen Jumalasta ja säädyllyisyydestä. Tämä oli se asia, jonka tähden aivoin puhua, sanoa sanasen. Olen puhunut puhuttavani. Kehoitin teitä, kunnioitettavat ihmiset, innokkaasti ottamaan osaa raittiusseuraan.

Erkki nousi ylös mennäkseen kirjoittamaan nimeään. Kun hän oli pääsemäisillään pöydän luo, nykäsi ylioppilas, mikä istui ensimmäisellä penkillä pappilan ryökynäin vieressä, häntä takin liepeestä takaisin.

— Tehkää hyvin, osoitti hän samalla pappilan neideille pöydällä olevaa listaa.

Neidit menivät kirjoittamaan nimensä.

— Seuratkaa muut hyvää esimerkkiä, kehoitti ylioppilas.

Kyläläisiä meni jo pöydän luo. Tuossa tuli muuan isäntä, tarttui kynään ja kirjoitti nimensä. Sitte seurasi muita ja he joko itse kirjoittivat tai kirjoitti kansakoulunopettaja heidän nimensä.

Mutta yhtäkkiä alkoi laulu kaikua oven puolelta ja kiertokoulunopettajan johdolla lauloivat lapset virren: "Juopumus viisaan villitsee."

— Mielestäni oli sopiva alottaa seuran vaikutus sopivalla virrellä.

— Opettaja on oikeassa, sanoi vanha Kaukola.

— Seuraan on jo kirjoittautunut kaksikymmentä jäsentä. Eikö ole kyllin riittävä luku seuran perustamiseen, kysyi ylioppilas.

— On, kuului ääniä.

— Olisi ensinnäkin valittava puheenjohtaja eli esimies.

— Minä ehdotan siksi herra Kaukolan. Hän on aivan sopiva siihen, sillä hän on itse innostunut asiaan ja sivistynein mies joukossa, esitti Aarnio.

— Minä tahdon myös häntä, lisäsi Erkki.

— Kaukolan maisteri puheenjohtajaksi, kuului ääniä.

— Kiitän nöyryimmästi tästä minulle osoitetusta kunnianasta. Ilon värähdykset täyttävät rintani, kun näen, että kuntalaisillani on niin paljon minuun luottamusta. Sydämeni täydellä innolla antaun toimimaan tämän asian eduksi. Tosin talvisaikoihin en voi olla seuran esimiehenä, mutta onhan kuntalaisilla niin järkevä ja kykenevä opettaja kuin Antti Aarnio. Hänet voin kyllä silloin uskoa sijaisekseni.

— Se on oikein, kuului joku ääntävän.

— Olisi sitte valittava toimikunta laatimaan sääntöjä ja muutoin seuraa järjestämään. Eikö riittäisi viisimiehinen toimikunta?

— Mielestäni riittää, puhui Aarnio.

— Minä esitän tähän toimikuntaan opettaja Aarnion ja kauppias Konkeron. En tunne muita esittäjä, puhui ylioppilas.

— Minä esitän lisäksi isäntä Kaukolan, siltavouti Juhosen ja lautamies Pekkalan, lausui Aarnio.

— Kaikkiapa tässä nyt esitetään kuin Juhoraukkaakin, joka porsaiden kanssa maantien ojassa makaa, lausui muuan isäntä.

— Mitä sinä heinävaras puhut? Jos et tuki suutasi, niin sinun käy huonosti. Kyllä minä sinun tiedän, mitä sinä olet!

Oikein kauhuissaan lateli Juhonen näin vastaukseksi.

— Pyydän huomauttaa, että isännät käyttäisivät sopivampaa puhetta. Tuollainen menettely on jotenkin törkeää, sillä täällä on sellaisiakin, jotka voivat pian erota koko hankkeesta, jos tuolla tavalla ruvetaan menettelemään, nuhteli Kaukola.

— Kyllähän minä sen tiedänkin, vaan pisti niin sapelleni, kun rupeaa täällä tuollaista puhumaan, puolusti Juhonen itseään. Ensimmäinen isäntä oli aikeessa ruveta vastustamaan, mutta muut häntä estivät. Kuitenkin mörähti hän jotakin.

— Hiljaan! Täällä ei saa rähistä! Joka ei voi olla siivolla menköön ulos!

Kun kaikki olivat hiljaa, lisäsi sitte nuori Kaukola!

— Onko näitä ehdokkaita yksimielisesti kannatettava.

— On, kuului vastauksia.

— Siis tämä on päätetty. Toimikunta ottaa laatiakseen säännöt ja pitää huolen muista asioista. Esitän puheenjohtajaksi opettaja Aarnion.

— Tietysti herra Kaukola tulee myös kuulumaan toimikuntaan ja juuri hän olemaan puheenjohtaja, sanoi Aarnio.

— Niin, niin!

— Tämä asia on päätetty. Mutta vielä tahdon hiukan puhua nuorten puolesta. Kun nyt nuoret miehet täten uljaasti luopuivat väkevään juomain nauttimisesta ja siitä huvista — minä nimitän sitä ivalla huviksi — jota viinasta on heidän mielestään lähtenyt, niin on heidän hupinsa jollain tavalla palkittava ja sentähden ovat raittiusseuran iltamat somistettavat nuorison tansseilla ja leikeillä.

— Poikani on mielestäni oikeassa. Minä kyllä sallin nurmellani ja pirtissäni nuorison leikkivän.

— Se on oikein!

— Mutta minä luulen, että seura tulee syntiseksi, kun siellä saadaan harjoittaa kaikellaista mellastusta. Se on vain lihan kutkuttamista, niinkuin sanassa sanotaan, puheli muuan isäntä.

— Niin minäkin ajattelen. Pois tanssi ja ilot!

— Mutta me voimme veisata aina lomahetkenä jäsenten hartaudeksi sopivan virren. Minä kyllä alttiisti rupean johtamaan veisuuta. En vaadi muuta palkkaa kuin jos kekrin aikana isännät muistavat minua jyvätynnyrillä, ehdotti kiertokoulunopettaja.

— Jätetään se asia nyt toisiin. Voidaanhan väliin veisatakin, mutta mielestäni isäni on aivan oikeassa.

— Oikeassa Kaukolan isäntä on, kuului lautamies Pekkalan ääni.

— Kyllä nuoriso kaipaa leikkiä, lisäsi Aarnio.

— Siis saadaan huvitteleida iltasin, kysyi puheenjohtaja.

— Saa kyllä.

— Asia on päätetty. Nyt on siis jo alusta tehty. Ei muuta kuin lopetan tämän kokouksen.

— Eiköhän me toimikunnan jäsenet lähdetä tuonne minun kamariini jo keskustelemaan, kehoitti Kaukolan isäntä.

— Eikö lie sopiva, tuumi Pekkala.

— Niinpä taitaa olla. Mutta nuoret kai haluavat vähän leikkiä, arveli ylioppilas.

— Lähdetään nurmelle tanssimaan, kehoitti Erkki.

Väki alkoi siirtyä pois tuvasta. Nurmikolta kuului kohta mietoa piiritanssin laulua, sillä siellä huvitteli puheenjohtaja raittiusseuralaistensa kanssa.

Loppu.

HELMIKUUN RUUSU.

— Kuule, Siiri, kun tohtorinna Hallbeckilla on kaunis ruusu, niin kaunis... nyt vasta puhjennut... Voi kun se on soma... Ja helmikuussa... Mutta minä en muistanut tervehtiäkkään... Tuo kukka oli vain mielessäni... Voi kun minulla olisi sellainen!

Noin tuprusi sanoja neiti Zinsin suusta. Pinnistetyin korvin kuunteli neiti Ringvall puhetta, joka näytti kokonaan hänen vievän muassaan.

— Ai helmikuussa! Ja minkä värinen?

— Kaunis tummanpunainen!

Samassa pyörähti neiti Zins istumaan ja alkoi valitella omain ruusujensa huonoa kasvua.

— Nyt on niin sumuiset ilmatkin, että kukkarukat ovat aivan kuoleutua, valitteli neiti Zins.

— Ja miten se ruusu on päässyt puhkeamaan, ihmetteli neiti Ringvall.

— Niin! Siinä se! Tohtorinna Hallbeckilla on joku salainen keino, jolla hän kasvattaa kukkia. Meidän pitää se saada tietää.

— Meidän pitää, toisti päättävästi neiti Ringvall.

— Muuten ei olisi tuo kaunis ruusu puhjennut näin aikaisin. Keskellä päätalvea!

— Hänellä on joku keino, lisäsi vielä neiti Ringvall.

— Mutta lähdetään katsomaan tuota ruusua, lisäsi hän.

— Lähdetään, lähdetään!

— Sitä on hauska nähdä.

— Minä olen jo käynyt katsomassa, mutta en minä väsy sitä katsoa. Minä olisin myötään sen vieressä.

Neidit lähtivät ulos huoneesta, ja kohta astui pari muodikasta naista kaupungin katuja pitkin.

— Minne neidit menevät noin kiiruusti? Suvaitsetteko seuraa?

Nuori keikari, kauppaneuvos Krookin poika, kumarsi samassa kauniisti neideille.

— Tulkaa, herra Krook! Tehkää hyvin ja tulkaa katsomaan vastapuhjennutta kaunista ruusua tohtorinna Hallbeckilla.

— Kiitos! Mielelläni!

Pian saavuttiin tohtori Hallbeckin komeaan taloon. Nuori tohtorinna otti aivan kohteliaasti vieraat vastaan ja vei heidät saliin, missä tuo ruusu kasvoi komeimmassa astiassa.

— Ah! Kuinka kaunis!

Noin huudahti jo neiti Ringvall kynnyksellä.

— Todellakin! Sanomattoman ihana, lisäsi nuori keikari teeskentelevästi.

Vieraat emännän kanssa astuivat ruusun tykö. samassa aukeni salin ovi ja tohtori Hallbeck jotenkin kärttyisen näköisenä ohjasi vieraat sisään. Siinä oli nuoria neitiä puolikymmentä. Kaikki tulivat katsomaan tuota tummanpunaista ruusua. Siinä ihmeteltiin, huudahdeltiin ja nyt kulki jokaisen nenä vuorotellen kukun lemua haistamassa.

Niin ujona nyökkää se oksassa, niinkuin tietäisi ennen aikojaan tulleensa maailmaan, lausui herra Krook, mikä sitä viimeksi haistoi.

Nuori tohtorinna näytti aivan nauttivan tuosta kukastaan ja hyvillään kuunteli hän vierasten ylisteleviä sanoja.

— Miten kaunis se olisi neiti Haganin morsiuspuvussa, huudahti neiti Sjöstedt. Neiti Hagan punastui korvia myöten tuosta kunniasta, että ruusu hänen tähtensä katkaistaisiin.

— Oi jos minä saisin sen, supisi neiti Zins herra Krookin korvaan.

— Milloin pääsemme neiti Haganin näihin? kysyi tohtorinna vähän tuskastuneena.

— Perjantaina, siis ylihuomenna, vastasi neiti Sjöstedt.

Tohtorinnan kasvot selkenivät.

— Ehkä annammekin tämän ruusun koristaa neiti Haganin lumivalloista morsiuspukua.

Nyt seurasivat tuhannet kiitokset neiti Haganin puolesta.

— Mutta jos se lakastuu, uskalsi neiti Zins muistuttaa.

— Ei lakastu, vastasi tohtorinna lyhyesti, vaikka varmaan tiesi, ett'ei ruusu kestäisi päivää enempää enää varisematta.

Muut luottivat tohtorinnan vakuutukseen ja lähtivät iloisina pois.

* * * * *

Samana iltana oli pikku kaupungin vallasnaisilla klubi-iltamansa.

Aivan levottomana astui nuori tohtorinna sisälle ja kysyi, joko neiti Hagan on tullut. Saatuaan myöntävän vastauksen, riensi hän suin päin saliin ja astui suoraan neiti Haganin tuo.

— Minä surkuttelen teitä, neiti Hagan, ruusu on kuollut!

— Kuollut!

— Niin minun pikku Valtterini pääsi huomaamatta saliin, ja hän rutisti ruusun, jonka minä olin

asettanut pikku tuolille keskelle lattiaa auringon paistetta varten, aivan muuskaksi.

— Nuuskaksi!

Seura kuuli neiti Haganin huudahduksen ja rupesi tiedustamaan syytä, miksi tohtorinna ja neiti olivat noin hermoja kiihoittavassa keskustelussa.

Tohtorinna pakotettiin kertomaan koko ruusujuttu uudestaan ja niin alkoi rouvasväen klubi-iltama.

Loppu.

KÖYHÄ ÄITI.

I.

— Tuo minulle raitista vettä, Anniseni, lausui ripeä äiti, muurari Juuren leski, pienelle seitsenvuotiaalle tyttärelleen.

"Heti, äiti kultani", vastasi Anni, mennen noutamaan. Kyynele näkyi valahtavan Annin poskelle, hänen ottaessaan saavista vettä pieneen läkkiseen astiaan. Hänen pieni sydämensä tunsu jo surua, jos äiti kuolisi. Olihan äiti usein sanonut Annin jäävän yksin maailmaan, jos hän kuolee. Tuopa suretti Annia.

Lääkäri oli sanonut äidissä olevan kuumeen; vieläpä oli epäillyt paranisiko äiti enää.

Äiti oli niin kipeän näköinen; hänen täytyi väkiseläkin vaikeroida tuskissaan. Kuumuus oli koko hänen ruumiissaan vallan päällä. Lääkäri oli kieltänyt häntä juomasta vettä, sillä vesi lisäisi vain kuumetta. Mutta kuitenkin tahtoi äiti sitä, sillä hän tunsu ainakin hetkeksi viileämpää.

Anni vei vesikipon äidille, joka makasi kalpeana ja laihana vuoteellaan pirtin nurkassa. Pirtissä kävi matkamiehiä, talonpoikia maaseuduilta. Tämä pirtti oli nimittäin muutaman rikkaan kauppaneuvoksen oma. Äiti oli ollut sen siivoojana koko talven. Myöskentelemällä kahvia matkamiehille oli hän elätellyt Annia ja itseään. Nyt kun hän oli sairastunut, oli kauppaneuvos ottanut uuden asukkaan pirttiin, vanhan mummon näet. — Äiti oli jo ollut viikon verran kipeänä. Kauppaneuvos oli hädellilyt äitiä köyhäinhuoneeseen sairastamaan, mutta rouva oli sääliväinen ihminen ja oli taivuttanut pyynnöillään herraansa, jotta tämä oli suvainnut äidin sairastaa pirtissä. Rouva oli tuonut usein ruokaakin äidille, hänen sairastaessaan, mutta aina herransa näkemättä. Annikin oli saanut osan noista anteista. Hän olikin suuresti kiintynyt rouvaan, sillä monta ystävällistä sanaa oli hän saanut rouvalta. Anni muisti joka iltä rukoilla rouvan edestä, vieläpä herrankin.

"Turvattomaksi jäisit lapseni, oma rakas Anniseni, jos äiti kuolisi", sanoi äiti, antaessaan vesitörpön Annille. Anni katseli suurilla ruskeilla silmillään äitiä.

Äiti ojensi laihat käsivartensa ja kietoi ne Annin ympäri. Hän veti Annin puoleensa ja nyt nyyhkiivät he yhdessä.

Ovi avautui, ja rouva astui sisälle lihaliemikuppi kädessä.

"Toin teille vähän ruokaa, ettehän ole vielä maistaneetkaan ruokaa tänään, niin kertoi Anni minulle". Samalla laski hän kupin penkille.

"Ei ole ihmekään, ettei ruoka maita, eihän sairas voi syödä huonoa ruokaa. Ennemmin nauttii se pahimpia lääkkeitä kuin jyrssi kuivaa leipää."

Hän siirsi penkin vuoteen viereen ja käski äidin syödä. Annille antoi hän pehmeätä voileipää ja käski tulla hänen kyökkiin syömään lisää vähän ajan perästä, sillä herra menee valtuusmiesten kokoukseen raatihuoneelle.

Rouva, puhuteltuaan hiukan aikaa äitiä, sanoi pitävänsä lähteä herran turkkia lämmittämään. Kun rouva oli mennyt, käski äiti Annin lukea "Isämeidän" rukouksen.

Anni pani kätensä ristiin ja luki "Isämeidän".

Äiti näytti sangen väsyneeltä ja vaipui vasten tahtoaan makaamaan. Kun Anni oli lukenut rukouksen, oli hän hiljaa. Kohta kuuli hän äidin hengittävän raskaasti ja näki hänen vaipuneen uneen.

Anni lähti kyökkiin syömään ja sulki oven hiljaa mennessään. Ripeästi juoksi hän kartanon poikki. Hänen mustat suortuvansa heiluiivat ylös ja alas hänen juostessansa. Kun hän pääsi kyökkiin, niin käski rouva häntä murkinoimaan. Halukkaana istui Anni syömään rouvan antamaa lihakeitosta. Rouva kehotti häntä syömään kylliksensä. Ei Anni näyttänyt säästävänkään, söi kun söikin suun täydeltä. Iloisena katseli rouva Annin ruokahalua ja ajatteli mielessään, että jospa Jumala olisi suonut hänellekin tuollaisen sievän tytön. Vasten tahtoainkin, hän näet ei tahtonut häiritä Annin syöntiä, meni hän Annin luo ja alkoi silittää hänen kiharoitaan. Iloisena nosti Anni suuret silmänsä rouvaan päin ja katseli sitten niin viehättävästi ylös. Ihastus voitti rouvan, hän tarttui Anniin ja asettui istumaan Anni helmassa. Rouva tunsu sanomatonta iloa saada puristaa tuollaista viatonta olentoa sydäntänsä vasten, joka useasti olisi ollut paljon iloisempi, jos hänellä itsellään olisi ollut tuollainen olento, olisi ollut lapsi, jonka poskilta hän olisi saanut kuivata ne kyyneleet, jotka miehensä tyylyys puristi hänen silmistään.

"Minullahan on vielä niin paljon tehtävää", huudahti rouva, pannessaan Annin pois helmastaan.

"Mene nyt äidin tykö ja vie tämä maitolasi hänelle", sanoi hän, antaessaan lasin Annille.

Varovaisesti lähti Anni kävellä sipsuttelemaan pirttiin. Kun hän tuli pirttiin, oli äiti hereillään. Anni meni äidin luokse, joka näytti sangen kipeältä. Varovaisesti laski Anni maitolasin penkille vuoteen viereen ja istui itse vuoteen laidalle.

Pirtin siistijä-mummo oli myös kotiutunut. Ahnaasti katseli hän lihaliemikuppia ja maitolasia, mutta sitä eivät vuoteessa olijat huomanneet. Äiti valitti kuumettaan. Kuin ruumis makasi hän vuoteella, silmät sisään vajonneina ja posket aivan kelmeinä.

Ilta lähestyi. Aurinko aleni alenemistaan ja loi punertavan ruskon taivaanrannalle. Ainoastaan vieno hämärä vähitellen peitti maat; pimeyttä ei enää tullut, sillä oli jo toukokuun alku.

II.

Aamu valkeni, muuan noita suloisia kevätaamuja. Aurinko paistoi kirkkaasti pirtin akkunasta sisään. Muori heräsi ja alkoi kömpiä ylös. Pantuaan ryysyjä selkäänsä, rupesi hän kahvinkeittoon. Äiti ei nukkunut; tylsästi katseli hän huoneen kattoon, välinpitämätönnä ympärillä olevista seikoista. Anni nukkui vielä. Muijan puuhatessa kahvia, pani äiti kätensä ristiin. Hän näytti hiljaan rukoilevan.

Jo heräsi Annikin unestaan. Hän pyyhki silmiään ja meni äidin luo.

"Oletko, äiti, vielä kovasti kipeä?"

"Olen", lähti vain äidin huulilta.

Jonkun ajan kuluttua käänsihe äiti ja käski Annin mennä pyytämään rouvalta maitoa. Hänen suutansa kuivasi ja mitään juotavaa ainetta ei hänellä ollut. Yöllä oli hän juonut Annin illalla tuoman lasin maitoa. Varmasti luottaen rouvan hyvänsydämisytyteen käski hän Annia; tuntui kyllä äitistä oudolta lähettää pyytämään, mutta kyllä rouva toisi pyytämättäkin, jos hän tietäisi.

Anni lähti kyökkiin ja saikin maitoa. Taaskin katsoi eukko nurjasti äitiin, melkeinpä kadehtivaisesti.

Päivä kului menojaan. Kirkonkellon kumajava ääni kaikui kolmen lyönnistä. Äidin sairaus ei ollut ollenkaan paranemaan päin. Kun olisi ollut varoja kärkeä lääkäriä taas tulemaan, niin olisi ollut ehkä hyödyksi, mutta ei ollut ja ainoastaan köyhäinhuoneessa saivat köyhät maksutta lääkärin hoitoa. Tosin olisi myös saanut, kun olisi hankkinut todistuksen köyhäinhoidon johtokunnalta, vaan kukapa sitä hankki.

Äidin käänteleytyessä vuoteella aukeni pirtin ovi; ja kauppaneuvos astui vihaisena sisään.

"Sinä täällä vain eläisit ja laiskottelisit talon kustannuksella! Kun saat ilmaiseksi talossa sairastaa, niin vielä sinulle sitte ruoat! Minä olen isäntä talossa enkä kärsi sellaista. Sinun pitää heti laittautua köyhäinhuoneeseen!" Samassa paiskasi kauppaneuvos oven kiinni. Eukko oli käynyt kantelemassa hänelle, että sairas saa ruokaa talosta. Tuosta oli kauppaneuvos vihastunut, ja vihan vimmoissaan astui hän pirttiin.

Voi sitä tuskaa, mikä kuvautui äidin kasvoille! Kohta muuttuivat ne aivan vaaleiksi eivätkä edes värähtäneekään. Hänen silmissään kuvautui jotain kiiltävää, kentiesi, kyynelpisaroita. Ei hän voinut puhua mitään, vaikka Anni itkein painoi kiharatukkaista päätänsä hänen rintaansa vasten. Hänen silmänsä vaipuivat umpeen, eikä elon värettäkään näkynyt hänen kasvoissaan.

Vähän ajan perästä aukasi äiti silmänsä, mutta hän ei voinut, hän ei jaksanut puhua. Hänen

arkatuntoisuutensa oli niin kovasti loukkautunut noista kauppaneuvoksen sopimattomista sanoista, johon vielä tulivat lisäksi taudin tuottamat tuskat.

Piika tuli pirttiin ja ilmoitti kauppaneuvoksen käskyn toistamiseen ja käski Juuriskan laittautua matkaan, kaksi miestä kuului lähtevän viemään häntä köyhäin kasarmille. Vieläpä tiesi piika, että kova kiista oli ollut herran ja rouvan kesken, ja itkien oli rouva mennyt kamariinsa.

Hevosen ja kärriksen kopina kuului pirtin ulkopuolelta. Hevonen seisautui. Sisään astui talon renki muutaman toisen miehen kanssa. He käskivät Annin kokoamaan äitinsä pienet rihkamat kärriksi, sillä nyt lähdettiin köyhäinkasarmille. Pian olikin se tehty. Anni totteli nöyrästi, sillä äitikin oli hiukan toipunut ja käski Annin koota. Vähä oli Juuren leskellä maallista hyvyttä. Kun kaikki oli viety, nostivat miehet myös äidin sinne. Ohkaiseen peitettiin hän, ja niin lähdettiin köyhäinhuoneeseen, joka oli toisessa päässä kaupunkia. Kärriksen häilyivät ja jyskyivät mennessä. Äidin tuskat lisääntyivät, sillä hänen elimensä olivat liian arat kestämään tuota heilumista ja keikkumista. Viimein päästiin perille. Tämä köyhäinkasarmi oli vanha, tiilistä tehty rakennus pienoisen metsikön laidassa.

Miehet kantoivat äidin sinne muutamaan huoneeseen, jossa jo oli kaksi potilasta. Paha löyhkä syöksyi nenään, kun ovi avattiin. Äiti ei ollut enää taidollaan; hän hourasi. Miehet asettivat hänet huoneen nurkkaan ja läksivät pois. Muuan vanha mummo, joka oli sairaiden hoitaja, tuli äitiä holhoomaan. Mummo lohdutteli Annia, joka vähitellen tyyntyikin. Päivä oli jo sammumaisillaan, ja kaikenlainainen hälinä taukosi läheisissä huoneissa.

III.

Seuraavan yön oli äiti aivan houriossa. Kun aamu tuli, lähti mummo hakemaan lääkäriä. Lääkäri tulikin ja sanoi äidin hetket olevan tullut. Kovin oli äiti kipeytynyt kasarmille tullessaan.

Kun kello oli yksitoista, tuli kauppaneuvoksen rouva katsomaan äitiä ja Annia. Anni riensi iloisena rouvaa vastaan; hänestä tuntui niin hyvältä, kun rouva ei ollut heitä unhottanut. Kun äiti näki rouvan, näytti hän vähän tointuvan. Rouva puheli hiukan äidille, sillä paljon ei äiti voinut vastata.

Mummo nouti Uuden Testamentin ja alkoi lukea sairaalle. Mielihyvällä kuunteli äiti. Sitten luki mummo vielä "Herran siunauksen." Ristissä käsin kuuntelivat rouva ja Anni rukousta. Hetken hiljaisuus vallitsi huoneessa, ainoastaan äidin raskas hengitys kuului.

"Anni tule luokseni", kuuluivat sitte äidin heikot sanat. Anni meni ja painoi kiharaisen päänsä äidin rintaa vasten.

"Minun täytyy, Anni, kuolla. Jumala suojatko sinua!" Enää yksi koraus ja äiti oli ruumiina.

Mummo painoi kiinni kuolleen silmät. Nyyhkytystä kuului vaan huoneessa, ei yhtään sanaa virketty toisilleen. He ymmärsivät toisensa puhumattakin.

Rouva itki tuon nuoren, turvattoman orpolapsen onnettomuutta, tuon, jolta ainoa tavara oli ryöstetty. Ei Annilla ollut mitään maailmassa, ei sukulaista, ei kotoa, ei leivän murusta. Kenties olisi ollut parempi, että Annikin olisi kylmennyt äitinsä ruumiin viereen, että nuo kaksi olentoa olisivat yhdessä saaneet levon, ijäisen levon, jonne eivät itsekkäisyyden eivätkä kavaluuden myrskyt olisi tunkeuneet. Mutta toisin oli määrätty. Tuon nuoren tytön täytyi alkaa tietään maailmassa, kentiesi yhtä surullista kuin äitinsäkin tai vielä surullisempaa. Annin äitinä oli nyt yhteiskunta, sen velvollisuus oli tehdä Annista kunnan ihminen hyveen ja totuuden tiellä.

Loppu.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KUVAUKSIA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may

be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™ .

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the

second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses.

Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.